

NORLANDSFORSKNING
NORLAND RESEARCH INSTITUTE

Samspill for økt gjennomføring i Troms

- Evaluering av Strategi 2

Karin Marie Antonsen

NF rapport nr.: 11/2019

NORLANDSFORSKNING
NORLAND RESEARCH INSTITUTE

Samspill for økt gjennomføring i Troms

Evaluering av Strategi 2

Publisert: 01.10. 2019
Skrevet av: Karin Marie Antonsen

NF-rapport 11/2019
ISBN nr.: 978-82-7321-776-9 (trykt)
ISBN nr.: 978-82-7321-777-6 (digital)
ISSN-nr.: 0805-4460

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

RAPPORT

Tittel: Samspill for økt gjennomføring i Troms. Evaluering av Strategi 2.	Offentlig tilgjengelig: JA	NF-rapport nr.: 11/2019
Forfatter: Karin Marie Antonsen	Prosjektansvarlig (SIGN): Ragnhild Holmen Wahldal	
Prosjekt: Denne rapporten sammenfatter evaluering av strategi 2 i fylkestingsmeldingen Samspill for økt gjennomføring i Troms fylkeskommune.	Oppdragsgiver: Troms fylkeskommune	
Antall sider: 75	Forsidebilde: AzmanL / iStock	

INNHold

LISTE OVER TABELLER	2
LISTE OVER FIGURER	3
FORORD	5
SAMMENDRAG	6
1 BAKGRUNN FOR OG MÅL MED EVALUERINGEN	11
1.1 STRATEGI 2 I FYLKESTINGSMELDINGEN «SAMSPILL FOR ØKT GJENNOMFØRING»	11
1.2 PROBLEMSTILLINGER OG SPØRSMÅL FOR EVALUERINGEN.....	12
1.3 EVALUERINGSDESIGN.....	14
1.4 METODE	15
2 BAKGRUNNSSINFORMASJON OM RESPONDENTENE	16
2.1.1 <i>Ansatte i skolene</i>	16
2.1.2 <i>Opplæringsbedrift, opplæringskontor og oppfølgingstjenesten</i>	17
3 ETABLERINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDER	19
3.1 KJENNSKAP TIL ARBEIDSLIVSVEILEDER BLANT AKTØRER I OG UTENFOR SKOLEN.....	19
3.2 HVA GÅR JOBBEN SOM ARBEIDSLIVSVEILEDER UT PÅ?	20
3.2.1 <i>Hvilke samarbeidsfora deltar og har arbeidslivsveilederne selv tatt initiativ til å opprette?</i>	21
3.2.2 <i>Hvordan opplever arbeidslivsveilederne selv nytten av funksjonen de fyller?</i>	21
3.2.3 <i>Skolens utnyttelse av arbeidslivsveileder som ressurs</i>	22
3.3 OPPFØLGING AV ARBEIDSLIVSVEILEDERE	23
3.4 ANSATTE I SKOLENS OPPFATNING AV ARBEIDSLIVSVEILEDERES FUNKSJON	24
3.5 BETYDNINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDERFUNKSJONEN FOR SKOLEN.....	26
3.5.1 <i>Aktører i skolen om betydningen av arbeidslivsveilederfunksjonen</i>	26
3.5.2 <i>Aktører utenfor skolen om betydningen av arbeidslivsveileder</i>	27
3.6 TILFREDSHET MED ETABLERINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDER ALT I ALT	30
3.7 OPPSUMMERING	31
4 KJENNSKAP, BRUK OG NYTTE AV UTDANNING.NO	34
4.1 KJENNSKAP TIL OG BRUK AV UTDANNING.NO	34
4.1.1 <i>Ansatte i skolen sin kjennskap til og bruk av Utdanning.no</i>	34
4.1.2 <i>opplæringskontorene, oppfølgingstjenesten og opplæringsbedriftene sin Kjennskap til og bruk av Utdanning.no</i>	35
4.1.3 <i>Hva bruker ansatte i skolen Utdanning.no til?</i>	35
4.1.4 <i>Hva bruker representanter fra opplæringskontorene, oppfølgingstjenesten og lærebedriftene Utdanning.no til?</i>	37
4.2 OPPLEVD NYTTEVERDI AV RESSURSENE PÅ UTDANNING.NO OG FINNLÆREBEDRIFT	39
4.2.1 <i>De ansatte i skolen sin opplevde nytteverdi av ressursene på Utdanning.no og Finnlærebedrift</i> .	39
4.2.2 <i>Opplevd nytteverdi av Utdanning.no blant representanter fra lærebedrifter, opplæringskontor og oppfølgingstjenesten</i>	40
4.3 SAMARBEIDSAVTALER MELLOM SKOLE OG BEDRIFT	42
4.4 OPPSUMMERING	43
5 LÆREPLASS-SITUASJONEN I TROMS	45
5.1 SKOLENES ARBEID MED Å ETABLERE FLERE LÆREPLASSER	45
5.1.1 <i>De ansatte i skolen om skolens arbeid med å etablere flere læreplasser</i>	45
5.1.2 <i>OK, OT og lærebedriftene om skolens arbeid med å etablere flere læreplasser</i>	46
5.1.3 <i>Hvem i skolen jobber med å øke antall læreplasser og på hvilke måter?</i>	47
5.1.4 <i>Opplæringskontor og OT om å arbeide for økt antall læreplasser</i>	50
5.2 VIKTIGSTE SAMARBEIDSAKTØR I SKOLEN FOR OPPLÆRINGSKONTOR, BEDRIFTER OG OT.....	52
5.3 OPPSUMMERING	53

6	PILOTSKOLENE	55
6.1	KJENNSKAP TIL AT SKOLEN ER PILOTSKOLE BLANT DE ANSATTE	55
6.2	LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG	56
6.2.1	<i>Kjennskap til lokale opplæringsutvalg blant ansatte i pilotskolene</i>	<i>56</i>
6.2.2	<i>Kjennskap til lokale opplæringsutvalg i Opplæringskontor, lærebedrifter og oppfølgingstjenesten</i> <i>57</i>	<i>56</i>
6.2.3	<i>Betydningen av de lokale opplæringsutvalgene.....</i>	<i>58</i>
6.3	REKTORS ANSVAR FOR MER HELTHETLIG FAG- OG YRKESOPPLÆRING	60
6.4	OK, OT OG LÆREBEDRIFTENE OM PILOTSKOLENES ENDRA ROLLE I FAG OG YRKESOPPLÆRINGEN	64
6.5	OT, OK OG LÆREBEDRIFTER OM SKOLENS UTVIDEDE ANSVAR	65
6.6	OPPSUMMERING	68
7	KONKLUSJON OG ANBEFALINGER	69
7.1	ENDRINGER SOM FØLGE AV OPPRETTelsen AV ALV I SKOLEN.....	69
7.1.1	<i>Bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv</i>	<i>69</i>
7.1.2	<i>Utdanning.no brukes, men i varierende grad.....</i>	<i>70</i>
7.1.3	<i>ALV og lærere er sentrale i skolens arbeid med å sikre læreplass-situasjonen</i>	<i>71</i>
7.1.4	<i>Læreren fortsatt den viktigste samarbeidsaktøren i skolen</i>	<i>71</i>
7.2	LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG HAR BETYDNING FOR PARTSSAMARBEIDET	72
7.3	ENDRINGER I PRAKSIS SOM FØLGE AV UTVIDET REKTORANSVAR	72
7.4	AVSLUTNING.....	74
KILDER.....	75

LISTE OVER TABELLER

Tabell 1: Antall respondenter fra opplæringskontor, oppfølgingstjenesten og lærebedrifter	18
Tabell 2: Har skolen du jobber ved tilsatt arbeidslivsveileder?	19
Tabell 3: Kjennskap til arbeidslivsveileder blant opplæringskontor (OK), OT og lærebedrifter	19
Tabell 4: Arbeidslivsveiledernes vurdering av oppfølging og oppgavefordeling	24
Tabell 5: Ansatte i skole om hvem som har ansvar for oppfølging av elever som ikke har fått læreplass	26
Tabell 6: Ansatte i skole: I hvilken grad mener du at etableringen av funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i skolen har hatt betydning for følgende:.....	27
Tabell 7: Alt i alt - hvor tilfreds er du med etableringen av arbeidslivsveileder-funksjonen (ALV) i skolen?	31
Tabell 8: Ansatte i skole: Svar på spørsmålet «Har du brukt Utdanning.no i jobbsammenheng?».....	34
Tabell 9: Har du brukt utdanning.no til undervisning og veiledning av og med elever? N=53.	36
Tabell 10: Har du brukt Utdanning.no til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv?.....	36
Tabell 11: Har du brukt utdanning.no til å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever?	37
Tabell 12: Har du brukt utdanning.no til å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger?	37
Tabell 13: Hva bruker de ulike aktørene Utdanning.no til?	38

Tabell 14: Hvor enig eller uenig er du i at skolene i fylket jobber aktivt og systematisk med å øke antall læreplasser og lærebedrifter?	47
Tabell 15: Hvor enige eller uenige er du i at det er avklart hvem i skolen som har ansvar for å jobbe for flere læreplasser og lærebedrifter?	47
Tabell 16: Hvor enig eller uenig er du i at de nye samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer/bedrifter og opplæringskontor har blitt sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser?	47
Tabell 17: Ansatte i skole: Er du aktivt involvert i arbeidet med å skaffe flere læreplasser for skolens elever?	48
Tabell 18: Ansatte i skole: Er du aktivt involvert i arbeidet med å formidle elever til lære plass? (N=83).....	49
Tabell 19: Opplæringskontor og OT: Er du aktivt involvert i arbeidet med å formidle elever til lære plass? (N=27).....	50
Tabell 20: Opplæringskontor og OT: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere læreplasser i regionen ut på?	51
Tabell 21: Kjennskap til lokale opplæringsutvalg blant ansatte i pilotskolene	56
Tabell 22: Hvilke av skolene under samarbeider du med i Troms rundt fagopplæringen (om praksisplasser, læreplasser, samarbeidsavtaler etc)?.....	57
Tabell 23: Kjennskap til lokale opplæringsutvalg blant ansatte i opplæringskontor, OT og lærebedrifter.	58
Tabell 24: Resultatene om opplevelse av rektors rolle nå og tidligere fremstilt i statistisk tabell.....	62
Tabell 25: OT, OK og lærebedrifter om opplevelsen av pilotskolenes endra rolle/tydeligere rolle i forhold til.....	65
Tabell 26: OK, lærebedrift og OT: Hvor enig eller uenig er du i følgende tre påstander?	67

LISTE OVER FIGURER

Figur 1: Viser hvor mange respondenter fra de ulike gruppene som har besvart undersøkelsen. N=95.....	17
Figur 2: Hvilke(t) utdanningsprogram er du tilknyttet ved skolen? (flere svar mulig).....	17
Figur 3: ALV: I hvilken grad opplever du at du i funksjonen som arbeidslivsveileder har bidratt positivt til følgende (N=7).....	22
Figur 4: ALV: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander i forhold til skolen du jobber ved (på en skala fra 1-4 hvor 1 er helt uenig og 4 er helt enig) (N=7)	23
Figur 5: På en skala fra 1 til 4 hvor 1 er helt uenig og 4 er helt enig, hvor enig er du i følgende påstander?.....	25
Figur 6: Ansatte i skole: I hvilken grad mener du at etableringen av funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i skolen har hatt betydning for følgende:.....	27
Figur 7: Aktører utenfor skolen: I hvilken grad mener du at innføring av ALV-funksjonen i skolen har hatt betydning for eller bidratt til følgende? N=48.....	28
Figur 8: Aktører utenfor skolen: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand ? N=48.....	29
Figur 9: Alt i alt - hvor tilfreds er du med etableringen av arbeidslivsveileder-funksjonen (ALV) i skolen? N=74	30
Figur 10: Andel ansatte i skolen som kjenner til Utdanning.no (N=83).....	34

Figur 11: Bruk av Utdanning.no blant representanter fra OK, OT og lærebedriftene	35
Figur 12: Hva har du brukt Utdanning.no/Finnlærebedrift.no til? (flere valg mulig) N=53.....	36
Figur 13: Hva har du brukt Utdanning.no/Finnlærebedrift.no til? (flere valg mulig) (N=36) ..	38
Figur 14: Ansatte i skole: Opplevd nytte ved Utdanning.no til ulike aktiviteter?	40
Figur 15: I hvilken grad opplever respondentene fra bedrifter, opplæringskontor og OT at Utdanning.no er nyttig til ulike aktiviteter?	41
Figur 16: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Utdanning.no/Finnlærebedrift?	42
Figur 17: Ansatte i skolen: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om skolens arbeid knyttet til læreplass-situasjonen? (N=83)	45
Figur 18: Opplæringskontor, OT, bedrifter og representanter fra lokale opplæringsutvalg: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om skolens arbeid knyttet til læreplass-situasjonen? N=118/117	46
Figur 19: Ansatte i skole: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere læreplasser konkret ut på? Kryss av for det som passer for ditt ansvarsområde/dine oppgaver (flere valg mulig) (N=52)	48
Figur 20: Ansatte i skole: På en skala fra 1 til 4 hvor 1 er aldri og 4 er rutinemessig; i hvilken grad bidrar du aktivt med følgende i arbeidet med å formidle elever til læreplass (lærlinger og lærekandidater)	49
Figur 21: Opplæringskontor og OT: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere læreplasser i regionen ut på?	50
Figur 22: OK + OT: I hvilken grad bidrar du aktivt med følgende i arbeidet med å formidle elever til læreplass?.....	51
Figur 23: Hvilke(n) aktør(er) innad i skolene er din mest sentrale samarbeidsaktør i arbeidet rundt formidling av lærlinger og lærekandidater til læreplass? (N=105)	52
Figur 24: Kjenner du til at skolen du jobber ved er pilotskole for implementering av strategier under navnet Samspill for økt gjennomføring (SØG)?	55
Figur 25: OT, OK og lærebedrifter; Kjennskap til lokale opplæringsutvalg (N=83).....	57
Figur 26: Ansatte i skolen om betydning av de lokale opplæringsutvalgene. N=23.....	58
Figur 27: OK, OT og lærebedrifter om betydningen av de lokale opplæringsutvalgene. N=83	60
Figur 28: Hvem ved din skole har hovedansvar for kvalitetssikring og kontroll av lærekontrakter?	60
Figur 29: I hvilken grad opplever du at rektor og skolen i dag har en tydeligere rolle enn tidligere i forhold til følgende	61
Figur 30: SØG. Rektoransvar for mer helhetlig fag- og yrkesopplæring. Flytskjema for registrering og godkjenning av lærekontrakt.....	63
Figur 31: OK, lærebedrifter, OT og representanter fra lokale opplæringsutvalg om samarbeid med skolen og skolens rolle hva angår fagopplæringen.....	66

FORORD

Denne rapporten sammenfatter evaluering av strategi 2 i fylkestingsmeldingen Samspill for økt gjennomføring i Troms fylkeskommune.

Nordlandsforskning vil benytte anledningen til å rette en stor takk til alle respondentene; lærere, avdelingsledere, rektorer, rådgivere og arbeidslivsveiledere rundt på skolene og OT-koordinatorer, og ansatte på opplæringskontor og opplæringsbedrifter for at de tok seg tid til å besvare undersøkelsen.

Vi takker med dette Troms fylkeskommune for et spennende oppdrag og for et godt samarbeid underveis i evalueringen!

Svolvær 19.09. 2019

Karin Marie Antonsen

Prosjektleder Nordlandsforskning

SAMMENDRAG

Målet med denne undersøkelsen har vært å evaluere implementering av Strategi 2 i fylkestingsmeldingen «Samspill for økt gjennomføring» som ble behandlet i Troms fylkesting våren 2015. Strategien omhandler forsøk hvor skoler har blitt delegert større del av det fylkeskommunale ansvaret for å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag og yrkesopplæringen. Utdanningsetaten i Troms har satset på følgende to hovedområder i arbeidet med å implementere strategien;

1. Etablere funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i videregående opplæring i alle skoler
2. Implementere følgende ved tre pilotskoler
 - lokale opplæringsutvalg
 - økt rektoransvar for helhetlig fag- og yrkesopplæring gjennom
 - delegert fullmakt til rektor for å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift
 - ansvar for systematisk samhandling mellom avgiverskoler og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoledelen.

Hovedproblemstillingene for undersøkelsen har vært

1. Hvilke endringer har opprettelsen av ALV-funksjonen ført til hva angår skolenes samarbeid med lærebedrifter/opplæringskontor og bransjer om tilpasning av læreplaner, timetall og organisering av opplæringen?
2. Hvilke endringer/initiativer har pilotskolene gjort/tatt for å sikre at partssamarbeidet (omkring samarbeids- og koordineringsarenaer for skole og lærebedrift/opplæringskontor) utøves så nært fag- og yrkesopplæringen som mulig?
3. På hvilken måte bidrar skolene konkret i samarbeid med lærebedrifter og opplæringskontor/bransjer om å fremskaffe kunnskapsgrunnlag om tilgang til lære- og praksisplasser for fylkeskommunens dimensjoneringsarbeid?

Målgruppene for evalueringen har vært ansatte i skolen (rektor, lærere i faget YFF på Vg2, kontaktlærere innen yrkesfag på Vg2, avdelingsledere og rådgivere innen yrkesfag og arbeidslivsveiledere) og representanter for opplæringskontor, lærebedrifter, oppfølgingstjenesten, yrkesopplæringsnemda (OT) og lokale opplæringsutvalg.

Undersøkelsen ble sendt til 207 ansatte i videregående opplæring i Troms via e-post. 97 personer i skole besvarte undersøkelsen, hvilket gir en svarprosent på 41 prosent. Det ble sendt ut totalt 323 invitasjoner til representanter fra opplæringskontor, bedrifter, OT og lokale opplæringsutvalg. Vi mottok 119 svar derfra, hvilket gir en svarprosent på 37 prosent. Mens svarprosenten var svært høy blant representanter fra opplæringskontor og OT, var den betydelig lavere blant lærebedriftene hvor vi mottok 85 svar fra 260 inviterte.

Arbeidslivsveileder

Det er godt kjent i skolene at de har tilsatt arbeidslivsveileder (ALV). 65 av 75 svarer at de kjenner til ALV. De som ikke kjenner til ALV er hovedsakelig lærere. Blant aktørene utenfor skolen er ALV godt kjent for representanter fra opplæringskontor og OT, mens det kun er 21 prosent (18 av 84) av respondentene fra lærebedriftene som kjenner til denne funksjonen.

Oppdraget til ALV er å sørge for at overgangen til læreplass er en integrert del av opplæringen, bygge strukturer og gi et alternativt opplæringstilbud for egne avgangselever som ikke får læreplass og elever som står i fare for ikke å bestå videregående opplæring, utvikle samarbeid mellom skole og arbeidsliv gjennom bruk av digitale hjelpemidler til formalisering av samarbeidsavtaler innen YFF og registrering av læreplasser og hospitering. ALV-ene skal også delta på fylkesutdanningssjefens Forum for samarbeid og delta i revidering av retningslinjer for det nye faget YFF. ALV-ene fungerer blant annet som bindeledd mellom skole/lærere og arbeidslivet/opplæringskontorene, følger opp lokale opplæringsutvalg i pilotkolene og bistår elever i søknadsprosesser og videre oppfølging dersom de ikke får læreplass.

Opplæringskontorene og opplæringsutvalgene (i pilotkolene) går igjen som sentral samarbeidsaktør for ALV-ene. De nevner også møter både blant aktørene i skolene og med bransjene.

Den oppgaven som ALV-ene selv scorer desidert høyest med tanke på å bidra positivt, er å få til **økt samarbeid mellom skole og arbeidsliv** for å oppnå økt antall lærlinger og lærekandidater. Også oppgaven med å utvikle og formalisere samarbeidet ved bruk av samarbeidsavtaler scores høyt. Det er også relativt bred enighet blant ALV-ene om at de har bidratt positivt til å bygge opp strukturer for bedre oppfølging av elever som står i fare for ikke å få læreplass grunnet fravær/ikke bestått og i arbeidet med å utarbeide og revidere retningslinjer for faget YFF.

ALV-ene oppfatter at skolene i stor grad benytter dem som ressurs for å sikre at overgangen til læreplass blir en integrert del av opplæringen, i arbeidet med å skaffe samarbeidsaktører og med å skaffe læreplasser. Samtidig er flertallet av ALV-er delvis enige i at de kan oppleve å være alene om oppgavene sine og at skolene i enda større grad kunne ha benyttet seg av deres kompetanse og ressurser.

Et stort flertall av de ansatte i skolen (54 og 81) oppfatter at det er ALV som har hovedansvar for å følge opp elever som ikke får tilbud om læreplass. Mange av de ansatte i skolen oppfatter at etableringen av ALV-funksjonen i stor grad har hatt betydning for skolens samarbeid med arbeidslivet, bidratt til mer systematisk jobbing med formidling av elever til læreplass enn tidligere, bidratt til økt kunnskap om fagopplæring i skolen og til økt antall læreplasser for skolen. Påstanden som oppnår lavest oppslutning er at man selv jobber annerledes enn tidligere.

Blant aktørene utenfor skolen som kjenner til ALV er et flertall enige i at skolen jobber betydelig mer systematisk nå enn tidligere med formidling av elever til læreplass. Flertallet mener også at innføringen av ALV-ordningen har hatt betydning for deres samarbeid med skolen, men i ulik grad.

Et stort flertall av representanter fra opplæringskontor, OT og lærebedrift er helt eller delvis enige i at oppfølgingen av elever som står i fare for ikke å få læreplass grunnet høyt fravær har blitt bedre, og at utviklingen av alternative opplæringstilbud har blitt mer systematisk som følge av tilsetting av ALV.

Enkelte aktører i skolen opplever arbeidslivsveileder som en noe personavhengig tjeneste, og noen, både i og utenfor skolen, er også ukjent med ordningen. Flere trekker frem at det i stor grad er YFF-lærer som hjelper elevene på vei til lære plass, og både lærere og lærebedrifter trekker frem opplæringskontorene som sentrale samarbeidsaktører. Oppdraget som ligger til ALV-funksjonen handler i hovedsak om utvikling av bedre strukturer for å sikre at overgangen til lære plass er en integrert del av opplæringen, herunder strukturer for samarbeid og oppfølging på systemnivå. Funnene av YFF-lærers fortsatte sentrale posisjon i formidlingsarbeidet og samarbeidet med arbeidslivet, og opplæringskontorenes posisjon som kontaktledd ut mot næringa må derfor ikke forstås som en manglende måloppnåelse av etablering av ordningen med arbeidslivsveileder.

Alt i alt er respondentene som jobber i skolen godt fornøyd med ordningen med arbeidslivsveileder. Av 76 svar, er 28 svært tilfreds, 22 tilfreds, 18 nøytral, fem lite tilfreds og kun en svært lite tilfreds.

Utdanning.no

Utdanning.no er godt kjent blant de ansatte i skolen. Hele 88 prosent oppgir å kjenne til nettstedet. 73 prosent av de som kjenner til Utdanning.no har brukt det i jobbsammenheng. Dette er tilfellet for samtlige arbeidslivsveiledere og rådgivere og seks av syv rektorer. Andelen lærere som oppgir å bruke nettstedet er noe lavere.

Blant respondentene utenfor skolen er Utdanning.no godt kjent blant respondentene fra opplæringskontorene og OT, mens kun 37 prosent av respondentene fra lærebedriftene oppgir å kjenne til nettstedet. Av de 58 utenfor skolen som kjenner nettstedet, oppgir 36 personer (tilsvarende 62 prosent) at de har brukt det i jobbsammenheng. Dette er i størst grad tilfellet blant representantene fra OT, deretter opplæringskontorene og i minst grad representantene fra lærebedriftene, hvor om lag halvparten av de som kjenner nettstedet oppgir å ha brukt det i jobbsammenheng.

Respondenter i skolen bruker nettstedet i størst grad til undervisning og veiledning, til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv og for å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever. Kun 11 oppgir at de bruker nettstedet til registrering av samarbeidsavtaler. Dette er tilfellet for seks ALV-er og to rektorer. Respondentene utenfor skolen oppgir i hovedsak å bruke Utdanning.no til å finne yrkesbeskrivelser og aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger og til ungdom som står utenfor videregående opplæring. Det er OT som i størst grad oppgir å bruke nettstedet.

Blant respondentene i skolen oppleves Utdanning.no jevnt over som nyttig, og da i størst grad til å finne yrkesbeskrivelser. Registrere samarbeidsavtaler, i undervisning og veiledning og for å få bedre kjennskap til lære plass-situasjonen i regionen.

Blant aktørene utenfor skolen vurderer representanter fra OT nytten av Utdanning.no som større enn representantene fra opplæringskontorene. OT-representantene har vurdert det som mest nyttig i forhold til å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærekandidater og for ungdom som står utenfor videregående.

Flertallet av representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene er enige i at Utdanning.no har bidratt positivt til at de/deres bedrift har fått bedre kunnskap om regionens arbeidsliv og at elevene har fått økt kunnskap om yrkesmuligheter, lærebedrifter og læreplass.

Under halvparten av representantene fra lærebedriftene (37 av 85) oppgir at deres bedrift har signert samarbeidsavtale med en eller flere skoler i faget YFF. Av disse 37 svarer kun tre bekreftende på at avtalene er publisert på Utdanning.no. Seks svarer at de ikke er publisert, mens de resterende 27 svarer at de ikke vet. Det er svært få representanter fra lærebedriftene som oppgir at de bruker disse avtalene.

Læreplass-situasjonen i Troms

Det er bred enighet blant de ansatte i skolen om at deres skole jobber aktivt med å skaffe flere læreplasser og at samarbeidsarenaer som er opprettet mellom skole, bransje og opplæringskontor er sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser. Blant representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene er det flere som svarer at de delvis er enig i disse påstandene. Det er representantene fra opplæringskontorene som i mindre grad er enige.

Blant ansatte i skolen er i hovedsak arbeidslivsveiledere og lærere som oppgir at de selv i stor eller noen grad er involvert i arbeidet med å øke tilgangen til læreplasser. Dette er også tilfellet for så å si alle representantene fra opplæringskontor og halvparten av representantene fra OT. Arbeidet handler i hovedsak om å vedlikeholde eksisterende nettverk i arbeidslivet uformelt, etterfulgt av å arbeide for at flest mulig elever får forhåndsavtale med bedrifter gjennom praksis i faget YFF, og oppfordring av praksisbedrifter til å bli lærebedrift. Det er også lærere og arbeidslivsveiledere som svarer at de i stor grad jobber aktivt med formidling av elever til læreplass. Det som det i hovedsak jobbes rutinemessig med er å hjelpe elever med å kontakte bedrifter, formidle kontakt mellom elever og opplæringskontor og delvis å hjelpe elevene konkret med å skrive søknad.

Respondentene fra opplæringskontorene, oppfølgingstjenesten og lærebedriftene vurderer i stor grad kontaktlærer og lærer i faget YFF som sine mest sentrale samarbeidsaktører i skolen.

Pilotskolene

Pilotskolene har etablert lokale opplæringsutvalg og fått et utvidet rektoransvar gjennom delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift, samt etablere systematisk samhandling mellom skoler og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori.

De lokale opplæringsutvalgene er satt sammen av partene i arbeidslivet og skulle blant annet jobbe med lokale læreplaner. I praksis er det hovedsakelig lærerne som utformer de lokale læreplanene, mens opplæringsutvalgene i større grad kvalitetssikrer disse.

De ansatte i de tre pilotskolene er godt kjent med at skolen er pilot i strategien Samspill for økt gjennomføring (SØG). Unntaket er seks lærere og en avdelingsleder (av totalt 38). De ansatte i skolene og representanter fra opplæringskontorene er i stor grad kjent med etableringen av opplæringsutvalg. Disse er mindre kjent blant lærebedriftene.

Det er bred enighet blant ansatte i pilotskolene og blant representanter fra opplæringskontor, OT og lærebedrifter at opprettelsen av lokale opplæringsutvalg har vært viktig for skolens samarbeid med, og kunnskap om, det lokale arbeidslivet.

Rektors utvidede mandat i pilotskolene

Det synes å være liten kjennskap blant øvrige ansatte i pilotskolene til at rektor har hovedansvar for inngåelse og oppfølging av lærekontrakter. Det er heller ikke bred enighet blant de ansatte i pilotskolene om at rektor har fått en tydeligere rolle i utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter, eller i samarbeidet med bedrifter i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoleledelsen. Dette kan skyldes at rektor i stor grad har delegert disse oppgavene, og at man fortsatt er litt i startgropa i forhold til arbeidet med elever som mangler teori.

Det positive med delegert fullmakt til rektor er, ifølge rektorene selv, at det går raskere å få godkjent lærekontrakter. Skolene har også fått et bedre og tettere samarbeid med opplæringskontorene og bransjene. Signering av formelle samarbeidsavtaler har også bidratt positivt til en institusjonalisering av samarbeidet. Utfordringene med delegert fullmakt er i første rekke knyttet til kvalitetssikring (for eksempel knyttet til juridiske formaliteter), og skolene er fortsatt avhengige av tett oppfølging fra Utdanningsetaten.

Blant respondentene fra opplæringskontor, OT og lærebedrifter er det ingen bred oppfatning av at skolene har en tydeligere rolle enn tidligere hva angår utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter. Mellom 40 og 50 prosent av utvalget mener at dette i liten eller svært liten grad er tilfellet. Et klart flertall av dette utvalget (65 prosent) er helt eller delvis enig i at det er hensiktsmessig at skolen overtar oppgaver og ansvar som tidligere har lagt hos Utdanningsetaten.

Til tross for at respondentene både i skole og utenfor skolen bekrefter og verdsetter økt samarbeid mellom skoler og bransjer/opplæringskontor, er det bred enighet om at manglende informasjon fra avgiverskolene fortsatt er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lære kandidater med behov for individuell tilpasning.

Evalueringen viser en klar tendens mot at man, gjennom etablering av tiltakene i Strategi 2, er på rett vei i arbeidet med å sikre en mer helhetlig fag- og yrkesopplæring hva angår bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv, og bedre oppfølging av elever i overgangen mellom Vg2 og lære i bedrift. Evalueringen viser at etableringen av ordningen med arbeidslivsveileder oppleves som nyttig i dette arbeidet. Det er fortsatt behov for å avklare roller og tydeliggjøre arbeidslivsveilederens oppgaver for både opplæringskontor, lærebedrifter og lærere.

Viktig i det videre arbeidet vil være å utvikle systemer for å sikre enda bedre/tilstrekkelig informasjonsflyt i overgangen mellom skole og lærebedrift til det beste for lærlingene og lære kandidatene. I denne evalueringen er hovedpersonene, det vil si elevene og lærlingene, på mange måter usynlige. Ved en videre utvikling og evaluering av tiltak, vil disse stemmene kunne bidra til ytterligere innsikt.

1 BAKGRUNN FOR OG MÅL MED EVALUERINGEN

Bakgrunnen for oppdraget som denne rapporten er basert på, er Utdanningsetaten i Troms fylkeskommune sitt ønske om å evaluere implementeringen av **Strategi 2** i fylkestingsmeldingen «Samspill for økt gjennomføring». Fylkestingsmeldingen ble behandlet i Troms fylkesting juni 2015.

Bakgrunnen for utvikling av strategi 1 og 2 i Fylkestingsmeldingen var mål om å styrke kvaliteten og øke gjennomføringen i fag- og yrkesopplæringen i Troms. Dominerende utfordring som ble beskrevet i meldingen var både det manglende helhetlige kvalitetssystemet, og det store frafallet fra fag- og yrkesopplæringen. Det ble blant annet pekt på utfordringen med et kunstig brudd i opplæringen etter Vg2, hvor skolen slipper elevene samtidig som aktørene i den bedriftsbaserte opplæringen skal være klare til å ta imot. Det ble også pekt på svakt og sporadisk samspill mellom skole og arbeidsliv i hovedmodellen for opplæringen.

Strategi 1 omhandler innføring av mer fleksible opplæringsmodeller, og i noen tilfeller vekslingsmodell mellom opplæring i skole og opplæring i bedrift. Denne rapporten tar for seg strategi 2; iverksettelse av forsøk der skoler blir delegert større del av det fylkeskommunale ansvaret for å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag- og yrkesopplæringen.

1.1 STRATEGI 2 I FYLKESTINGSMELDINGEN «SAMSPILL FOR ØKT GJENNOMFØRING»

Strategi 2 omhandler iverksettelse av forsøk hvor skoler har blitt delegert større del av det fylkeskommunale ansvaret for å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag- og yrkesopplæringen. Strategien skal gjennomføres ved at

1. Skolene bidrar til at partnersamarbeidet utøves nærmest mulig fag- og yrkesopplæringen gjennom å ta initiativ til samarbeids- og koordineringsarenaer for skole, lærebedrifter, opplæringskontor og bransjer
2. Skolene samarbeider med lærebedriftene/opplæringskontorene og bransjene om å skape et kunnskapsgrunnlag for fylkeskommunens dimensjoneringsarbeid ut fra tilgang på lære- og praksisplasser
3. Skolene samarbeider med lærebedriftene/opplæringskontorene og bransjene om tilpasninger av læreplaner, timetall og organisering av opplæringen
4. Det blir iverksatt følgeforskning eller alternative evalueringer på skolenes forsøk

Utdanningsetaten i Troms har satset på to hovedområder i arbeidet med å implementere **Strategi 2**. De to hovedområdene følger under:

1. Etablering av funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i videregående opplæring

Alle yrkesfaglige skoler i Troms fylke har tilsatt arbeidslivsveileder.

Oppdraget for ALV-ene ble formulert slik ved oppstart i 2016:

- a) *Sørge for at overgang til læreplass er en integrert del av opplæringen*
- b) *Bygge og utvikle strukturer for oppfølging av egne elever som står i fare for ikke å bestå videregående opplæring, for eksempel elever som står i fare for ikke å få læreplass på grunn av høyt fravær og/eller ikke har bestått fag*
- c) *Bygge struktur og gi et alternativt opplæringstilbud for egne avgangselever som ikke får læreplass (høstformidling)*
- d) *Utvikle samarbeidet mellom skole og næringsliv gjennom bruk og videreutvikling av digitale hjelpemidler til formalisering av blant annet samarbeidsavtaler (Utdanning.no «Samarbeid skole og næringsliv») både hva angår yrkesfaglig fordypning og registrering av læreplasser, hospitering med mer*
- e) *Skolene som får tildelt ressurs til arbeidslivveileder forplikter seg til å delta i Fylkesutdanningssjefens «Forum for samarbeid – skole-arbeidsliv», det vil si et felles nettverk for deltakende Tromsskoler, som ledes av Fylkesutdanningssjefen.*
- f) *Delta ved behov i revidering/utarbeidelse av felles retningslinjer for det «nye» faget Yrkesfaglig fordypning*

2. Pilotskoler for implementering av strategi 2 (Bardufoss, Ishavsbyen og Stangnes)

Pilotskolene skulle, i tillegg til opprettelse av AVL-funksjonene, implementere strategien gjennom følgende to tiltak;

a) *Etablering av lokale opplæringsutvalg*

b) *Rektoransvar for mer helhetlig fag- og yrkesopplæring, nærmere bestemt*

- 1) *Rektor på pilotskoler får delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift.*
- 2) *Systematisk samhandling mellom avgiverskoler og opplæringskontor/bedrift i forhold lærlinger som mangler teori fra skoledelen.*

1.2 PROBLEMSTILLINGER OG SPØRSMÅL FOR EVALUERINGEN

Denne evalueringen skal, ifølge utlysningen fra oppdragsgiver, gi innsikt i eventuelle holdningsendringer og endringer i samarbeidsrelasjoner mellom de forskjellige aktørene som knyttes til fagopplæringen i den aktuelle tidsperioden. De tre hovedspørsmålene med tilhørende delspørsmål som vil søkes besvart er:

Om ordningen med arbeidslivsveileder og erfaringer med Utdanning.no

1. Hvilke endringer har opprettelsen av AVL-funksjonen (alle skolene) ført til hva angår skolenes samarbeid med lærebedrifter/opplæringskontor og bransjer om tilpasninger av læreplaner, timetall og organisering av opplæringen?

Målgrupper: rektor, aktuell avdelingsleder, kontaktlærere/YFF-lærere, ALV, opplæringskontor, OT

- Hvordan er ALV-funksjonen organisert (hvem er nærmeste leder, stillingsinstruks lokalt tilpasset eller fylkeskommunal og stillingsstørrelse/ressurstilførsel)?
- Hva opplever ALV-ene er deres viktigste arbeidsoppgaver?
- Hvilke samarbeidsfora deltar ALV i (inkludert Fylkesutdanningsjefens Forum for samarbeid skole-arbeidsliv), og hvilke samarbeidsfora har ALV-ene selv tatt initiativ til å utvikle?
- I hvilken grad opplever ALV-ene at de selv er med å utgjøre en forskjell i holdningene til samarbeid for å øke formidling av lærlinger og lære kandidater og arbeid med strukturer for elever som ikke formidles eller står i fare for å falle ifra?
- I hvilken grad oppleves opprettelsen av ALV-funksjonen som nyttig hva angår
 - o Å sikre at overgang til lære plass er en integrert del av opplæringen?
 - o Å bygge og utvikle strukturer for oppfølging av elever som står i fare for ikke å bestå VGO, for eksempel elever som står i fare for ikke å få lære plass grunnet høyt fravær eller ikke har bestått alle fag?
 - o Å bygge strukturer og gi alternativt opplæringstilbud for egne avgangselever som ikke får lære plass?
- Initiativ til og oppfølging av samarbeid mellom skole og arbeidsliv gjennom å ta i bruk digitale hjelpemidler på Utdanning.no for etablering og bruk av formelle samarbeidsavtaler om praksisplasser, lære plasser og hospitering,
 - o Hvordan brukes de digitale/publiserte samarbeidsavtalene for utplassering i faget Yrkesfaglig fordypning (YFF) som er publisert på Utdanning.no?
 - o Hvilken nytte opplever ulike målgrupper når det gjelder innhold og bruk av disse?

Implementering av lokale opplæringsutvalg og utvidet ansvar til rektor

2. Hvilke endringer/initiativer har pilotskolene gjort/tatt for å sikre at partssamarbeidet (omkring samarbeids- og koordineringsarenaer for skole og lærebedrifter/opplæringskontor) utøves så nært fag- og yrkesopplæringen som mulig?

Målgrupper: Pilotskolene (rektor, aktuell avdelingsleder, arbeidslivsveileder (ALV), medlemmer lokale opplæringsutvalg, representant fra yrkesopplæringsnemda i Troms

- Hvilke aktører deltar i de lokale opplæringsutvalgene, og hvilket mandat utvalgene?
- I hvilken grad oppleves etableringen av lokale opplæringsutvalg som nyttig og vellykket i forhold til samarbeidet internt i utvalget og med arbeidslivet (opplæringskontor, lærebedrifter, bransjer) om formidling av lærlinger og lære kandidater og i å utføre nye oppgaver som er flyttet fra Utdanningsetaten og ut til skolene
- Hvilke endringer har det i praksis medført for skolen og Utdanningsetaten at rektor har fått delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon på opplæring i bedrift?

- På hvilke(n) måte(r) har rektor initiert systematisk samhandling mellom avgiverskolen og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som har manglet deler av teorien fra skoledelen av opplæringen?

Samarbeid om fylkeskommunens dimensjoneringsarbeid

3. På hvilken måte bidrar skolene konkret i samarbeid med lærebedrifter og opplæringskontor/bransjene om å fremskaffe kunnskapsgrunnlag om tilgang til lære- og praksisplasser for fylkeskommunens dimensjoneringsarbeid?

Målgrupper: Alle skolene (rektor, aktuell avdelingsleder, ALV, medlemmer lokale opplæringsutvalg i pilotskolene, opplæringskontor)

1.3 EVALUERINGSDESIGN

Rammen for denne evalueringen har ikke gitt rom for en *prosessevaluering* med grundig skildring av det prosessuelle forløpet underveis i implementeringen. Det har derfor ikke vært mulig å studere endringer i holdninger til samarbeidsrelasjoner over tid. Oppmerksomheten er rettet mot holdninger til endrede samarbeidsrelasjoner i lys av implementering av tiltakene.

Evalueringen er i hovedsak basert på data innhentet gjennom kvantitative spørreundersøkelser skreddersydd for de ulike målgruppene. Gitt en tilfredsstillende svarprosent, vil metoden kunne gi betydelig innsikt i holdninger til, og endringer i, samarbeidsrelasjoner mellom de ulike aktørene i lys av implementering av tiltakene ALV, lokale opplæringsutvalg og rektors endrede ansvar.

Evalueringen er gjennomført som tre arbeidspakker:

Arbeidspakke 1: Dokumentanalyser og intervju med nøkkelinformant fra Utdanningsetaten i Troms
Som grunnlag for evalueringen er det gjennomført en dokumentanalyse av foreliggende rapporter (stillingsbeskrivelser til ALV-ene og mandater for lokale opplæringsutvalg), samt flere intervju og samtaler med nøkkelinformant ved Utdanningsetaten.

Målet med denne arbeidspakken har vært å avklare eventuelle uklarheter, skaffe nærmere innsikt i bakgrunnen for implementeringen av **Strategi 2**, innsikt i hva hver enkelt skole legger i ALV-rollen og hvordan utviklingen har vært hva angår overgangen Vg2 – lære i perioden siden tiltakene ble satt inn.

Arbeidspakke 2: Utforming og gjennomføring av spørreundersøkelser

Ved utforming av spørsmål til undersøkelsene har vi tatt utgangspunkt i spørsmålene som var ønsket belyst av oppdragsgiver.

Det ble av oppdragsgiver skissert en rekke målgrupper for undersøkelsen. Vi synes dette var en relevant liste over aktører, og har i tillegg lagt til Oppfølgingstjenesten (OT) som målgruppe i forhold til ALV-ene sin oppfølging av elever som står i fare for å falle ut eller ikke bli formidlet til læreplass. Omfanget av målgrupper har gjort det nødvendig å skreddersy to ulike spørreundersøkelser for ulike målgrupper. Noen målgrupper har fått samme undersøkelse, men hvor ulike spørsmål er rutet etter hvilken rolle den enkelte krysser av at han eller hun innehar. Mange av spørsmålene har kun angått ALV-ene, og er derfor kun besvart av disse.

Spørsmålene til den digitale undersøkelsen er utformet i nært samarbeid med oppdragsgiver og referansegruppen for evalueringen.

Arbeidspakke 3: Analyse og sammenstilling av data

Analysen har hatt som mål å besvare spørsmålene som er stilt over, og dreier seg i hovedsak om analyse av kvantitative data innhentet gjennom Questback, men også data hentet inn gjennom intervju av nøkkelinformanter.

1.4 METODE

Evalueringen bygger på to ulike spørreundersøkelser utformet i det internettbaserte dataverktøyet Questback. Spørreundersøkelsene ble utformet på bakgrunn av spørsmålene som oppdragsgiver la til grunn i utlysningen, beskrevet i forrige avsnitt, og selve spørsmålene er utformet i dialog med oppdragsgiver. Målgruppene for undersøkelsen var også, med unntak av OT, gitt i utlysningen. Det ble utformet én undersøkelse til ansatte i skolen (lærere, rådgivere og avdelingsledere på yrkesfag, rektorer og arbeidslivsveiledere) og en annen undersøkelse til opplæringskontor, opplæringsbedrifter, deltakere i lokale opplæringsutvalg og OT. En del av spørsmålene er rutet i forhold til hvilke funksjoner respondentene har oppgitt at de har. Noen spørsmål er for eksempel kun stilt til arbeidslivsveiledere (ALV), mens andre spørsmål er stilt til alle.

Undersøkelsene ble sendt ut i e-post basert på e-postadresser som Nordlandsforskning fikk tilgang til via Utdanningsetaten i Troms. Alle rektorer, ALV-er, avdelingsledere og rådgivere ved yrkesfag fikk undersøkelsen, samt kontaktlærere på yrkesfag Vg2 og faglærere i faget yrkesfaglig fordypning på Vg2. Undersøkelsen ble også sendt til alle opplæringskontor, OT-koordinatorer og opplæringsbedrifter som Utdanningsetaten hadde kontaktinformasjonen til, og til representanter fra lokale opplæringsutvalg.

I tillegg til den nettbaserte spørreundersøkelsen, er det gjennomført intervju med tre rektorer og intervju/samtaler med ansvarlig for evalueringen ved Utdanningsetaten. Det har innenfor den økonomiske rammen av prosjektet ikke vært anledning til å intervju flere aktører, for eksempel arbeidslivsveiledere. Elever og lærlinger mangler også i utvalget.

Resultatene fra undersøkelsen er i hovedsak rapportert i hele tall og gjennomsnitt, og i noen tilfeller i prosent. Dette skyldes at vi har vurdert antallet respondenter innenfor hver målgruppe som ikke høyt nok til å rapportere i prosent.

2 BAKGRUNNSSINFORMASJON OM RESPONDENTENE

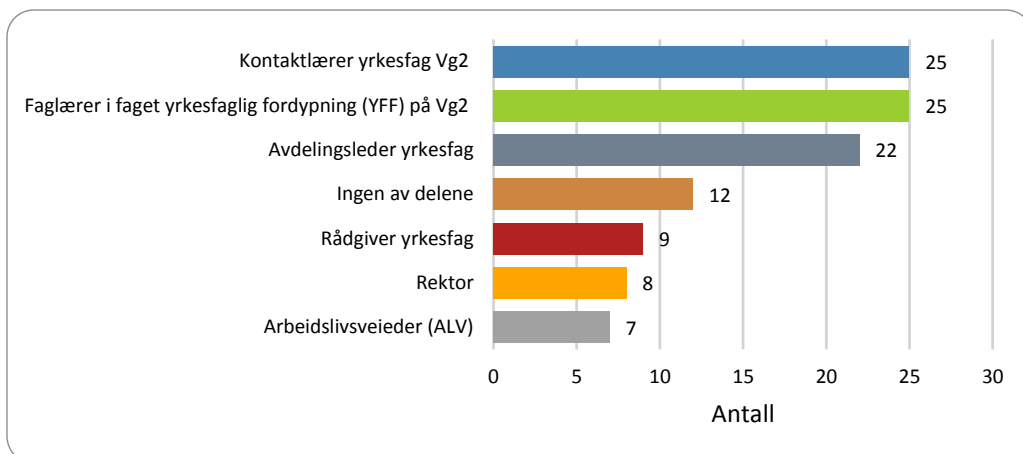
2.1.1 ANSATTE I SKOLENE

Undersøkelsen ble, etter rensing av duplikater, sendt ut til 207 ansatte ved videregående skoler i Troms som har yrkesfaglige studieretninger. Undersøkelsen ble sendt til kontaktlærere for yrkesfag Vg2, faglærere i faget yrkesfaglig fordypning, avdelingsledere og rådgivere ved yrkesfag, rektorer og arbeidslivsveiledere. Utsendingene ble gjort på bakgrunn av e-postlister som Nordlandsforskning mottok hos oppdragsgiver.

Vi mottok 95 svar, hvilket gir en svarprosent på 46 prosent totalt. De som svarte på undersøkelsen ble bedt om å oppgi hvilken funksjon de har ved skolen. Her kunne respondentene velge flere svar dersom de har flere funksjoner. Som figur 1 illustrerer, er lærere (faglærere i faget yrkesfaglig fordypning (YFF) eller kontaktlærere) naturlig nok den største gruppen som er representert i utvalget. Lærerne var også den målgruppen som var mest representert blant bruttoutvalget, det vil si av de 207 som mottok undersøkelsen. Av de 153 lærerne som mottok undersøkelsen har 41 besvart. Dette gir en svarprosent blant lærere på ca. 27 prosent. 12 personer oppga at de ikke hadde noen av de foreslåtte funksjonene som er representert i målgruppen for denne studien. Disse, som trolig er lærere, ble rutet til slutten av undersøkelsen og er ikke med i utvalget. Svarprosenten for lærere blir dermed noe høyere (29 prosent). Av de 41 lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir 16 kun å være faglærere i YFF, 16 kun kontaktlærere, mens 9 oppgir at de både er faglærere YFF og kontaktlærere på Vg2 yrkesfag.

Undersøkelsen ble videre sendt til 40 avdelingsledere hvorav syv av disse også var å finne på listen over lærere. Av de som har besvart undersøkelsen er det 22 respondenter som oppgir å være avdelingsledere for yrkesfag. Dette vil si en svarprosent på ca. 50 prosent for avdelingsledere på yrkesfaglige avdelinger.

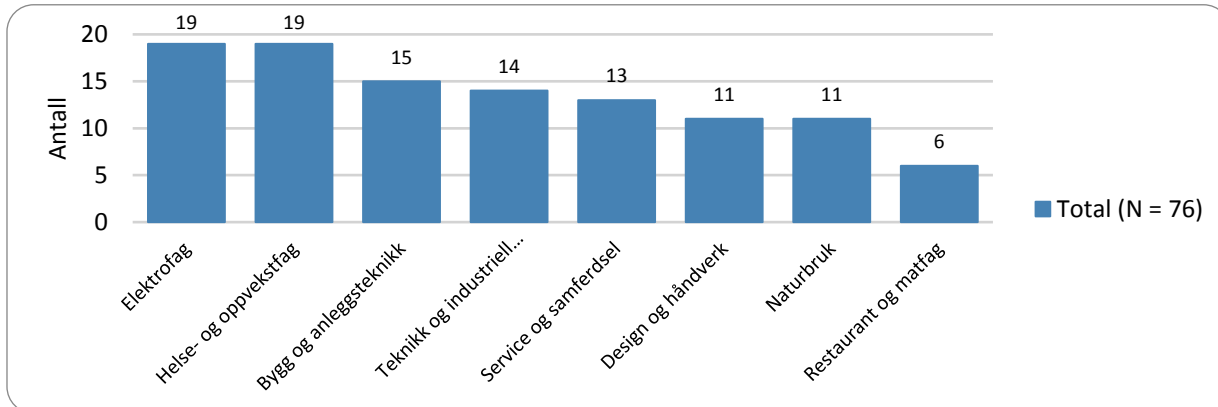
Syv av ti arbeidslivsveiledere har besvart undersøkelsen, mens ni av de 17 rådgiverne ved yrkesfag som mottok undersøkelsen har besvart. Tre av rådgiverne har også oppgitt å være arbeidslivsveiledere. Ni av de ti rektorene som mottok undersøkelsen har besvart. Rektorene er dermed den gruppen innenfor skolene som er best representert. Figur 1 oppsummerer hvilken funksjon respondentene har ved sin skole:

Figur 1: Viser hvor mange respondenter fra de ulike gruppene som har besvart undersøkelsen. N=95

Da flere av respondentene innehar mer enn en funksjon blir summen mer enn 95 som er det totale antallet respondenter i skolene.

Vi spurte også hvilke programområder de ansatte i skolene er tilknyttet. Som figur 2 viser, er elektrofag og helse- og oppvekstfag best representert med 19 respondenter hver, deretter bygg og anleggsteknikk med 15, teknikk og industriell produksjon med 14, service og samferdsel med 13, design og håndverk og naturbruk med 11 hver og restaurant og matfag med seks. Av hensyn til anonymitet har vi ikke oppgitt hvor mange innenfor de ulike funksjonene ved hvert utdanningsprogram som har besvart.

Figur 2: Hvilke(t) utdanningsprogram er du tilknyttet ved skolen? (flere svar mulig)

2.1.2 OPPLÆRINGSBEDRIFT, OPPLÆRINGSKONTOR OG OPPFØLGINGSTJENESTEN

Digitalt spørreskjema ble sendt ut til 323 e-postadresser fordelt på opplæringsbedrifter (OB), opplæringskontor (OK), representanter fra oppfølgingstjenesten (OT) og representanter fra lokale opplæringsutvalg. Vi mottok til sammen 119 svar på denne undersøkelsen, hvilket innebærer en svarprosent på 37 prosent. 19 av 20 fra opplæringskontor og åtte av ni fra oppfølgingstjenesten besvarte undersøkelsen, mens svarprosenten var betydelig lavere for representanter fra opplæringsbedrifter - hvor vi mottok 85 svar fra 260 inviterte, hvilket utgjør

en svarprosent på 33 prosent¹. Undersøkelsen ble også sendt til 49 representanter for lokale opplæringsutvalg. Det fremkommer ikke av svarene hvor mange av disse som har besvart, men vi kan anta at noen av de syv som har svart *annet* representerer slike.

Tabell 1: Antall respondenter fra opplæringskontor, oppfølgingstjenesten og lærebedrifter

Navn	Antall
Totalt antall respondenter	119
Opplæringskontor	19
Oppfølgingstjenesten	8
Lærebedrift	85
Annet	7

¹ Nordlandsforskning baserte seg på e-postadresser mottatt fra Utdanningsavdelingen, men mottok en del henvendelser fra personer som mente de selv ikke representerte noen opplæringsbedrift. Disse besvarte derfor ikke undersøkelsen. Svarprosenten er derfor noe omtrentlig for bedrifter.

3 ETABLERINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDER

Som et ledd i implementeringen av Samspill for økt gjennomføring har alle skolene i Troms fått tilført 300 000 kroner for å etablere ordning med arbeidslivsveileder. Det ble tilsatt arbeidslivsveiledere (ALV-er) ved alle videregående skoler (yrkesfaglige) i Troms i 2016, men størrelse på stilling varierer fra skole til skole. Av de syv ALV-ene som har besvart denne undersøkelsen, oppgir fem av dem å være ansatt i en stilling som er mellom 21 og 40 prosent, en oppgir å jobbe i en ALV-stilling tilsvarende mellom 41 og 50 prosent, mens en ALV oppgir at stillingen er mellom 81 og 100 prosent.

To av ALV-ene oppgir at de jobbet som ALV/med lignende funksjoner før ordningen ble innført ved alle skolene i Troms, mens tre oppgir at de har hatt denne funksjonen siden den ble opprettet i 2016. En oppgir å ha hatt funksjonen i 1-2 år, mens en annen har hatt funksjonen kortere enn et år.

Fem av åtte rektorer og to av 22 avdelingsledere oppgir å være ALV sin nærmeste leder.

3.1 KJENNSKAP TIL ARBEIDSLIVSVEILEDER BLANT AKTØRER I OG UTENFOR SKOLEN

De ansatte i skolen (minus arbeidslivsveiledere) fikk spørsmål om hvorvidt deres skole har ansatt arbeidslivsveileder (ALV):

Tabell 2: Har skolen du jobber ved tilsatt arbeidslivsveileder?

Navn	Antall	
Ja	65	Av 76 personer svarte 65 ja, én svarte nei, mens 10 personer svarte at de ikke visste hvorvidt skolen har ALV. De som svarte vet ikke er i all hovedsak lærere (ni lærere og en avdelingsleder).
Nei	1	
Vet ikke	10	
N	76	

Blant aktørene utenfor skolen er arbeidslivsveileder kjent for alle i oppfølgingstjenesten (OT) og alle så nær som en av representantene for opplæringskontorene. Blant representantene for lærebedriftene er det imidlertid en høy andel som ikke kjenner til arbeidslivsveileder. Hele 66 av 84 oppgir at de ikke kjenner til arbeidslivsveilederfunksjonen. Det betyr at det kun er 21 prosent av respondenter fra lærebedriftene som kjenner til at skolene har tilsatt arbeidslivsveiledere. Tabell 3 oppsummerer svarene:

Tabell 3: Kjennskap til arbeidslivsveileder blant opplæringskontor (OK), OT og lærebedrifter

		Hvor jobber du til daglig?				
		Totalt	OK	OT	Lærebedrift	Annet
Er du kjent med funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i skolen?	Ja	48	17	8	18	5
	Nei	69	1	0	66	2
	N	117	18	8	84	7

3.2 HVA GÅR JOBBEN SOM ARBEIDSLIVSVEILEDER UT PÅ?

Organiseringen av ordningen med arbeidslivsveileder (ALV) var, ifølge representant fra Utdanningsetaten, «noe ullen» da den først ble introdusert. Etaten utarbeidet derfor en instruks om at ALV skulle kunne identifiseres som en person. Mens noen har kombinert funksjonen med å være lærer eller rådgiver, har én av ALV-ene som har besvart denne undersøkelsen kombinert stillingen med å være avdelingsleder. En skole har også leid inn ALV utenfra.

Oppdraget som ble formulert til ALV-ene, omtalt i kapittel 1, fungerer også som arbeidsinstruks. Oppdraget går blant annet ut på å *sørge for at overgang til læreplass er en integrert del av opplæringen, og å utvikle samarbeidet mellom skole og arbeidsliv gjennom bruk og videreutvikling av digitale hjelpemidler til formalisering av blant annet samarbeidsavtaler både hva angår yrkesfaglig fordypning og registrering av læreplasser og hospitering*. ALV skal også delta i Fylkesutdanningssjefens Forum for samarbeid og delta i revidering/utarbeidelse av retningslinjer for det nye faget Yrkesfaglig fordypning (YFF).

I tillegg til arbeidsinstruksen har den enkelte arbeidslivsveileder utviklet sin egen arbeidsmetodikk. De syv ALV-ene som har besvart denne undersøkelsen ble bedt om å beskrive med egne ord hva arbeidet som ALV går ut på: Flere trekker frem at de nettopp fungerer som bindeledd og kontaktperson mellom skolen/lærere på den ene siden, og arbeidslivet og opplæringskontorene på den andre siden, både hva gjelder planlegging og strategi for faget YFF og inngåelse av samarbeidsavtaler og lærlingekontrakter. Noen trekker frem oppfølging av lokale opplæringsutvalg, mens enkelte nevner kartlegging av bransjer for utplassering og besøk som viktige arbeidsoppgaver. Én av ALV-ene trekker også frem gjennomføring av yrkesmesse og rekrutering fra ungdomsskolene som en av sine arbeidsoppgaver.

Hva angår samarbeidet med faglærere på YFF forteller en ALV at det ved deres skole er faglærerne i YFF som skaffer elevene praksisplass og som kjenner næringslivet, mens ALV-en på sin side har oversikt over søkerne og hjelper dem med å søke i VIGO og til opplæringskontorene. Denne ALV-en forteller at en av oppgavene også er å skaffe oversikt over elever som har fag de ikke har bestått, og hjelpe disse med å søke sommerskole.

Flere fokuserer på det direkte arbeidet med elevene når de skal beskrive sine arbeidsoppgaver. En ALV sier for eksempel at *...arbeidet går stort sett ut på og finne læreplasser/praksisplasser. Skrive cv/jobbe søknader. Være veileder/rådgiver i valg av yrke*.

En av oppgavene som ligger til arbeidslivsveileder er å *bygge struktur og gi et alternativt opplæringstilbud for egne avgangselever som ikke får læreplass*. To av ALV-ene nevner i denne sammenhengen høstformidlingen som en viktig arbeidsoppgave. En beskriver dette på følgende måte;

De som ikke har fått læreplass får informasjon fra meg ved skoleslutt om at de blir kontaktet ved skolestart til høstformidlingen. Ved skolestart i august skaffer jeg oversikt over hvem som er formidlet. De som ikke er formidlet får tilbud om vg3 i skole, noe som innebærer at de får tilbud om hjelp til å søke arbeid mens de venter på svar om formidling. Eller de får tilbud om å fullføre fag de ikke har bestått.

Ifølge mandatet skal ALV også bygge og utvikle strukturer for oppfølging av egne elever som står i fare for ikke å bestå videregående opplæring, for eksempel elever som står i fare for ikke å få læreplass på grunn av høyt fravær og/eller ikke har bestått fag. En ALV trekker frem at oppfølging av enkeltsaker er en viktig del av arbeidet, særlig for de elevene som har ekstra utfordringer og som ikke får seg læreplass. Denne trekker frem foreldrekontakt og veiledning og kontakt med oppfølgingstjenesten og NAV som en del av arbeidsoppgavene.

Enkelte peker på at arbeidsoppgavene til ALV er vide og at stillingsstørrelsen burde være høyere enn den er i dag; *For vår skole burde ALV-stillingen vært 50 prosent.*

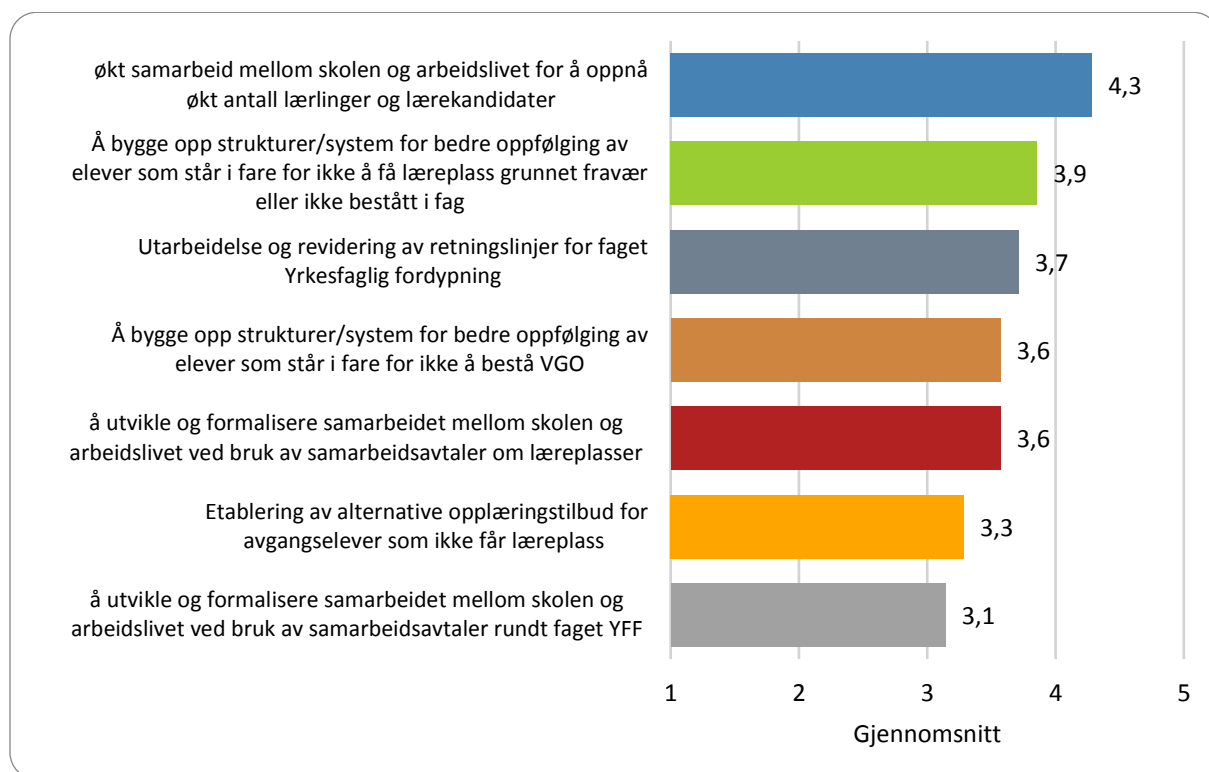
3.2.1 HVILKE SAMARBEIDSFORA DELTAR OG HAR ARBEIDSLIVSVEILEDERNE SELV TATT INITIATIV TIL Å OPPRETTE?

Arbeidslivsveilederne har opprettet og deltar i en rekke ulike samarbeidsfora. Opplæringskontorene går igjen som viktige samarbeidsaktører. En ALV oppgir videre tre ulike fora innenfor skolen; et for rektor og avdelingsledere (fagopplæring), et for faglærere, YFF-lærere og avdelingsledere (fagseksjoner) og en arbeidsgruppe sammen med rådgivere og karriereveiledningskontor for planlegging og gjennomføring av yrkesmesse. To ALV-er trekker frem lokale opplæringsutvalg for skolens yrkesfaglige tilbud som viktige samarbeidsfora. Her deltar både aktører i skolen, representanter fra arbeidslivet/organisasjonene og opplæringskontorene. I tillegg oppgir én ALV at de har et felles overbyggende fora for alle ansatte på skolen som sitter i lokale opplæringsutvalg, mens en oppgir å møte Vg1 og Vg2-teamene på alle skolens studieprogram. En ALV oppgir videre å ha to årlige møter med bedrifter og opplæringskontor, mens en annen deltar i spesialpedagogiske team på skolen sammen med både rådgivere, OT, BUP, helsesøster og representant fra skolens ledelse. I tillegg nevner ALV-ene fylkeskommunens nettverk Forum for samarbeid skole – arbeidsliv.

3.2.2 HVORDAN OPPELVER ARBEIDSLIVSVEILEDERNE SELV NYTTEN AV FUNKSJONEN DE FYLLER?

Arbeidslivsveilederne ble bedt om selv å vurdere (på en skala fra 1 til 5 hvor 1 var i svært liten grad og 5 var i svært stor grad) i hvilken grad de selv i funksjonen som ALV har bidratt positivt til oppgavene som ligger i mandatet fra fylkeskommunen. Den oppgaven som ALV-ene selv scorer desidert høyest, med et gjennomsnitt på 4.3, er, som figur 3 illustrerer, å få til økt samarbeid mellom skole og arbeidsliv for å oppnå økt antall lærlinger og lærekandidater, mens oppgaven med å utvikle og formalisere samarbeidet ved bruk av samarbeidsavtaler scores noe lavere (3.6). Det er også relativt bred enighet blant ALV-ene om at de har bidratt positivt til å bygge opp strukturer for bedre oppfølging av elever som står i fare for ikke å få læreplass grunnet fravær/ikke bestått og i arbeidet med å utarbeide og revidere retningslinjer for faget YFF. De arbeidsoppgavene som de selv har scoret lavest er etablering av alternative opplæringsstilbud for avgangselever som ikke får opplæringsplass, med en gjennomsnittsverdi

på 3.3, og å utvikle og formalisere samarbeid skole arbeidsliv ved bruk av samarbeidsavtaler rundt faget YFF (3.1). Her var det også stort sprik mellom ALV-enes svar. Figur 3 oppsummerer ALV-enes vurdering av eget bidrag innenfor de ulike oppgavene:

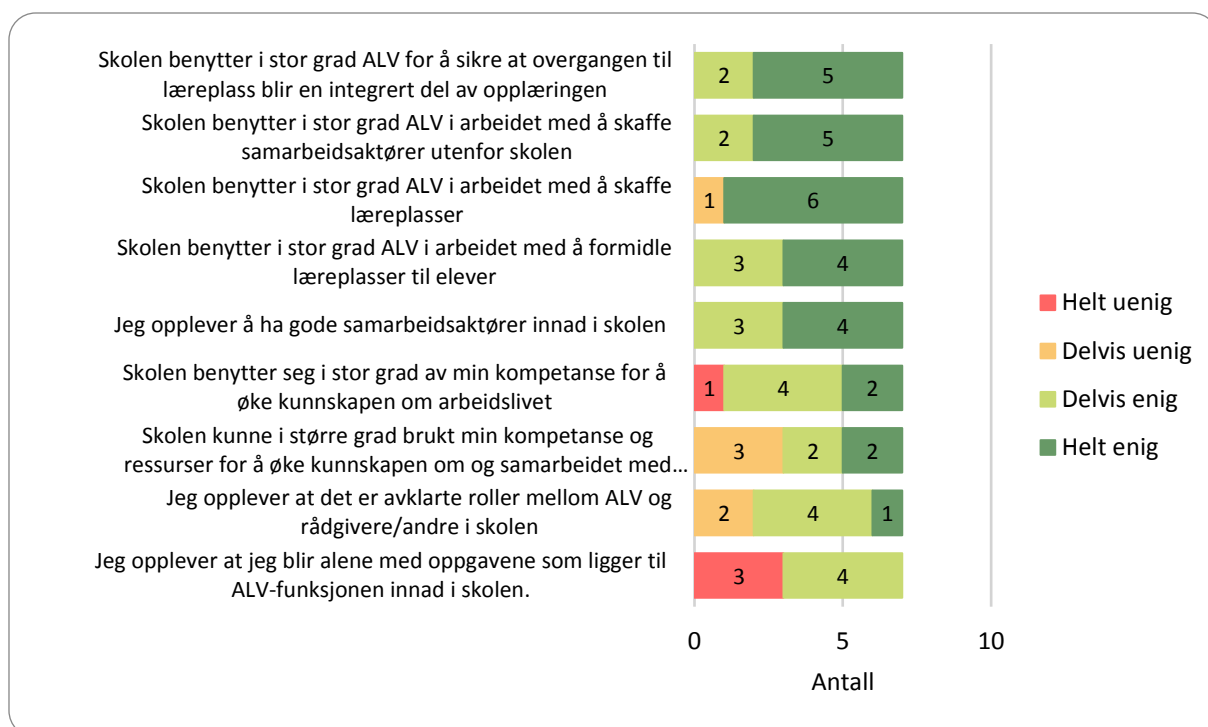
Figur 3: ALV: I hvilken grad opplever du at du i funksjonen som arbeidslivsveileder har bidratt positivt til følgende (N=7)

3.2.3 SKOLENS UTNYTTELSE AV ARBEIDSLIVSVEILEDER SOM RESSURS

Arbeidslivsveilederne (ALV-ene) ble videre bedt om å vurdere hvordan skolen som de jobber ved forholder seg til og bruker ressursene som de tilbyr. ALV-ene ble bedt om å vurdere på en skala fra 1 til 4 (hvor 1 var helt uenig og 4 var helt enig) hvor enige de var i en rekke utsagn. Svarene er oppgitt i hele tall og i gjennomsnitt.

ALV-ene er i stor grad enige i at skolen benytter dem som ressurs for å sikre at overgangen til læreplass blir en integrert del av opplæringen, i arbeidet med å skaffe samarbeidsaktører utenfor skolen og i arbeidet med å skaffe læreplasser og formidle læreplasser til elever. De er også relativt enige i påstanden om at de selv har gode samarbeidsaktører innad i skolen og at skolen i stor grad benytter seg av ALV-ens kompetanse og ressurser for å øke kunnskapen om og samarbeidet med arbeidslivet.

ALV-ene er noe mer delt i oppfatningen av hvorvidt det er avklarte roller mellom ALV og rådgivere. Dette er to delvis uenige i, fire delvis enige i og kun en helt enig i. Fire ALV-er er videre delvis enige i at de opplever å bli alene om oppgavene som ligger til ALV i skolen, mens tre ikke er enige i dette. Det er også fire ALV-er som er helt eller delvis enige i at skolene i større grad kunne ha benyttet deres kompetanse og ressurser bedre. Figur 4 oppsummerer svarene:

Figur 4: ALV: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander i forhold til skolen du jobber ved (på en skala fra 1-4 hvor 1 er helt uenig og 4 er helt enig) (N=7)

3.3 OPPFØLGING AV ARBEIDSLIVSVEILEDERE

Ifølge representant fra Utdanningsetaten er det to rådgivere ved etaten som jobber med oppfølging av arbeidslivsveilederne. I 2016 hadde de syv møter, i 2017 tre møter, mens de i 2018 hadde to møter. I dag følges den enkelte ALV i større grad opp enkeltvis med skypemøter, i tillegg til at de møtes i felles forum.

ALV-ene som besvarte undersøkelsen ble bedt om å vurdere hvordan de opplever oppfølgingen fra skolen og Utdanningsetaten, samt hvorvidt rolleavklaringen er hensiktsmessig. Som tabell 4 viser, er det ingen av ALV-ene som er uenig i at de følges opp på en tilfredsstillende måte av skolen. Hva angår oppfølgingen fra Utdanningsetaten, er det kun én som er delvis uenig i at denne er tilfredsstillende, mens de resterende seks er helt eller delvis enige i dette.

Når det gjelder ansvars- og oppgavefordelingen mellom ALV og skolens ledelse og rådgivere, er erfaringene blant ALV-ene mer blandet. Mens fem er helt/delvis enige, er det to som er delvis uenige i at oppgavefordelingen er avklart og hensiktsmessig. Tabell 4 oppsummerer:

Tabell 4: Arbeidslivsveiledernes vurdering av oppfølging og oppgavefordeling

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Skolen følger opp ALV sitt arbeid på en tilfredsstillende måte	0	0	4	3	0	7
Utdanningsetaten følger opp ALV på en tilfredsstillende måte	0	1	2	4	0	7
Jeg opplever ansvars- og oppgavefordelingen mellom ALV og skolens ledelse og rådgivere som avklart og hensiktsmessig	0	2	3	2	0	7

3.4 ANSATTE I SKOLENS OPPFATNING AV ARBEIDSLIVSVEILEDERS FUNKSJON

De ansatte i skolene sine holdninger til ordningen med arbeidslivsveileder er målt ved at de ansatte ble bedt om å ta stilling til hvor enige eller uenige de var i en rekke påstander knyttet til arbeidslivsveileder (ALV).

Først skulle de ta stilling til hvorvidt de selv er godt kjent med ALV sine arbeidsoppgaver. 82 prosent (62 av 76) er helt eller delvis enige i at de er godt kjent med ALV sine arbeidsoppgaver. Kun fem er delvis eller helt uenige i denne påstanden, mens ni svarer at de ikke vet.

58 prosent av de ansatte i skolen (44 av 76) er videre helt eller delvis enige i at ALV informerer elever i større grupper om lærlinge- og lærekandidatordningen. Mens det her er 12 som er helt eller delvis uenige, er det så mange som 20 personer som svarer at de ikke vet. Det er i stor grad lærere som svarer at de ikke vet (16), men også to rådgivere og to avdelingsledere. Lærerne er også den gruppen som i størst grad er uenige i denne påstanden. At de ansatte i skolen svarer så vidt forskjellig, gjenspeiler svarene til ALV-ene, hvor fire er eller delvis enige i at de selv informerer i grupper om lærlinge- og lærekandidatordningen, mens tre er helt eller delvis uenige. Det er med andre ord noe ulik praksis blant arbeidslivsveilederne hva angår informasjon til elever om lærlinge- og lærekandidatordningen.

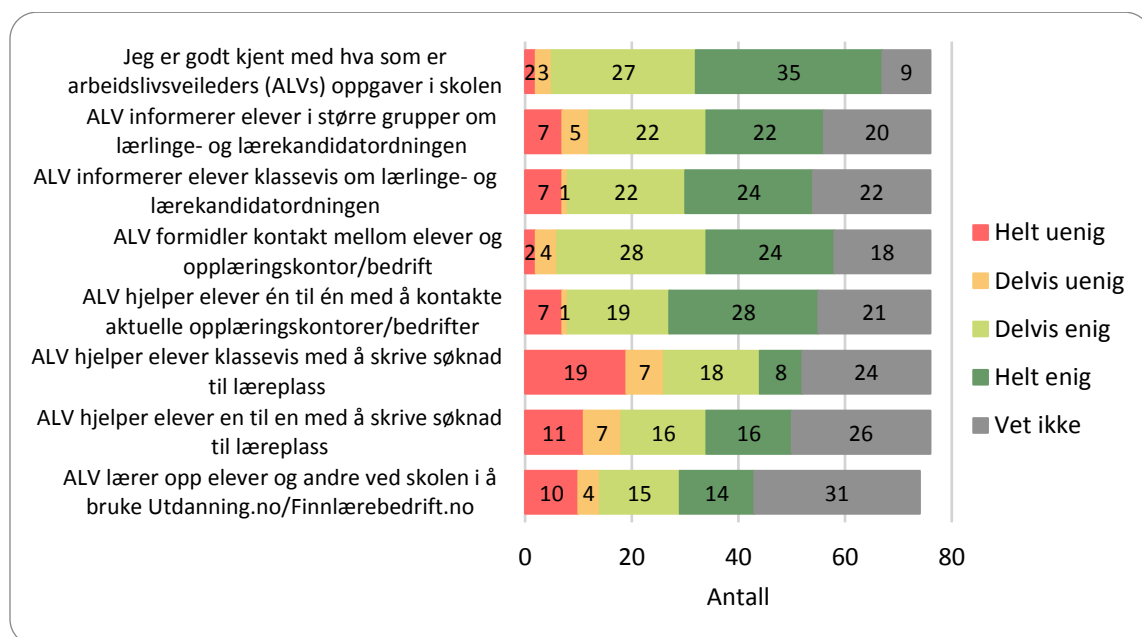
Respondentene svarer samlet sett ganske likt på neste påstand - om at ALV informerer elevene klassevis. Også her er det flest lærere som svarer at de ikke vet, men det er samtidig færre som er uenige i denne påstanden. Kun én av ALV-ene er uenig i at ALV-ene informerer elevene klassevis.

Det er en relativt samlet forståelse blant de ansatte i skolen av at ALV-ene formidler kontakt mellom elever og opplæringskontor/bedrift. 68 prosent (52 av 76) er helt eller delvis enige i dette, mens kun seks personer er helt eller delvis uenige og 18 svarer at de ikke vet. Av de seks personene som er uenige i påstanden, er det fem lærere og en avdelingsleder, mens 15 av de 18 som ikke vet også er lærere. Alle ALV-ene er helt eller delvis enige i at de formidler kontakt mellom elever og opplæringskontor/bedrift.

Mens det er relativt bred enighet om at ALV hjelper elever en til en med å kontakte opplæringskontor/bedrift (noe alle ALV-ene svarer at de gjør), er de ansatte i skolen langt mer delt i forhold til påstanden om at ALV hjelper elevene klassevis og en til en med å skrive søknad om læreplass. Det er 26 ansatte i skolen som er enige og 26 som er uenige i at ALV hjelper elevene klassevis med å skrive søknad, mens 24 svarer at de ikke vet. 14 lærere er uenige og kun seks er helt/delvis enige i at ALV-ene hjelper elevene klassevis med å skrive søknad. Også dette henger godt sammen med hva ALV-ene selv svarer. Mens tre er helt/delvis uenige, er fire helt eller delvis enige i at de hjelper elevene klassevis med å skrive søknad. 29 ansatte i skolen er videre helt/delvis enige i at ALV-ene hjelper elevene en til en med å skrive søknad, mens 18 er helt/delvis uenige i denne påstanden. 26 svarer at de ikke vet. Også her er mange av de som er uenige (13 av 18) lærere. Blant ALV-ene selv er det fem som er enige og to som er uenige i påstanden om at de hjelper elevene en til en med å skrive søknad. Svarene indikerer at det er ulik praksis på skolene hva angår hvorvidt ALV er involvert i å veilede elever med å skrive søknad. Svarene angående oppfølging av elever og klasser gjenspeiler også arbeidslivsveileders oppdrag, som i større grad er system- og strukturorientert enn innrettet mot direkte involvering i elevenes søknadsprosesser.

Den siste påstanden som respondentene i skolen skulle ta stilling til var at ALV-ene lærer elever og andre i skolen opp i bruken av Utdanning.no. Her svarer hele 41 prosent (31 av 74) at de ikke vet, mens 29 personer er enige og kun 14 uenige, hvorav 10 av disse er lærere. Det er også en ALV som er uenig i dette.

Svarene fra de ansatte i skolen, sett sammen med svarene fra ALV-ene selv, tyder på at ALV-ene er mest involvert med å bistå elevene med å kontakte lærebedrifter, og å informere om lære- og lærekandidatordningen, mens der er noe mer ulik praksis fra skole til skole i forhold til hvorvidt ALV er direkte involvert i å veilede/hjelp elevene med søknadsskrivingen. De ansatte i skolen sine svar på alle påstandene er oppsummert samlet i figur 5.

Figur 5: På en skala fra 1 til 4 hvor 1 er helt uenig og 4 er helt enig, hvor enig er du i følgende påstander?

Et av oppdragene som ligger i ALV sitt mandat er, som tidligere nevnt, å bygge strukturer og gi et alternativt opplæringstilbud for egne avgangselever som ikke får læreplass. Hele utvalget av ansatte i skole ble bedt om å vurdere hvem som har hovedansvar for å følge opp elever som ikke får tilbud om læreplass. Respondentene ble bedt om å prioritere inntil tre funksjoner fra 1-3. Som tabell 5 viser, vurderer 67 prosent (54 av 81) av utvalget at hovedansvaret for dette ligger hos nettopp arbeidslivsveileder. Det er altså en utbredt forståelse av at ALV har hovedansvar for å følge opp elever som ikke får læreplass.

Tabell 5: Ansatte i skole om hvem som har ansvar for oppfølging av elever som ikke har fått læreplass

	Rektor	Avdelingsledere	Rådgivere	OT	Arbeidslivsveileder (ALV)	NAV	Andre	N
1	7	2	6	5	54	1	6	81
2	1	15	21	11	14	1	6	69
3	3	9	10	8	3	9	16	58

3.5 BETYDNINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDERFUNKSJONEN FOR SKOLEN

3.5.1 AKTØRER I SKOLEN OM BETYDNINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDERFUNKSJONEN

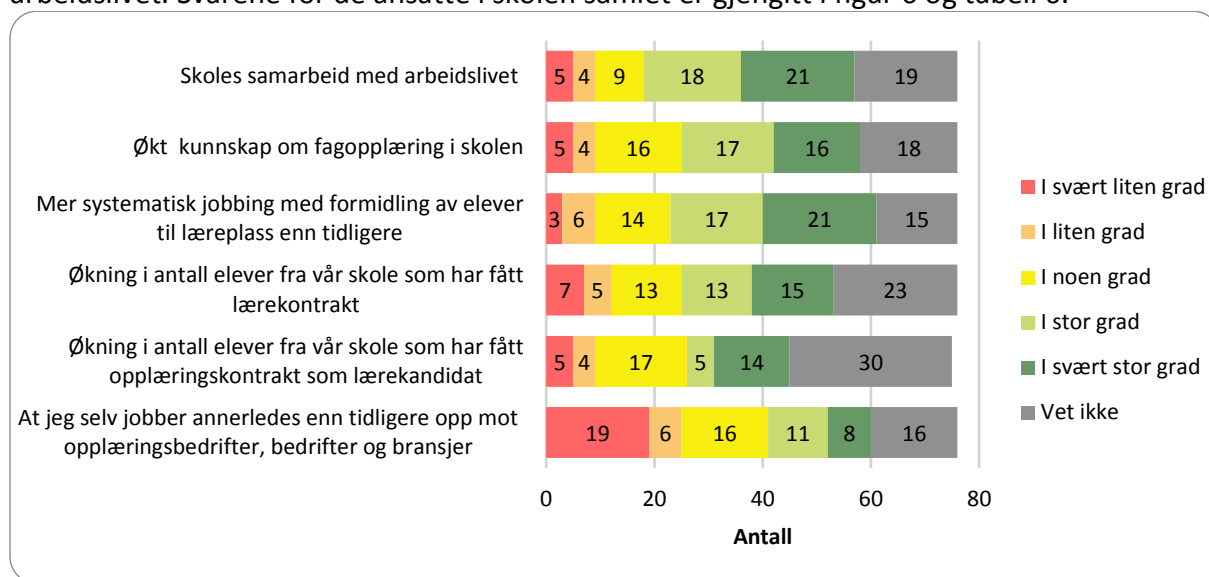
Med utgangspunkt i mandatet til arbeidslivsveilederne (ALV-ene), ble de øvrige ansatte ved skolene bedt om å vurdere i hvilken grad de opplever at etableringen av denne funksjonen har hatt betydning for skolens samarbeid med, og kunnskap om, arbeidslivet, formidlingen av elever til læreplass, økningen i antall elever som har fått lærekontrakt eller opplæringskontrakt og deres eget arbeid opp mot opplæringsbedrifter og bransjer. De ansatte ble bedt om å vurdere grad fra 1 (i svært liten grad) til 5 (i svært stor grad).

Den aktiviteten de øvrige ansatte i skolen vurderer høyest er, som figur 6 viser, skolens samarbeid med arbeidslivet, tett etterfulgt av betydningen for mer systematisk jobbing med formidling av elever til læreplass og økt kunnskap om fagopplæring i skolen. For alle disse tre aktivitetene vurderes det at arbeidslivsveileder *i stor grad* har hatt betydning. Dette er også tilfellet for å få til økning i antall elever som har fått lærekontrakt, selv om det her er mange flere som svarer at de ikke vet. Når det gjelder betydningen for økning av antall elever som har fått opplæringskontrakt som lærekandidat er svaret nærmere *i noen grad*. Her er det 30 som svarer at de ikke vet.

Gjennomgående er lærerne de gruppene som vurderer betydningen av ALV for de ulike oppgavene lavest, mens rektorer, avdelingsledere og rådgivere vurderer betydningen som større. Dette kan skyldes at mange lærere opplever at dette er oppgaver som de selv utfører. Det rapporteres dessuten fra Utdanningsetaten side at det er et fortsatt mål om at YFF-lærerne skal ha en sentral rolle i formidlingen til læreplass – som en integrert del av opplæringen. Arbeidslivsveilederne skal, sånn som oppdraget er skissert, primært jobbe med strukturer på systemnivå.

Hva angår hvorvidt de ansatte selv jobber annerledes grunnet etableringen av ALV-ordningen, er det store sprik. 25 personer mener at etableringen av ALV-ordningen i liten eller svært liten grad har påvirket hvordan de selv jobber, mens 19 svarer at det i noen eller i stor grad har

påvirker deres arbeidsmåte opp mot bedrifter og bransjer. Det er i stor grad lærere (16 av 25) som mener at etableringen i liten eller svært liten grad har påvirket jobben opp mot arbeidslivet. Svarene for de ansatte i skolen samlet er gjengitt i figur 6 og tabell 6.

Figur 6: Ansatte i skole: I hvilken grad mener du at etableringen av funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i skolen har hatt betydning for følgende:

Tabellen viser den gjennomsnittlige verdien for vurderingen av de ulike aktivitetene.

Tabell 6: Ansatte i skole: I hvilken grad mener du at etableringen av funksjonen arbeidslivsveileder (ALV) i skolen har hatt betydning for følgende:

Spørsmål	N	Gjennomsnitt
Skolens samarbeid med arbeidslivet	76	3,8
Økt kunnskap om fagopplæring i skolen	76	3,6
Mer systematisk jobbing med formidling av elever til læreplass enn tidligere	76	3,8
Økning i antall elever fra vår skole som har fått lærekontrakt	76	3,5
Økning i antall elever fra vår skole som har fått opplæringskontrakt som lærekandidat	75	3,4
At jeg selv jobber annerledes enn tidligere opp mot opplæringsbedrifter, bedrifter og bransjer	76	2,7

3.5.2 AKTØRER UTENFOR SKOLEN OM BETYDNINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDER

De aktørene utenfor skolen (opplæringskontor, OT, lærebedrifter og representanter for lokale opplæringsutvalg og lærebedrifter) som kjenner til ordningen med arbeidslivsveileder (ALV) ble også spurt om i hvilken grad de mener at innføring av ALV-funksjonen i skolen har hatt betydning for, eller bidratt til, en rekke faktorer som inngår i ALV-enes mandat.

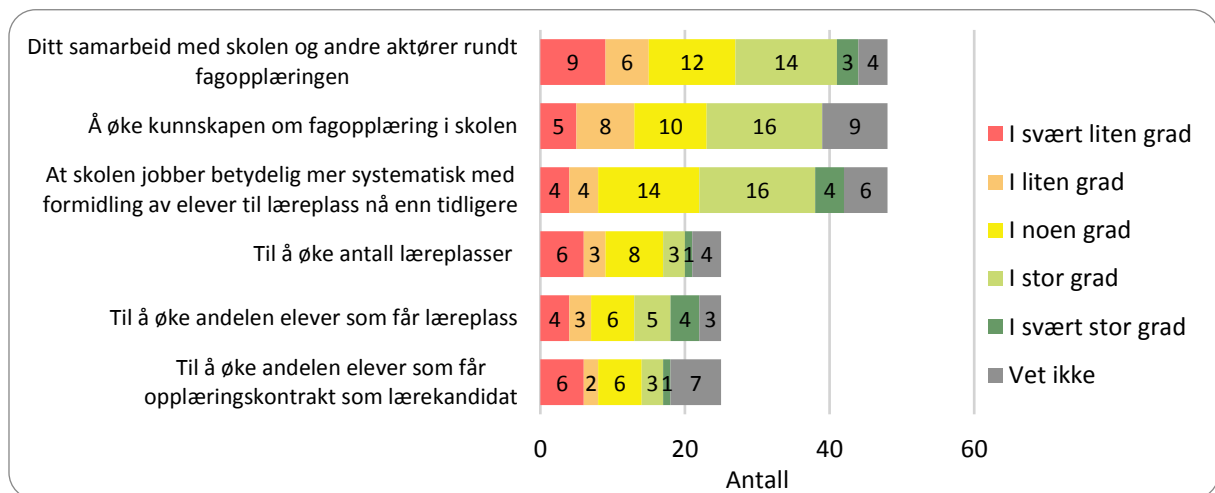
Av 48 respondenter mener, som figur 7 viser, 17 respondenter at etableringen i stor eller svært stor grad har hatt betydning for deres eget samarbeid med skolen rundt fagopplæringen, 12 mener at etablering av ALV i noen grad har påvirket deres samarbeid med skolen, mens 15 mener at innføringen av ALV i liten eller svært liten grad har hatt betydning. Det er med andre

ord et klart flertall som mener at etableringen av ordningen med ALV har hatt betydning for deres samarbeid med skolen, om enn i ulik grad.

Det er noe større enighet blant aktørene utenfor skolen om at etableringen av ALV har bidratt til at skolen jobber med systematisk nå enn tidligere i formidlingen av elever til læreplass. Mens 20 mener dette *i stor* eller *svært stor grad*, er det bare åtte som mener at ALV *i liten* eller *svært liten grad* har bidratt til at skolen jobber mer systematisk enn tidligere med formidling av elever til læreplass, mens 14 svarer *i noen grad*. Det er i hovedsak representanter fra opplæringsbedrifter som mener at innføringen av ALV *i liten grad* har endret deres samarbeid med skolen, økt kunnskapen om fagopplæring i skolen eller bidrar til at skolen jobber mer systematisk enn tidligere med formidling av elever til læreplass.

Ni av representantene fra OT og opplæringskontorene mener at etableringen av ALV *i liten grad* har hatt betydning hva angår å øke antall læreplasser, mens åtte mener at etableringen *i noen grad* har hatt betydning og fire mener at det *i stor grad* har hatt betydning. Alle som mener at ALV *i liten grad* har hatt betydning for å øke antall læreplasser representerer opplæringskontor, mens alle som mener at det *i stor grad* har hatt betydning representerer OT.

Opplevd betydning av etableringen av arbeidslivsveilederfunksjonen blant aktørene utenfor skolen, er oppsummert samlet i figur 7:

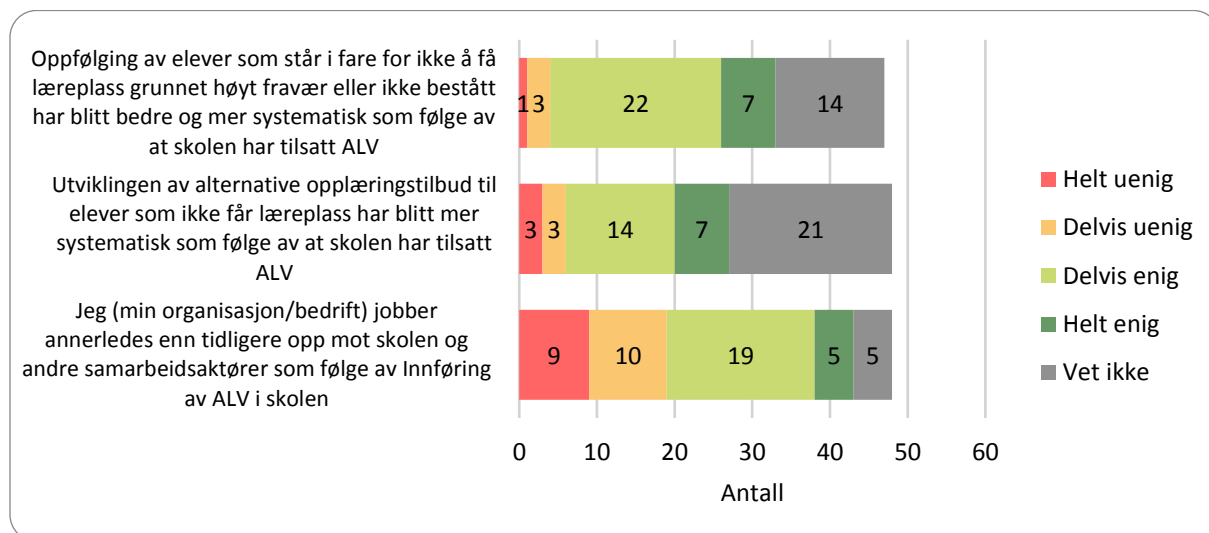

Figur 7: Aktører utenfor skolen: I hvilken grad mener du at innføring av ALV-funksjonen i skolen har hatt betydning for eller bidratt til følgende? N=48

Utvalget utenfor skolen som kjenner til ALV ble også bedt om å ta stilling hvor enig eller uenig de var i tre utsagn om endringer som følge av tilsetting av ALV. Et stort flertall (29 av 48) er *helt* eller *delvis enig* i at oppfølgingen av elever som står i fare for ikke å få læreplass grunnet høyt fravær har blitt bedre som følge av tilsetting av ALV. 14 svarer at de ikke vet, mens kun fire er *helt* eller *delvis uenige* i dette.

Det er videre 21 av 48 som er *helt* eller *delvis enige* i at alternative opplæringstilbud til elever som ikke får læreplass har blitt mer systematisk som følge av at skolene har tilsatt ALV, mens seks personer er *helt* eller *delvis uenige*. Det er mange som svarer vet ikke her.

Den påstanden som færrest er enige i, er at de selv eller organisasjonen deres jobber annerledes opp mot skolene nå enn tidligere som følge av innføring av ALV. Mens 24 er *delvis* eller *helt enige* i dette, er 19 *helt* eller *delvis uenige*. Det er i hovedsak opplæringskontorene og lærebedriftene som er uenige i at de jobber annerledes nå enn tidligere grunnet etableringen av ALV. Figur 8 oppsummerer:

Figur 8: Aktører utenfor skolen: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand ? N=48

At det er noe delte meninger om betydningen av ALV i skolen gjenspeiles også i de åpne kommentarene i undersøkelsen. Enkelte trekker frem at det er positivt og avklarende å ha en person i skolen som er kontaktperson for partene utenfor skolen, og understreker at dette er en ordning som bør gjøres permanent. Det trekkes også frem at en viktig suksessfaktor fremover vil være å få til ytterligere systematikk og samarbeid med NAV og OT i forhold til elever som står i fare for å falle ut eller som ikke får tilbud om læreplass.

En lærer ved en av de store skolene uttrykker tilfredshet med ordningen, men mener at skolen kanskje burde hatt flere arbeidslivsveiledere da det er mye for en person å skulle jobbe ut mot ulike fagfelt:

Det blir jobbet mer systematisk med elever og lærlingekontrakter nå enn tidligere. Og det er veldig bra. Tror at en ALV-stilling er meget positivt sett i forhold til SØG (Samspill for økt gjennomføring), men på en stor skole kan det være vanskelig for en ALV i liten stilling å skulle bistå i alle fag.

Enkelte respondenter både i og utenfor skolen påpeker at ALV, i kraft av å være en person, er en noe «personavhengig tjeneste» som fungerer godt i noen skoler og mindre godt i andre.

Flere av de ansatte i skolene forteller at de er ukjent med at skolen har ALV, eller at ALV ved deres skole er usynlig, og at det i stor grad er YFF-lærerne som kontakter bedrift og hjelper elevene på veien til læreplass. Noen påpeker også at ALV ved deres skole er ny og at det derfor er litt tidlig å skulle konkludere med nytten allerede nå. Under følger tre sitater som illustrerer noen av disse svarene;

Jeg har i det hele tatt ikke hatt kontakt med ALV når jeg har ordnet med læreplasser til elevene mine, men har hatt en del kontakt med opplæringskontoret....

Mins skole er slått sammen med en annen. Vi har ikke fått noen informasjon om at noen har funksjon som ALV. Kanskje har rådgiver den funksjonen?

Vår skole har lang tradisjon ned formidling av elever til opplæring i bedrift. Dette arbeidet har i hovedsak vært fulgt opp av kontaktlærere i nært samarbeid med aktuelt opplæringskontor.

En erfaren mester innenfor et fagområde skriver at det er ukjent for han at skolene har ansatt noen som skal samarbeide opp mot næringslivet og lærebedrifter. Denne respondenten skriver at han kun unntaksvis har blitt kontaktet av én lærer vedrørende én elev i praksis, og skriver blant annet følgende;

Vi har overhodet ikke hatt kontakt mot skolene eller noen av de aktørene som nevnes her. Men hvis det er en realitet med større kontakt mot lærebedrifter, næringsliv etc. så ser jeg frem til å bli kontaktet.

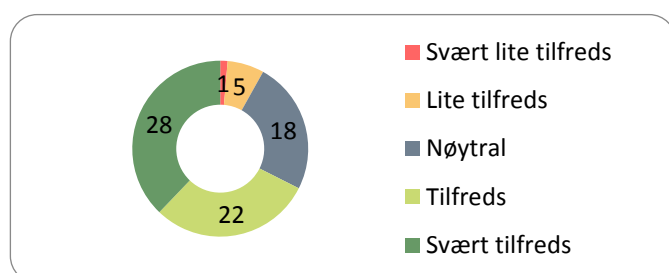
Flere representanter fra både bedrifter og skole understreker at opplæringskontorene gjør en god og viktig jobb. En representant fra lærebedrift sier følgende;

Vi har aldri blitt kontaktet av skole for å få tilbud om lærling. Dette har vi selv ordnet ved hjelp av yrkesopplæringskontoret som gjør en kjempejobb.

Mange av representantene for lærebedriftene er ukjent med ordningen med arbeidslivsveileder, eller presiserer at deres samarbeid i hovedsak går via opplæringskontorene (og lærerne). En viktig årsak til dette kan være at arbeidslivsveilederne i all hovedsak jobber ut mot opplæringskontorene som igjen er kontaktledd ut mot næringen. I så måte er ikke manglende kjennskap til, eller samarbeid med, arbeidslivsveilederne et tegn på at funksjonen ikke virker.

3.6 TILFREDSHET MED ETABLERINGEN AV ARBEIDSLIVSVEILEDER ALT I ALT

Avslutningsvis ble respondentene i skolene bedt om å svare på hvor fornøyd de er alt i alt med etableringen av ordningen med arbeidslivsveileder. Resultatet er oppsummert i figur 9:

Figur 9: Alt i alt - hvor tilfreds er du med etableringen av arbeidslivsveileder-funksjonen (ALV) i skolen? N=74

68 prosent (50 av 74) svarer at de er tilfreds eller svært tilfreds, mens 24 prosent har forholdt seg nøytral. Bare 7 prosent (fem personer) er lite tilfreds, og en person svært lite tilfreds.

Da det er relativt store variasjoner mellom gruppene av ansatte, har vi også her sett på de ulike gruppene sine svar hver for seg. Den gruppen som i aller størst grad er fornøyd er

rektorene. Samtlige syv som har besvart undersøkelsen er svært fornøyd med ordningen, og oppnår som tabellen under viser gjennomsnitt på 5 av 5 mulige. Også avdelingsledere og rådgivere er tilfreds, selv om én rådgiver oppgir å ikke være tilfreds. Blant lærerne er det 20 som er tilfreds eller svært tilfreds, 14 som forholder seg nøytral og kun fem som er lite tilfreds hvorav kun en svært lite tilfreds.

Dette betyr at utvalget av ansatte i skolene samlet sett er godt tilfreds med ordningen med arbeidslivsveileder. Svarene er oppsummert i tabell 7:

Tabell 7: Alt i alt - hvor tilfreds er du med etableringen av arbeidslivsveileder-funksjonen (ALV) i skolen?

Spørsmål	N	Gjennomsnitt
Total	74	4,0
Avdelingsleder y-fag	21	4,4
Rådgiver y-fag	7	3,9
Rektor	7	5,0
Kontaktlærer y-fag, Vg2	25	3,4
Faglærer i faget YFF, Vg2	23	3,5

3.7 OPPSUMMERING

Alle skolene i Troms ble i 2016 tilført 300 000 kroner for etablering av ordning med arbeidslivsveileder (ALV). Flertallet av ALV-ene som har besvart undersøkelsen (fem av syv) oppgir at deres stillingsstørrelse er mellom 20 og 40 prosent, mens en jobber i 100 prosent.

Det er godt kjent i skolene at de har tilsatt ALV. Blant aktørene utenfor skolen er ALV godt kjent for representanter fra opplæringskontor og OT, mens ordningen er mindre kjent blant bedriftene. Kun 21 prosent av respondentene fra lærebedriftene kjenner til ALV. En viktig årsak til dette er at arbeidslivsveilederne i stor grad benytter seg av opplæringskontorene som bindeledd til arbeidslivet.

ALV-ene fungerer blant annet som bindeledd mellom skole/lærere og arbeidslivet/opplæringskontorene, følger opp lokale opplæringsutvalg i pilotkolene og bistår elever i søknadsprosesser og videre oppfølging dersom de ikke får læreplass. Opplæringskontorene og opplæringsutvalgene (i pilotkolene) går igjen som sentrale samarbeidsaktører for ALV-ene. De nevner også møter både blant aktørene i skolene og med bransjene.

Den oppgaven som ALV-ene selv scorer desidert høyest med tanke på å bidra positivt, er å få til økt samarbeid mellom skole og arbeidsliv for å oppnå økt antall lærlinger og lære kandidater. Også oppgaven med å utvikle og formalisere samarbeidet ved bruk av samarbeidsavtaler scores høyt. Det er også relativt bred enighet blant ALV-ene om at de har bidratt positivt til å bygge opp strukturer for bedre oppfølging av elever som står i fare for ikke

å få læreplass grunnet fravær/ikke bestått og i arbeidet med å utarbeide og revidere retningslinjer for faget YFF.

Blant aktørene utenfor skolen som kjenner til ALV, er et flertall enige i at skolen jobber betydelig mer systematisk nå enn tidligere med formidling av elever til læreplass. Flertallet mener også at innføringen av ALV-ordningen har hatt betydning for deres samarbeid med skolen, men i ulik grad.

ALV-ene mener alle at de følges opp på en tilfredsstillende måte av skolen, og oppfatter at skolene i stor grad benytter dem som ressurs for å sikre at overgangen til læreplass blir en integrert del av opplæringen, i arbeidet med å skaffe samarbeidsaktører og med å skaffe læreplasser. Samtidig er flertallet av ALV-er delvis enige i at de kan oppleve å være alene om oppgavene sine, og at skolene i enda større grad kunne ha benyttet seg av deres kompetanse og ressurser. ALV-ene er noe delt i synet på hvorvidt de oppfatter at ansvars- og oppgavefordelingen mellom dem, skolens ledelse og rådgivere er tydelig.

De øvrige ansatte i skolene er godt kjent med oppgavene til arbeidslivsveilederne. De oppgavene som de mener at ALV-ene gjør i størst grad er å formidle kontakt mellom elever og opplæringskontor/bedrift, samt informere elevene klassevis om lærlinge- og lærekandidatordningen. De ansatte i skolen er mer delt i forhold til hvorvidt ALV-ene også hjelper elever med å skrive søknader. Det er minst enighet i påstand om at ALV lærer opp elever og andre ved skolen i å bruke Utdanning.no og Finnlærebedrift.no.

Et stort flertall av de ansatte i skolen (67 prosent) oppfatter at det er ALV som har hovedansvar for å følge opp elever som ikke får tilbud om læreplass.

Mange av de ansatte i skolen oppfatter at etableringen av ALV-funksjonen i stor grad har hatt betydning for skolens samarbeid med arbeidslivet, bidratt til mer systematisk jobbing med formidling av elever til læreplass enn tidligere, bidratt til økt kunnskap om fagopplæring i skolen og til økt antall læreplasser for skolen. Påstanden som oppnår lavest oppslutning er at man selv jobber annerledes enn tidligere som følge av ordningen.

Et stort flertall av representanter fra opplæringskontor, OT og lærebedrift er helt eller delvis enig i at oppfølgingen av elever som står i fare for ikke å få læreplass grunnet høyt fravær, og at utviklingen av alternative opplæringstilbud har blitt henholdsvis bedre og mer systematisk som følge av tilsetting av ALV.

Enkelte aktører i skolen opplever arbeidslivsveileder som en personavhengig tjeneste, og noen er også ukjent med ordningen. Flere trekker frem at det fortsatt i stor grad er YFF-lærer som hjelper elevene på vei til læreplass, og både lærere og lærebedrifter trekker frem opplæringskontorene som sentrale samarbeidsaktører.

Alt i alt er respondentene som jobber i skolen godt fornøyd med ordningen med arbeidslivsveileder. Av 76 svar, er 28 svært tilfreds, 22 tilfreds, 18 nøytral, fem lite tilfreds og kun en svært lite tilfreds.

Svarene i undersøkelsen tyder på at etableringen av ordningen med arbeidslivsveileder i skolen har vært et vellykket virkemiddel for å bidra til at overgangen til læreplass blir en mer integrert del av opplæringen. Det synes også som om ordningen har bidratt positivt til å styrke samarbeidet med arbeidslivet og til å bygge strukturer for bedre systematikk i oppfølging av elever som står i fare for å ikke bestå videregående opplæring eller elever som ikke får tilbud om læreplass.

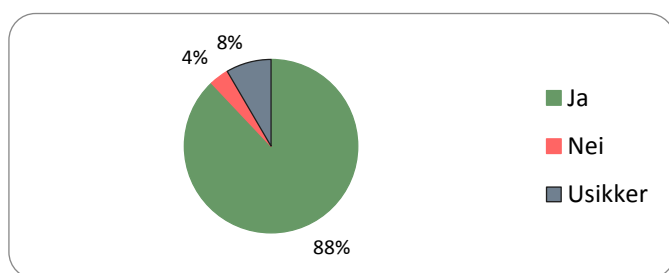
4 KJENNSKAP, BRUK OG NYTTE AV UTDANNING.NO

Ifølge oppdragsbeskrivelsen til arbeidslivsveilederne skal disse ta initiativ til og følge opp samarbeid mellom skole og arbeidsliv gjennom å ta i bruk digitale hjelpemidler på Utdanning.no for etablering og bruk av formelle samarbeidsavtaler og praksisplasser, læreplasser og hospitering.

Respondentene fra alle målgruppene ble spurt om hvorvidt de kjenner til innholdet på nettsiden Utdanning.no, som for eksempel finnlærebedrift.no, om de bruker nettstedet selv og i tilfelle hva de bruker nettstedet til.

4.1 KJENNSKAP TIL OG BRUK AV UTDANNING.NO

4.1.1 ANSATTE I SKOLEN SIN KJENNSKAP TIL OG BRUK AV UTDANNING.NO

Av de som jobber i skolen svarer hele 88 prosent (73 av 83) at de kjenner til Utdanning.no. Åtte prosent (syv personer) svarer at de er usikre, mens kun fire prosent (tre personer) svarte at de ikke kjenner til Utdanning.no.

Figur 10: Andel ansatte i skolen som kjenner til Utdanning.no (N=83)

Samtlige arbeidslivsveiledere og rådgivere svarer at de kjenner til verktøyet.

De ansatte i skolen som kjenner til nettstedet, ble videre spurt om hvorvidt de selv har brukt Utdanning.no i jobbsammenheng. 73 prosent (53 av 73) har brukt Utdanning.no i jobbsammenheng. Dette er tilfellet for samtlige arbeidslivsveiledere og rådgivere, og alle så nær som en rektor. Videre oppga 13 av 19 avdelingsledere, 12 av 21 kontaktlærere og 16 av 22 faglærere at de har brukt Utdanning.no i jobbsammenheng. Tallene er oppsummert i tabell 8:

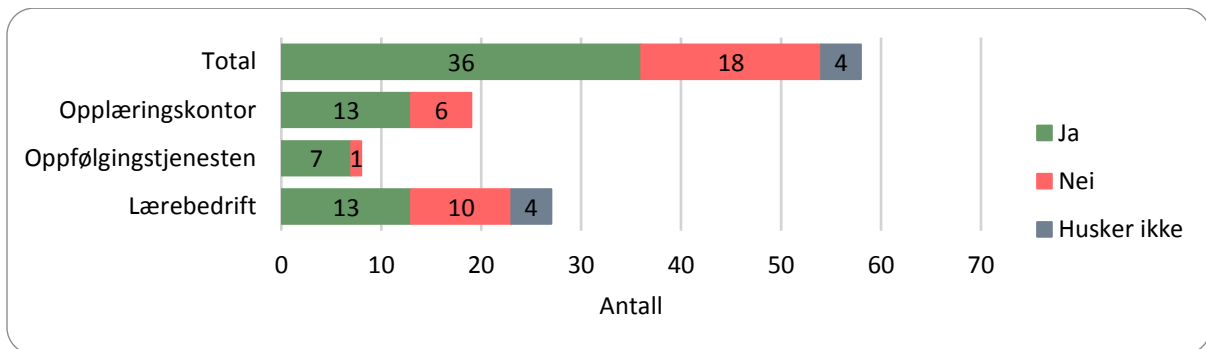
Tabell 8: Ansatte i skole: Svar på spørsmålet «Har du brukt Utdanning.no i jobbsammenheng?»

	Ja	Nei	Husker ikke	N
Total	53	15	5	73
Avdelingsleder yrkesfag	13	6	0	19
Rådgiver yrkesfag	9	0	0	9
Rektor	6	1	0	7
Kontaktlærer yrkesfag Vg2	12	7	2	21
Arbeidslivsveieder (ALV)	7	0	0	7
Faglærer i faget yrkesfaglig fordypning (YFF) på Vg2	16	4	2	22

4.1.2 OPPLÆRINGSKONTORENE, OPPFØLGINGSTJENESTEN OG OPPLÆRINGSBEDRIFTENE SIN KJENNSKAP TIL OG BRUK AV UTDANNING.NO

Samtlige 19 respondenter fra opplæringskontorene og åtte fra oppfølgingstjenesten oppgir at de kjenner til Utdanning.no. Blant de 85 representantene fra opplæringsbedriftene er det 37 prosent (27 personer) som kjenner til nettstedet.

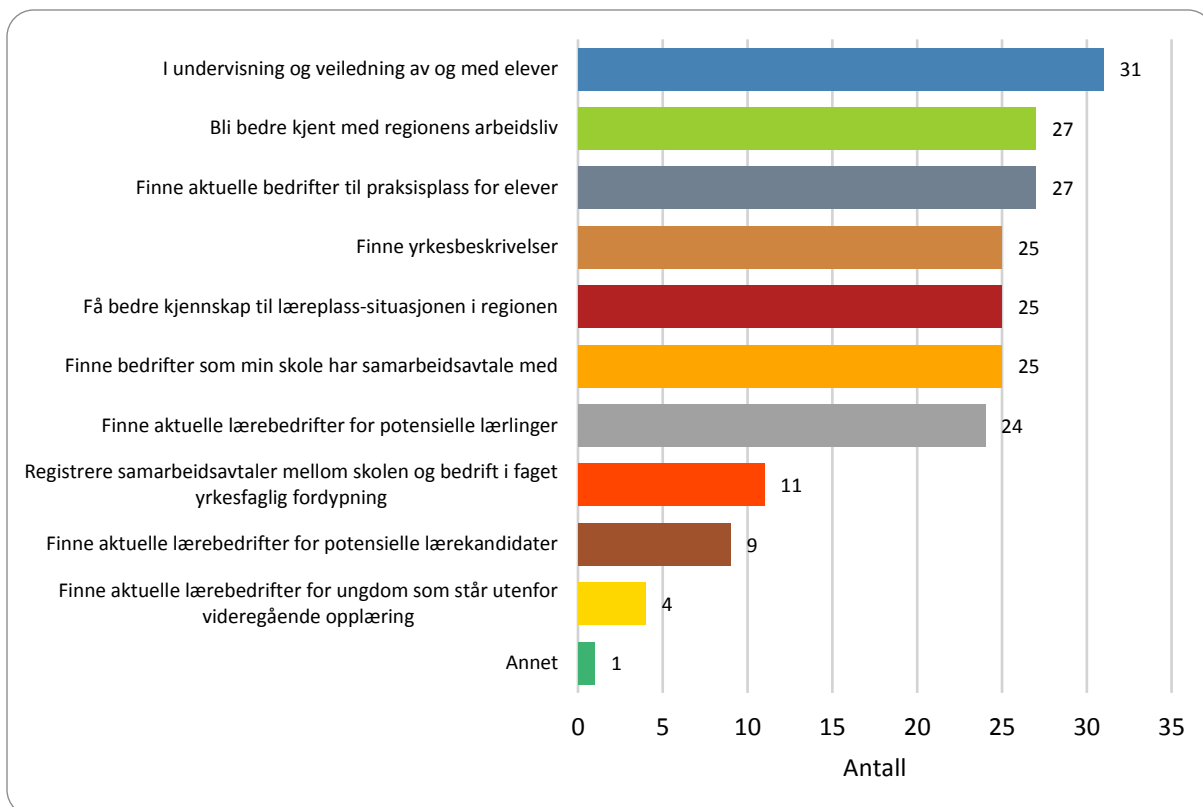
De 58 respondentene fra utvalget som oppgir at de kjenner til Utdanning.no ble videre spurt om hvorvidt de selv har brukt nettstedet. Totalt oppgir 62 prosent (36 personer) at de har brukt det, 31 prosent (18 personer) at de ikke har brukt det, mens syv prosent (fire personer) ikke husker. Gruppen som i størst grad har brukt nettstedet er oppfølgingstjenesten (OT). Syv av åtte respondenter fra OT oppgir at de har brukt Utdanning.no. Blant representantene fra opplæringskontorene (OK) oppgir 13 av 19 å ha brukt det, mens halvparten av de 27 fra lærebedriftene som kjente til nettstedet oppgir å ha brukt det; 13 svarte ja, 10 nei, mens fire ikke husker. Bruk av Utdanning.no er oppsummert i figur 11:

Figur 11: Bruk av Utdanning.no blant representanter fra OK, OT og lærebedriftene

4.1.3 HVA BRUKER ANSATTE I SKOLEN UTDANNING.NO TIL?

De 53 respondentene i skolene som oppgir å ha brukt Utdanning.no, fikk oppfølgingsspørsmål om hvorvidt de har brukt nettstedet til en rekke ulike handlinger i utøvelsen av sin jobb. Svarene er oppsummert i figur 12 hvor tallet bak søylene angir antallet som har krysset av for den gitte aktiviteten. Her har vi i tillegg valgt å oppgi svarene fordelt på de ulike funksjonene som respondentene har oppgitt å ha. Ettersom dette utgjør mange tabeller, gjengir vi noen av funnene kort i tekstform. Resultatene kommenteres under figur 12:

Figur 12: Hva har du brukt Utdanning.no/Finnlærebedrift.no til? (flere valg mulig) N=53

Undervisning og veiledning av og med elever

Det er flest respondenter som oppgir at de bruker Utdanning.no til undervisning og veiledning med elever (31). Samtlige AVL-er svarte at de bruker Utdanning.no til veiledning og undervisning. Dette er også tilfellet for nesten alle lærerne som har svart at de bruker Utdanning.no. Om lag halvparten av avdelingslederne som bruker Utdanning.no svarer også bekreftende på dette. Kun en rektor oppgir å bruke Utdanning.no til veiledning av elever, noe som er naturlig i forhold til rektors oppgaver. De ulike gruppernes svar er oppsummert i tabellen:

Tabell 9: Har du brukt utdanning.no til undervisning og veiledning av og med elever? N=53.

	Rektor	Avdelingsleder	Rådgiver	Faglærer YFF	Kontaktlærer	ALV	Totalt
Ja	1	7	3	13	10	7	31

Bedre kjent med regionens arbeidsliv

27 respondenter oppgir at de bruker Utdanning.no til å bli kjent med regionens arbeidsliv. De som i størst grad oppgir å ha brukt Utdanning.no til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv er igjen ALV-ene (5 av 7) og avdelingslederne (7 av 13). Det er også flere rektorer som bruker Utdanning.no til å bli kjent med regionens arbeidsliv (4 av 6). De ulike gruppernes svar er oppsummert i tabellen:

Tabell 10: Har du brukt Utdanning.no til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv?

	Rektor	Avdelingsleder	Rådgiver	Faglærer YFF	Kontaktlærer	ALV	Totalt
Ja	4	7	5	6	6	5	27

Finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever

Det er også 27 personer som oppgir å bruke Utdanning.no til å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever. Tabellen under viser at å bruke nettstedet for å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever er vanligst blant rådgivere, lærere og AVL-er. At summen av de som har svart blir høyere enn 27 (antallet respondenten som bruker Utdanning.no til å finne aktuell praksisplass for elever), skyldes at flere respondenter innehar flere funksjoner og dermed telles flere ganger. De ulike gruppenes svar er oppsummert i tabellen:

Tabell 11: Har du brukt utdanning.no til å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever?

	Rektor	Avdelingsleder	Rådgiver	Faglærer YFF	Kontaktlærer	ALV	Total
Ja	1	8	5	6	8	5	27

Finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger

Totalt oppgir 24 personer at de har brukt Utdanning.no for å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger. Dette stemmer for alle yrkesgruppene bortsett fra rektorene og delvis avdelingsavdelingsledere:

Tabell 12: Har du brukt utdanning.no til å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger?

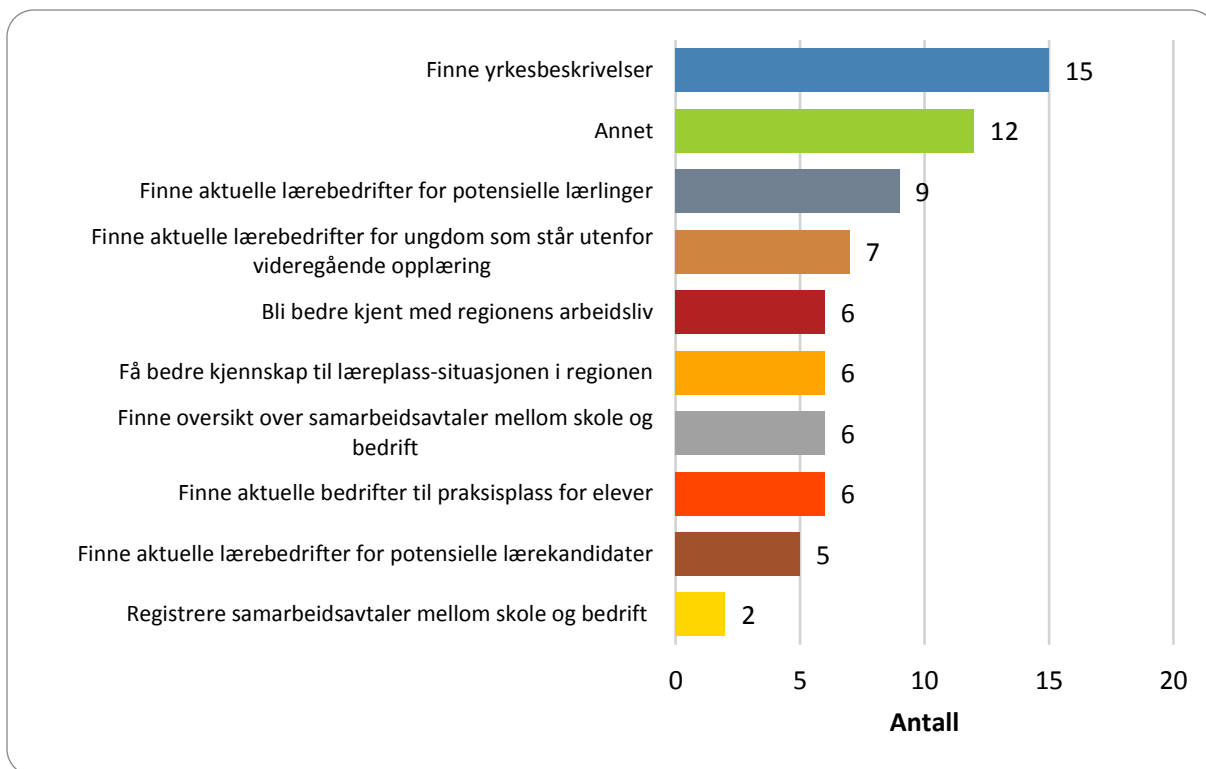
	Rektor	Avdelingsleder	Rådgiver	Faglærer YFF	Kontaktlærer	ALV	Total
Ja	1	3	8	6	6	5	24

Som figur 12 over viser er det færre som oppgir at de bruker Utdanning.no for å registrere samarbeidsavtaler (11) og finne aktuell læreplass for lærekandidat (9) eller for ungdom som står utenfor videregående opplæring (4). Av de 11 som oppgir at de registrerer samarbeidsavtaler, er seks ALV-er, to er rektorer, tre er avdelingsledere, to er rådgivere, mens to er lærere. Det fremkommer også i intervju mer retorer og representant fra Utdanningsetaten at det i hovedsak er ALV-ene som registrerer samarbeidsavtalene.

At det er så få som bruker Utdanning.no til å finne læreplass til lærekandidat og til ungdom som står utenfor videregående opplæring skyldes trolig at man i disse tilfellene jobber mer med utgangspunkt i personlige nettverk i arbeidslivet.

4.1.4 HVA BRUKER REPRESENTANTER FRA OPPLÆRINGSKONTORENE, OPPFØLGINGSTJENESTEN OG LÆREBEDRIFTENE UTDANNING.NO TIL?

De 36 fra dette utvalget som oppgir at de selv bruker Utdanning.no fikk, i likhet med de ansatte i skolene, oppfølgings spørsmål om hvorvidt de har brukt Utdanning.no i noen oppgitte sammenhenger. Det var anledning til å merke av flere handlinger. Som figur 13 viser, har flest (15) brukt nettstedet til å finne yrkesbeskrivelser etterfulgt av å finne aktuelle lærebedrifter for lærlinger (9) og finne aktuelle lærebedrifter for ungdom som står utenfor videregående opplæring (7).

Figur 13: Hva har du brukt Utdanning.no/Finnlærebedrift.no til? (flere valg mulig) (N=36)

Det er representanter fra oppfølgingstjenesten (OT) som i størst grad oppgir at de bruker Utdanning.no. Som tabellen under viser, har de brukt Utdanning.no til alt foruten å inngå samarbeidsavtaler. Det OT i størst grad bruker nettstedet til er å finne aktuelle lærebedrifter for ungdom som står utenfor videregående opplæring og for potensielle lærlinger. Fem representanter fra OT oppgir også å finne praksisplass, mens fire oppgir at de har brukt nettstedet for å finne aktuell lærebedrift for lærekandidater.

Representanter fra lærebedriftene har i størst grad bruk Utdanning.no til å finne yrkesbeskrivelser og oversikt over inngåtte samarbeidsavtaler. Kun én representant fra lærebedriftene oppgir å ha brukt nettstedet til registrering av samarbeidsavtale med skole.

Representantene fra opplæringskontorene er de som i minst grad oppgir å bruke Utdanning.no. Mange av disse (åtte) har imidlertid oppgitt at de bruker Utdanning.no til *annet*. Noen har oppgitt under dette at de bruker nettstedet til å innhente generell informasjon og til å kontrollere om medlemsbedrifter er registrert i systemet.

Tabell 13: Hva bruker de ulike aktørene Utdanning.no til?

	Opplærings- kontor (N=13)	Oppfølgings- tjenesten (N= 7)	Lærebedrift (N=13)	Totalt (N=36)
Finne yrkesbeskrivelser	3	4	6	15
Bli bedre kjent med regionens arbeidsliv	1	4	1	6
Få bedre kjennskap til læreplass-situasjonen i regionen	0	4	1	6
Finne oversikt over samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift	0	2	4	6
Finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever	0	5	0	5

Finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger	2	7	0	9
Finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærekandidater	1	4	0	5
Finne aktuelle lærebedrifter for ungdom som står utenfor videregående opplæring	0	7	0	7
Annet	8	0	3	12

4.2 OPPLEVD NYTTEVERDI AV RESSURSENE PÅ UTDANNING.NO OG FINNLÆREBEDRIFT

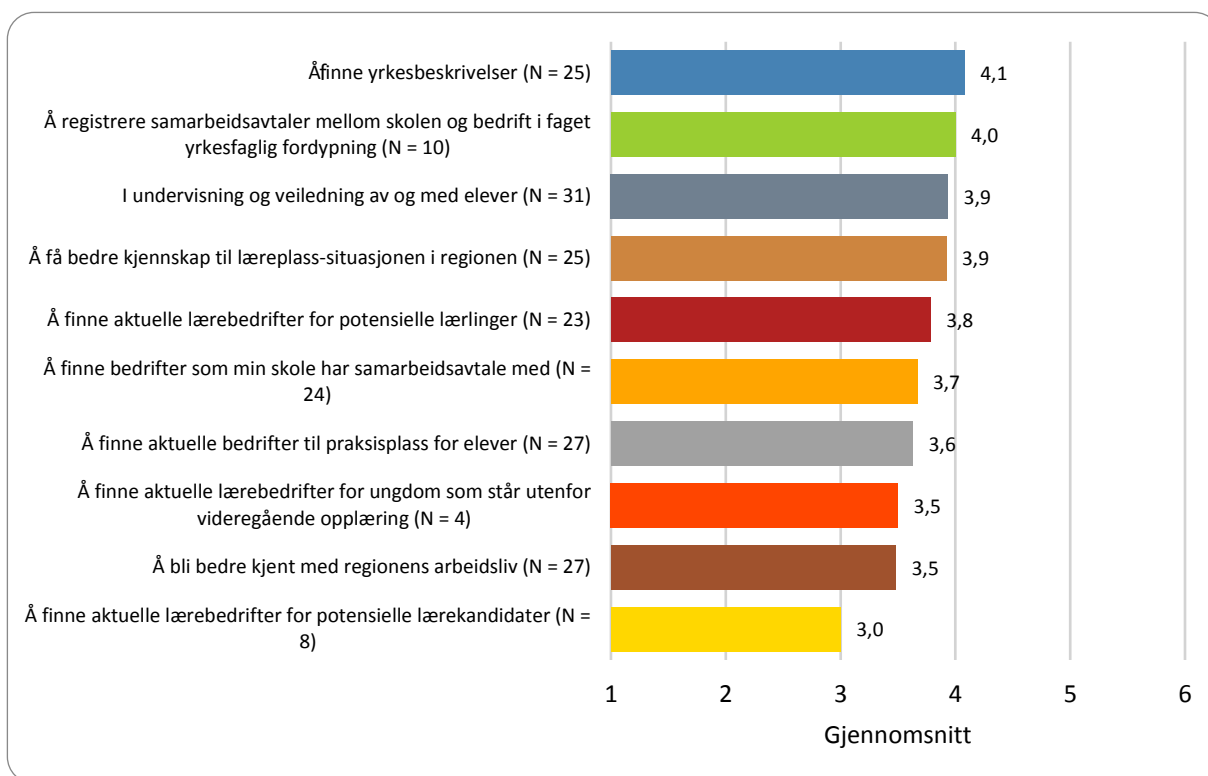
Vi ønsket også svar på hvordan de ulike målgruppene vurderer nytteverdien av Utdanning.no i forhold til en rekke faktorer. Dette ble gjort ved at de som oppga å ha brukt Utdanning.no ble bedt om å vurdere grad av nytte på følgende skala; 1 (i svært liten grad), 2 (i liten grad), 3 (i noen grad), 4 (i stor grad), 5 (i svært stor grad). Kun de som oppga å bruke nettstedet til den aktuelle aktiviteten ble bedt om å vurdere nytten av den. Antallet svar varierte derfor fra spørsmål til spørsmål.

4.2.1 DE ANSATTE I SKOLEN SIN OPPLEVDE NYTTEVERDI AV RESSURSENE PÅ UTDANNING.NO OG FINNLÆREBEDRIFT

De ansatte i skole som rapporterte at de bruker Utdanning.no ble bedt om å vurdere nytten på skalaen fra 1 til 5 beskrevet i forrige avsnitt. Som figur 14 illustrerer oppleves Utdanning.no i størst grad å være nyttig til å finne yrkesbeskrivelser, tett etterfulgt av registrering av samarbeidsavtaler i faget yrkesfaglig fordypning, undervisning og veiledning og for å få bedre kjennskap til læreplass-situasjonen.

De 25 som oppga å bruke Utdanning.no til å finne yrkesbeskrivelser, og de 10 som oppga å bruke nettstedet til registrering av samarbeidsavtaler, har gjennomsnittlig vurdert nytteverdien til over 4 på en skala fra 1 til 5. Selv der hvor nytteverdien oppleves lavest (finne aktuelle lærebedrifter for lærekandidater, bli bedre kjent med regionens arbeidsliv og finne aktuelle lærebedrifter for de som står utenfor videregående opplæring) er scoren gjennomsnittlig over 3. Resultatene viser at de i skolen som bruker Utdanning.no opplever at verktøyet er nyttig.

Svarene på grad av nytte er oppsummert i figur 14. N angir antall som har svart at de bruker nettstedet til den gitte aktiviteten, mens tallet til høyre for søylene angir grad av tilfredshet gjengitt som gjennomsnitt:

Figur 14: Ansatte i skole: Opplevd nytte ved Utdanning.no til ulike aktiviteter?

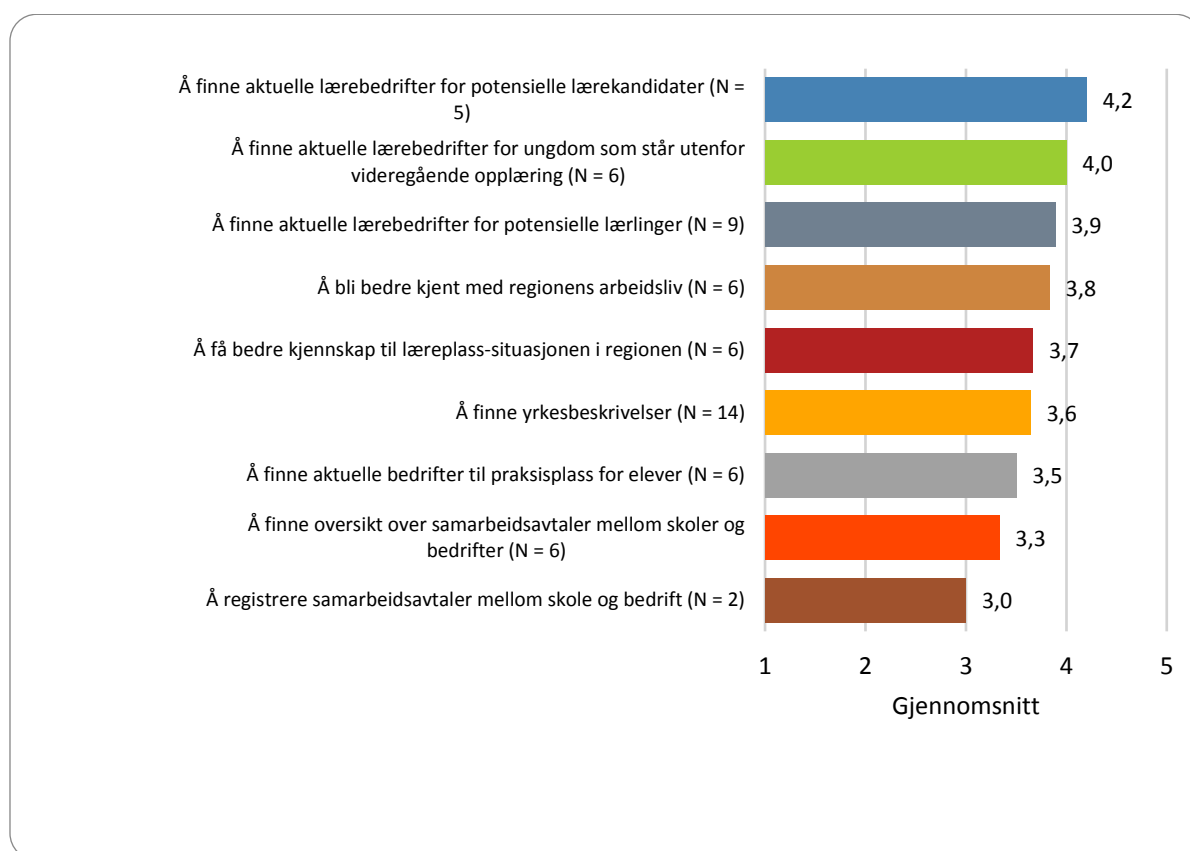
4.2.2 OPPLEVD NYTTEVERDI AV UTDANNING.NO BLANT REPRESENTANTER FRA LÆREBEDRIFTER, OPPLÆRINGSKONTOR OG OPPFØLGINGSTJENESTEN

Representantene fra lærebedrifter, opplæringskontor (OK) og oppfølgingstjenesten (OT) som oppga at de bruker Utdanning.no ble også bedt om å vurdere nytteverdien på en skala fra 1 til 5 hvor 1 er svær lite nyttig og 5 er i stor grad nyttig. De ble kun bedt om å vurdere nytten av de aktivitetene som de selv oppga i forrige spørsmål at de bruker nettstedet til.

Den opplevde nytteverdien av Utdanning.no blant lærebedrifter, OK og OT varierer noe i forhold til hva som ansees som mest nyttig blant ansatte i skole. De handlingene som scorer høyest med tanke på nytte av Utdanning.no er, som figur 15 illustrerer, *å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærekandidater* og *å finne aktuelle lærebedrifter for ungdom som står utenfor videregående opplæring*. Begge disse har en gjennomsnittlig score på over 4 av 5, og oppleves i stor grad som nyttig. Det er imidlertid viktig å presisere at det kun er representanter fra OT som har vurdert disse to aktivitetene. Nyttieverdien vurderes også som høy med tanke på å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger og å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv.

Generelt vurderer representantene fra OT nytten av Utdanning.no som høyere enn representantene fra OK-ene og til dels også de fra lærebedriftene.

Figur 15 oppsummerer svarene til disse gruppene samlet, og gjengir scoren som et gjennomsnitt fra 1 til 5 basert på svarene. Antall som har vurdert de ulike aktivitetene er i figuren under oppgitt som N.

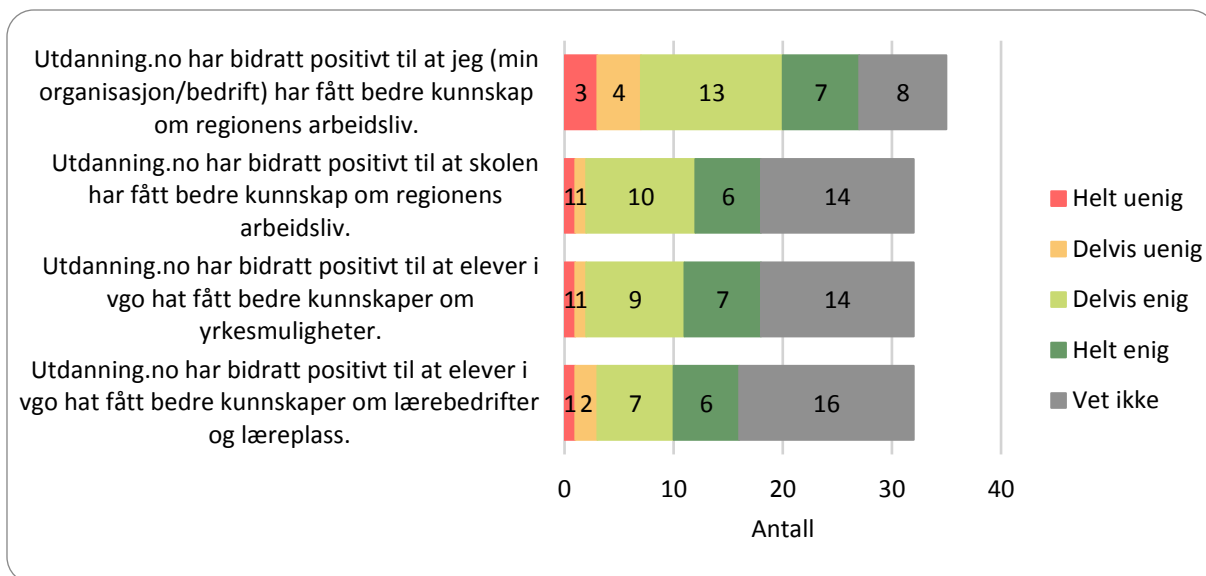

Figur 15: I hvilken grad opplever respondentene fra bedrifter, opplæringskontor og OT at Utdanning.no er nyttig til ulike aktiviteter?

Representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene ble også bedt om å ta stilling til fire påstander om betydningen av Utdanning.no ved å vurdere på en skala fra 1 til 4 hvor enige de var i påstandene. Resultatene er oppsummert i figur 16.

Den første påstanden var at *Utdanning.no har bidratt positivt til at jeg (min organisasjon/bedrift) har fått bedre kunnskap om regionens arbeidsliv*. Det var langt flere (20 personer) som var enig i dette enn som var uenig (7). Åtte personer svarte vet ikke. Av de som var uenige var det fem representanter fra OK og en fra OT.

Halvparten er også helt eller delvis enige i at *Utdanning.no har bidratt til at skolen har fått bedre kunnskap om regionens arbeidsliv*. Selv om det er bare to som er uenige i dette, er det hele 14 som svarer at de ikke vet. Svarene er nesten identiske i forhold til påstander om at *elevene har fått økt kunnskap om yrkesmuligheter, lærebedrifter og læreplass*. Figur 16 oppsummerer resultatene gjengitt i antall besvarelser fra utvalget samlet:

Figur 16: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Utdanning.no/Finnlærebedrift?

Noen av respondentene har også skrevet i kommentarfelt at man får flere useriøse treff på Utdanning.no og presiserer at det er viktig at listene bli «vasket». En opplever også nettstedet som lite oversiktlig og sier følgende;

Jeg har tidligere sendt tilbakemelding til utdanning.no om finnlærebedrift. Den er mangelfull og lite oversiktlig for både elever, foresatte og oss rådgivere.

4.3 SAMARBEIDSAVTALER MELLOM SKOLE OG BEDRIFT

Et av målene som ligger i strategi 2 i Samspill for økt gjennomføring og i arbeidslivsveilederne sitt oppdrag, er at man skal ta i bruk Utdanning.no til å etablere formelle samarbeidsavtaler om praksisplasser, lære plasser og hospitering. Det er ifølge oppdragsgiver i hovedsak arbeidslivsveilederne som registrerer samarbeidsavtalene på Utdanning.no.

Representantene fra opplæringsbedriftene ble bedt om å svare på hvorvidt deres bedrift har samarbeidsavtale med en eller flere skoler knyttet til praksis eller faget yrkesfaglig fordypning. 44 prosent (37 av 85) oppgir at deres bedrift har signert samarbeidsavtale, 40 prosent (34 av 85) oppgir at de ikke har signert, mens 16 prosent (14 av 85) ikke vet hvorvidt bedrifter har signert slike formelle samarbeidsavtaler.

De 37 som oppgir at bedriften har signert slike avtaler fikk oppfølgingsspørsmål om hvorvidt disse avtalene er publisert på Utdanning.no. Kun tre svarer bekreftende på dette spørsmålet, mens seks svarer at de ikke er publisert. De resterende 27 svarer at de ikke vet.

De samme 37 fikk også spørsmål om hva de selv eventuelt bruker samarbeidsavtalene til. Hele 22 av disse svarte at de ikke bruker avtalene selv, tre bruker dem for å skaffe bedre oversikt over arbeidslivet, mens tre oppgir at de selv bruker dem aktivt for å signere samarbeidsavtaler. Kun en oppgir å bruke avtalene i møte med potensielle lærlinger, eller for å motivere bedrifter til å bli opplæringsbedrift. En oppgir å ha egne avtaler og at han eller hun derfor ikke bruker samarbeidsavtalene på Utdanning.no.

De tre som oppgir at de selv jobber aktivt med å signere samarbeidsavtaler svarer alle at deres rolle i dette arbeidet er samarbeid om innhold i avtalene. Ingen representanter fra lærebedriftene oppgir at de har som oppgave å publisere samarbeidsavtalene på Utdanning.no.

Rektorene som er intervjuet ved pilotskolene forteller at det viktigste med samarbeidsavtalene er at samarbeidet med bransjene har blitt mer formalisert enn tidligere. Samarbeid beror ikke lengre på personlige relasjoner og bekjentskap, men har i større grad enn tidligere blitt institusjonalisert og dermed formalisert, overordna og langsiktig. En rektor sier at

Før gikk samarbeidet mer på personlig samarbeid med noen man kjente i en bedrift. Nå er det mer formalisert. Nå er vi mer i dialog med bransjene. Før møttes man på enkeltsaksnivå. Nå jobber vi mer overordna og langsiktig.

En rektor forteller at noen av opplæringskontorene var restriktive i starten. De mente det var tilstrekkelig at skolene inngikk samarbeidsavtaler med opplæringskontorene og *...la bedriftene i fred*. Noen bedrifter har også uttrykt et ønske om kun å ha en part (opplæringskontor) å forhold seg til, men ifølge rektorene ser nå flere og flere verdien av samarbeidsavtaler inngått mellom skole og bedrift.

Samtidig som rektorene verdsetter formalisering av samarbeidet, trekker de også frem at det er det er stor verdi i å ha både formelle og uformelle møtepunkter.

Rektorene mener at samarbeidet mellom skolene og bransjene har økt betydelig som følge av arbeidet med SØG (Samspill for økt gjennomføring).

4.4 OPPSUMMERING

Utdanning.no er godt kjent blant de ansatte i skolen. Hele 88 prosent oppgir å kjenne til nettstedet. 73 prosent av de som kjenner til Utdanning.no har brukt det i jobbsammenheng. Dette er tilfellet for samtlige arbeidslivsveiledere og rådgivere og seks av syv rektorer. Andelen lærere som oppgir å bruke nettstedet er noe lavere.

Blant aktørene utenfor skolen er Utdanning.no godt kjent blant respondentene fra opplæringskontorene og OT, mens kun 37 prosent av respondentene fra lærebedriftene kjenner til nettstedet. 62 prosent av aktørene utenfor skolen som kjenner til nettstedet oppgir at de har brukt det i jobbsammenheng. Dette er i størst grad tilfellet blant representantene fra OT, deretter opplæringskontorene og i minst grad representantene fra lærebedriftene, hvor om lag halvparten av de som kjenner nettstedet oppgir å ha brukt det i jobbsammenheng.

Respondenter i skolen bruker nettstedet i størst grad til undervisning og veiledning, til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv og for å finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever. Kun 11 opplyser at de bruker nettstedet til registrering av samarbeidsavtaler. Dette er tilfellet for seks ALV og to rektorer. Respondentene utenfor skolen oppgir hyppigst å bruke Utdanning.no til å finne yrkesbeskrivelser og aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger

og til ungdom som står utenfor videregående opplæring. Det er OT som i størst grad oppgir å bruke nettstedet.

Blant respondentene i skolen oppleves Utdanning.no jevnt over som nyttig, og da i størst grad til å finne yrkesbeskrivelser, registrere samarbeidsavtaler, i undervisning og veiledning og for å få bedre kjennskap til læreplass-situasjonen i regionen.

Blant aktørene utenfor skolen vurderer representanter fra OT nytten av Utdanning.no som større enn hva som er tilfellet for representantene fra opplæringskontorene. OT-representantene har vurdert det som mest nyttig i forhold til å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærekandidater og for ungdom som står utenfor videregående.

Flertallet av representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene er enige i at Utdanning.no har bidratt positivt til at de/deres bedrift har fått bedre kunnskap om regionens arbeidsliv og at elevene har fått økt kunnskap om yrkesmuligheter, lærebedrifter og læreplass.

Under halvparten av representantene fra lærebedriftene (37 av 85) oppgir at deres bedrift har signert samarbeidsavtale med en eller flere skoler i faget YFF. Kun tre svarer bekreftende på at avtalene er publisert på Utdanning.no, mens de fleste ikke vet. Det er svært få representanter fra lærebedriftene som oppgir at de bruker disse avtalene selv.

5 LÆREPLASS-SITUASJONEN I TROMS

Et viktig mål med Samspill for økt gjennomføring er å etablere flere lære plasser i Troms. Respondentene ble derfor bedt om å ta stilling til hvor enige de er i tre påstander knyttet til arbeidet for å nå dette målet.

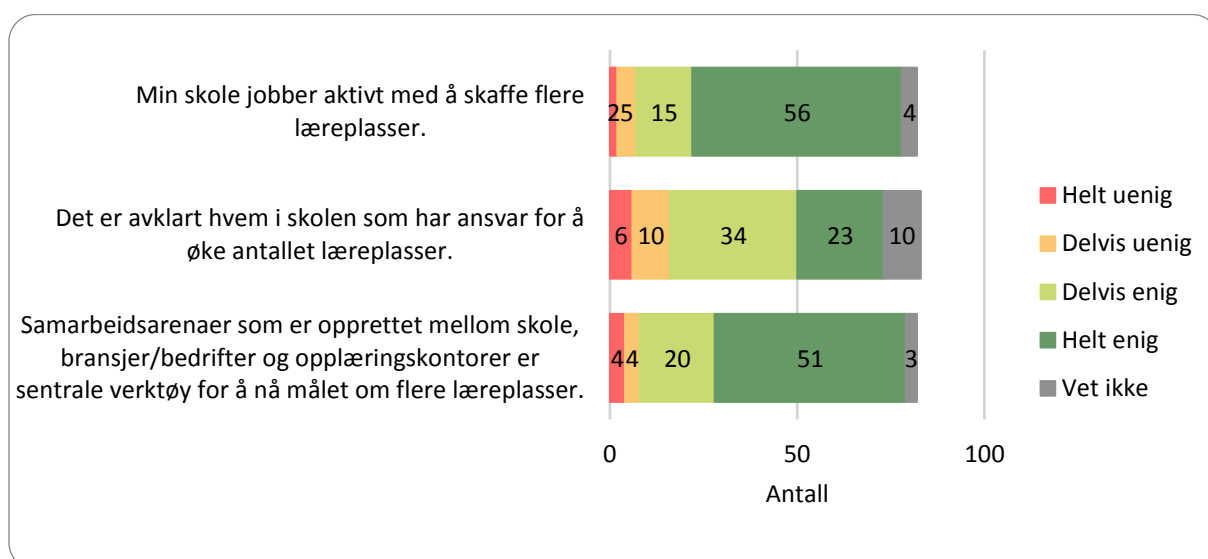
5.1 SKOLENES ARBEID MED Å ETABLERE FLERE LÆREPLASSER

5.1.1 DE ANSATTE I SKOLEN OM SKOLENS ARBEID MED Å ETABLERE FLERE LÆREPLASSER

Et stort flertall av respondentene er enige eller delvis enige i at skolen deres jobber aktivt med å skaffe flere lære plasser. 87 prosent (71 av 82) er helt eller delvis enige i dette, mens kun ni prosent (syv personer) er helt eller delvis uenige. Fem av de syv som oppgir å være helt eller delvis uenige er lærere, en er avdelingsleder og en er ALV.

Det er også bred enighet om at de samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer og opplæringskontor er sentrale verktøy for å nå målet om flere lære plasser. 87 prosent (71 av 82) er helt eller delvis enige i dette, mens 10 prosent (åtte personer) er helt eller delvis uenige. Av de som er uenige i denne påstanden er fem lærere, to er ALV-er, mens en er avdelingsleder.

Det er noe mindre enighet blant respondentene med tanke på hvorvidt det er avklart hvem som har ansvar for å øke antallet lære plasser. 57 prosent (47 av 83) er helt eller delvis enig i at dette er avklart, mens 19 prosent (16 personer) er helt eller delvis uenig. Av de som er helt eller delvis uenige i at dette er avklart, er 10 lærere, fire avdelingsledere og to er rådgivere. Det er også relativt mange (10) som svarer *vet ikke* på denne påstanden. Svarene for utvalget samlet er oppsummert i figur 17:

Figur 17: Ansatte i skolen: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om skolens arbeid knyttet til lære plass-situasjonen? (N=83)

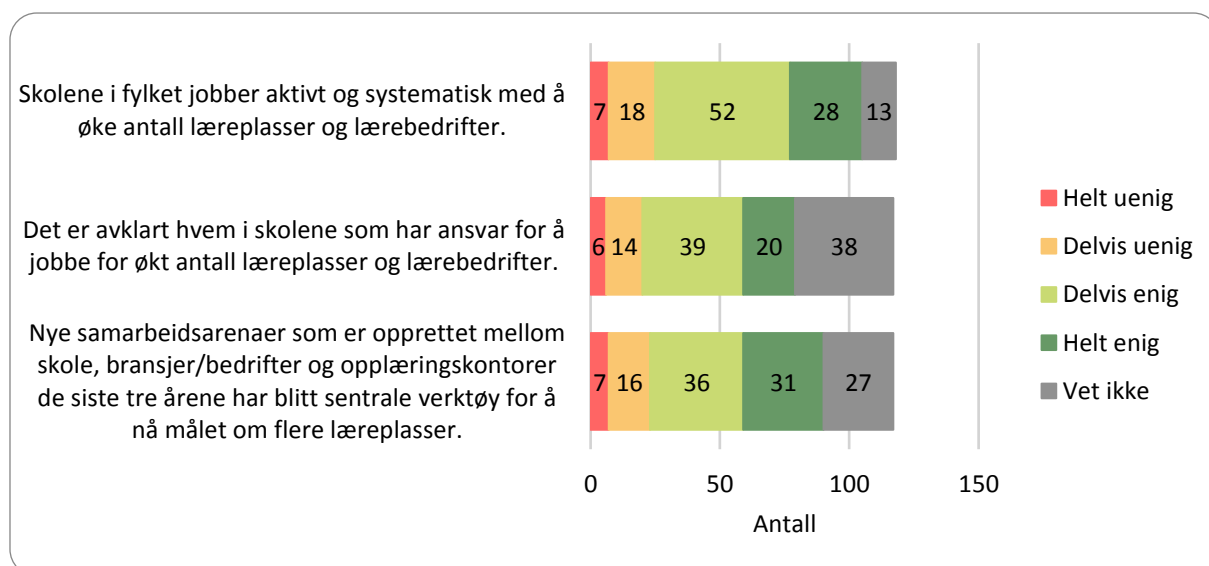
5.1.2 OK, OT OG LÆREBEDRIFTENE OM SKOLENES ARBEID MED Å ETABLERE FLERE LÆREPLASSER

Respondentene fra opplæringskontor, lærebedrifter, oppfølgingstjenesten og lokale opplæringsutvalg ble stilt overfor de samme påstandene som de ansatte i skolene angående skolenes arbeid med å etablere flere læreplasser.

Som figur 18 illustrerer, er det også blant dette utvalget et stor flertall som er helt eller delvis enige i at skolene jobber aktivt og systematisk med å øke antallet læreplasser og lærebedrifter. Mens 68 prosent (80 av 118) er helt/delvis enige i dette, er det 21 prosent (25) som er helt eller delvis uenige og 11 prosent (13) som oppgir at de ikke vet. Sammenlignet med de ansatte i skolen, er det en lavere andel blant dette utvalget som er *helt enige* i at skolene jobber aktivt og systematisk med å øke antall læreplasser og lærebedrifter, og flere som er uenige i påstanden.

Som figur 18 viser, er det videre en lavere andel som er helt eller delvis enige at det er avklart hvem i skolen som har ansvar for å jobbe for økt antall læreplasser og lærebedrifter, selv om det også her er langt flere som er enige/delvis enige (50 prosent) enn uenige/delvis uenige (17 prosent). Det er også langt flere som svarer vet ikke på denne påstanden enn på den forrige.

Den siste påstanden som utvalget skulle ta stilling til, var at de nye samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer/bedrifter og opplæringskontor har blitt sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser. Sammenlignet med de ansatte i skolene sine svar, er utvalget av OK, OT, lærebedrifter og opplæringsutvalg også her i mindre grad enige i dette. Men som figur 18 viser, er det allikevel langt høyere andel som er enige/delvis enige (57 prosent) enn uenige (20 prosent). 23 prosent svarer at de ikke vet-.

Figur 18: Opplæringskontor, OT, bedrifter og representanter fra lokale opplæringsutvalg: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om skolens arbeid knyttet til læreplass-situasjonen? N=118/117

Som tabell 14 viser er det representantene fra opplæringskontorene som i størst grad er uenige i at skolene jobber aktivt og systematisk med å øke antall læreplasser og lærebedrifter. Om lag halvparten er helt eller delvis uenige i at skolene jobber aktivt og systematisk med dette. Blant representantene for lærebedriftene er hele 69 prosent helt/delvis enige i at

skolen jobber mer systematisk med dette nå enn tidligere, mens kun 18 prosent er uenige/delvis uenige. Oppfølgingstjenesten er den gruppen som i størst grad er enige i at skolene jobber aktivt og systematisk med å øke antall læreplasser og lærebedrifter. Kun en er helt uenig, mens de øvrige syv er helt eller delvis enige.

Tabell 14: Hvor enig eller uenig er du i at skolene i fylket jobber aktivt og systematisk med å øke antall læreplasser og lærebedrifter?

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	7	18	52	28	13	118
Opplæringskontor	2	6	7	2	1	18
Oppfølgingstjenesten	1	0	4	3	0	8
Lærebedrift	4	11	39	20	11	85

I utvalget er det videre, som tabellen under viser, hovedsakelig representanter fra lærebedriftene som er uenige i påstanden om at det er avklart hvem i skolen som har ansvar for å jobbe for flere læreplasser og lærebedrifter. Det er også representantene fra lærebedriftene som i størst grad har svart at de ikke vet.

Tabell 15: Hvor enige eller uenig er du i at det er avklart hvem i skolen som har ansvar for å jobbe for flere læreplasser og lærebedrifter?

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	6	14	39	20	38	117
Opplæringskontor	1	2	10	1	4	18
Oppfølgingstjenesten	0	1	4	2	1	8
Lærebedrift	5	10	22	14	33	84

Som figur 18 illustrerer er det et stort flertall av utvalget samlet som er enige eller delvis enige i at de nye samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer/bedrifter og opplæringskontor har blitt sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser. Representanter fra opplæringskontorene er, som tabell 16 viser, den gruppen hvor størst andel er uenige i dette. Allikevel er det flere som er enige/delvis enige (9) enn uenige/delvis uenige (6). Blant representantene fra OT er det, som tabellen viser, ingen som er uenige i at de nye samarbeidsarenaene er sentrale verktøy, mens det blant representantene fra lærebedriftene er 56 prosent som er helt/delvis enige, 19 prosent som er helt/delvis uenige, og 25 prosent som svarer at de ikke vet hvorvidt de nye samarbeidsarenaene har blitt sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser.

Tabell 16: Hvor enig eller uenig er du i at de nye samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer/bedrifter og opplæringskontor har blitt sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser?

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	7	16	36	31	27	117
Opplæringskontor	1	5	4	5	3	18
Oppfølgingstjenesten	0	0	3	4	1	8
Lærebedrift	6	10	26	21	21	84

5.1.3 HVEM I SKOLEN JOBBER MED Å ØKE ANTALL LÆREPLASSER OG PÅ HVILKE MÅTER?

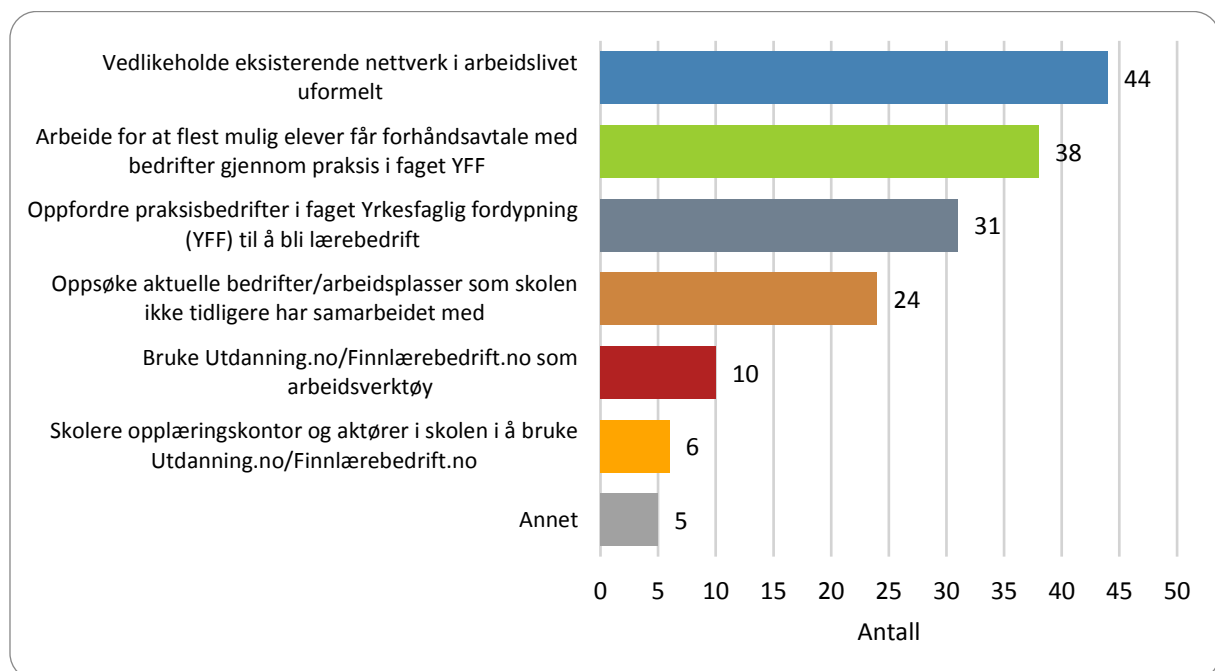
De ansatte i skolen ble bedt om å svare på hvorvidt de selv jobber aktivt med å skaffe flere læreplasser. Av de ansatte i skolen er det i størst grad lærere og arbeidslivsveilede som

oppgir at de jobber aktivt med dette, mens avdelingsledere og rektorer i mindre grad oppgir å jobbe aktivt med å etablere flere lære plasser. Rådgiverne er den gruppen som i minst grad oppgir at dette er en oppgave de jobber aktivt med. Oversikten over hvem som jobber aktivt med å skaffe flere lære plasser er oppsummert i tabellen under.

Tabell 17: Ansatte i skole: Er du aktivt involvert i arbeidet med å skaffe flere lære plasser for skolens elever?

	Ja, i stor grad	Ja, i noen grad	Nei, i liten grad	Nei, ikke i det hele tatt	N
Total	23	29	22	9	83
Avdelingsleder yrkesfag	2	9	9	2	22
Rådgiver yrkesfag	2	1	3	3	9
Rektor	0	4	3	1	8
Kontaktlærer yrkesfag Vg2	11	10	3	1	25
Arbeidslivsveieder (ALV)	4	2	1	0	7
Faglærer i faget (YFF) på Vg2	10	8	5	2	25

De som har svart at de jobber aktivt med å skaffe flere lære plasser, ble videre spurt hva dette arbeidet går ut på. Hele 85 prosent (44 av 52) svarer at de vedlikeholder eksisterende nettverk uformelt, mens 73 prosent (38 av 52) oppgir at de jobber for at flest mulig skal få forhåndsavtale med bedrifter i faget YFF. Over halvparten oppgir også at de oppfordrer praksisbedrifter til å bli lærebedrifter, mens 46 prosent (24) sier at de oppsøker aktuelle bedrifter som skolen ikke har samarbeidsavtale med. Det er kun 10 som oppgir å bruke Utdanning.no som arbeidsverktøy. Figur 19 oppsummerer:

Figur 19: Ansatte i skole: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere lære plasser konkret ut på? Kryss av for det som passer for ditt ansvarsområde/dine oppgaver (flere valg mulig) (N=52)

54 prosent (45 av 83) av de ansatte i skolen svarer at de jobber aktivt med å formidle elever til lære plass. Det er i størst grad arbeidslivsveiledere og lærere som jobber aktivt med denne formidlingen. Mens alle arbeidslivsveilederne og over 80 prosent av lærerne jobber med å

formidle elever til læreplass, oppgir kun en av åtte rektorer, tre av ni rådgivere og seks av 22 avdelingsledere at de jobber aktivt med å formidle elever til læreplass. Tabell 18 oppsummerer:

Tabell 18: Ansatte i skole: Er du aktivt involvert i arbeidet med å formidle elever til læreplass? (N=83)

	Ja	Nei	N
Total	45	38	83
Avdelingsleder yrkesfag	6	16	22
Rådgiver yrkesfag	3	6	9
Rektor	1	7	8
Kontaktlærer yrkesfag Vg2	21	4	25
Arbeidslivsveieder (ALV)	7	0	7
Faglærer i faget yrkesfaglig fordypning (YFF) på Vg2	20	5	25

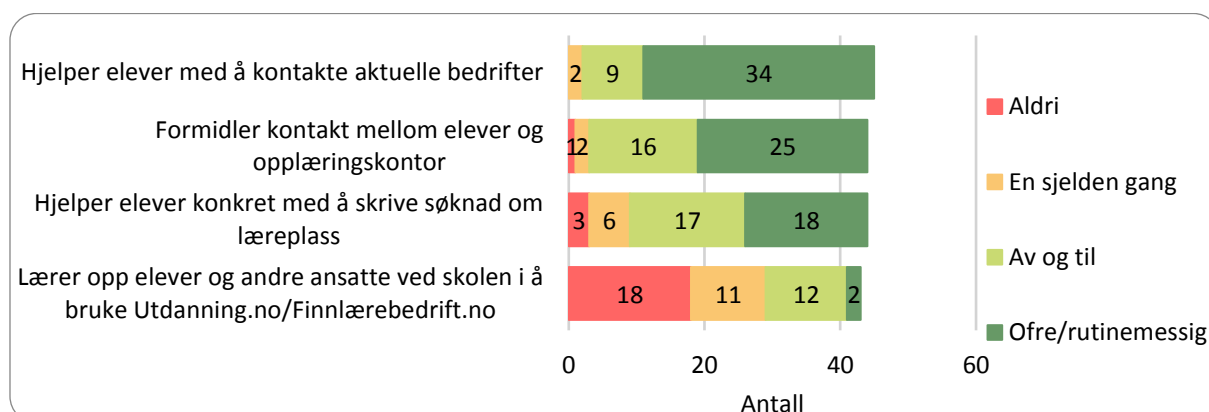
De som jobber aktivt med formidling av elever til læreplass fikk videre oppfølgings spørsmål om hvorvidt de bidrar aktivt til å hjelpe elevene med å kontakte bedrifter, hjelpe elevene konkret med å skrive søknad og lære opp elever og ansatte ved skolen i å bruke Utdanning.no.

34 av 45 svarer at de rutinemessig hjelper elever med å kontakte bedrifter, mens ni svarer at de gjør dette av og til.

Videre svarer 25 av 44 at de formidler kontakt mellom elever og opplæringskontor, mens 12 svarer at de gjør dette av og til.

Det er også relativt mange (18) som oppgir at de rutinemessig hjelper elever konkret med å skrive søknad om læreplass, mens 17 svarer at gjør dette av og til. Seks oppgir at de gjør dette er sjelden gang, mens tre oppgir at de aldri gjør dette.

Det er kun to som oppgir at de rutinemessig lærer opp elever og andre ansatte i skolen i å bruke Utdanning.no, mens 12 sier at de gjør dette av og til. 11 svarer at de gjør dette en sjelden gang, mens 18 svarer at de aldri gjør dette. Svarene er oppsummert i figur 20. Tallene i søylen viser antallet respondenter som har krysset av for de gitte valgene:

Figur 20: Ansatte i skole: På en skala fra 1 til 4 hvor 1 er aldri og 4 er rutinemessig; i hvilken grad bidrar du aktivt med følgende i arbeidet med å formidle elever til læreplass (lærlinger og lærekandidater)

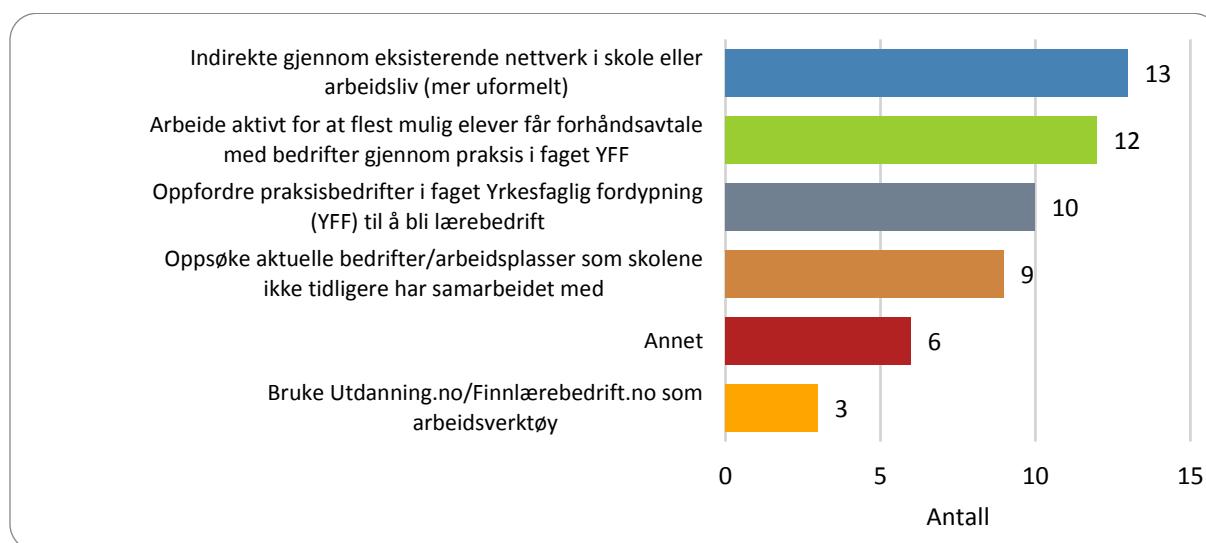
5.1.4 OPPLÆRINGSKONTOR OG OT OM Å ARBEIDE FOR ØKT ANTALL LÆREPLASSER

På spørsmål om hvorvidt de selv er aktivt involvert i arbeidet med å øke antall læreplasser i regionen svarer hele 18 av 19 representanter fra opplæringskontorene ja, mens det samme er tilfellet for halvparten at de som jobber i oppfølgingstjenesten (OT):

Tabell 19: Opplæringskontor og OT: Er du aktivt involvert i arbeidet med å formidle elever til læreplass? (N=27)

Er du aktivt involvert i arbeidet med å skaffe flere læreplasser for regionen?		Hvor jobber du til daglig?		
		Total	Opplæringskontor	Oppfølgingstjenesten
	Ja	22	18	4
	Nei	5	1	4
	N	27	19	8

De som er aktivt involvert i dette fikk tilsvarende spørsmål som de ansatte i skolen om hva dette arbeidet i hovedsak innebærer. Også blant representantene fra opplæringskontorene (OK) og OT er det, som figur 21 illustrerer, flest som svarer at de gjør dette gjennom indirekte eksisterende nettverk i skole eller arbeidsliv uformelt. Ni fra OK og fire fra OT har krysset av for dette. Videre er det 12 som har svart at de arbeider aktivt for at flest mulig elever skal få forhåndsavtale med bedrifter gjennom praksis i faget YFF. Samtlige 12 representerer OK. Det er også 10 (alle fra OK) som oppgir at de oppfordrer praksisbedrifter til faget YFF til å bli lærebedrift og ni (alle fra OK) som sier at de oppsøker aktuelle bedrifter som skolene ikke tidligere har samarbeidet med. Kun tre oppgir at de bruker Utdanning.no som arbeidsverktøy i dette arbeidet, og alle disse tre representerer OT.

Figur 21: Opplæringskontor og OT: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere læreplasser i regionen ut på?

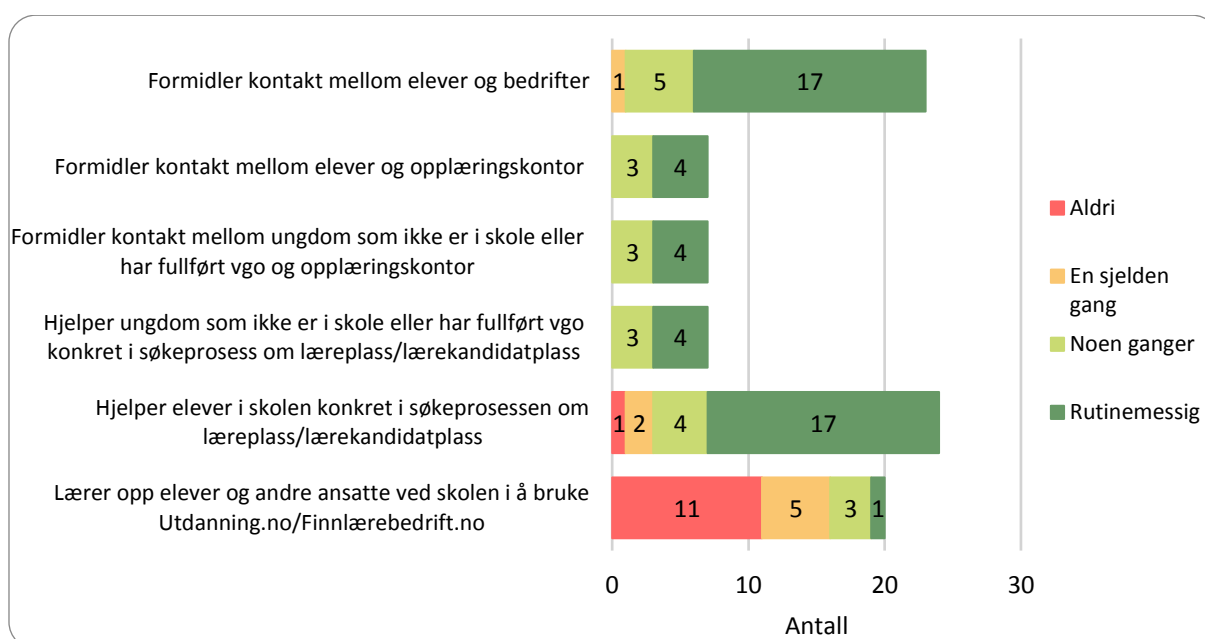
En oppgir at han/hun sjekker stillingsannonser aktivt for å se om det lyses ut læreplass, mens en annen trekker frem kartlegging av bedrifter som viktig.

Som tabell 20 oppsummerer, er representantene fra opplæringskontorene naturlig nok mer involvert i dette arbeidet enn OT.

Tabell 20: Opplæringskontor og OT: Hva går arbeidet ditt med å skaffe flere læreplasser i regionen ut på?

	Opplæringskontor	Oppfølgings-tjenesten	Total
Oppfordre praksisbedrifter i faget Yrkesfaglig fordypning (YFF) til å bli lærebedrift	10	0	10
Arbeide aktivt for at flest mulig elever får forhåndsavtale med bedrifter gjennom praksis i faget YFF	12	0	12
Oppsøke aktuelle bedrifter/arbeidsplasser som skolene ikke tidligere har samarbeidet med	9	0	9
Bruke Utdanning.no/Finnlærebedrift.no som arbeidsverktøy	0	3	3
Indirekte gjennom eksisterende nettverk i skole eller arbeidsliv (mer uformelt)	9	4	13
Annet	5	1	6
N	18	4	22

De som jobber aktivt med formidling av elever til læreplass blant representantene fra OK og OT fikk oppfølgingsspørsmål om hvorvidt de selv bidrar aktivt til å hjelpe elevene med å kontakte bedrifter, hjelpe elevene konkret med å skrive søknad og lære opp elever og ansatte ved skolen i å bruke Utdanning.no. Figur 22 viser at respondentene svarer at de rutinemessig eller noen ganger formidler kontakt mellom elever og bedrift og hjelper elever konkret i søknadsprosessen. Representantene fra OT svarer også at de rutinemessig (4) eller noen ganger (3) formidler kontakt mellom elever/OTs målgruppe og opplæringskontorene og hjelper målgruppen konkret i søknadsprosessen. Samtidig ser vi at det er svært få som lærer opp elever og andre i skolen i å bruke Utdanning.no:

Figur 22: OK + OT: I hvilken grad bidrar du aktivt med følgende i arbeidet med å formidle elever til læreplass?

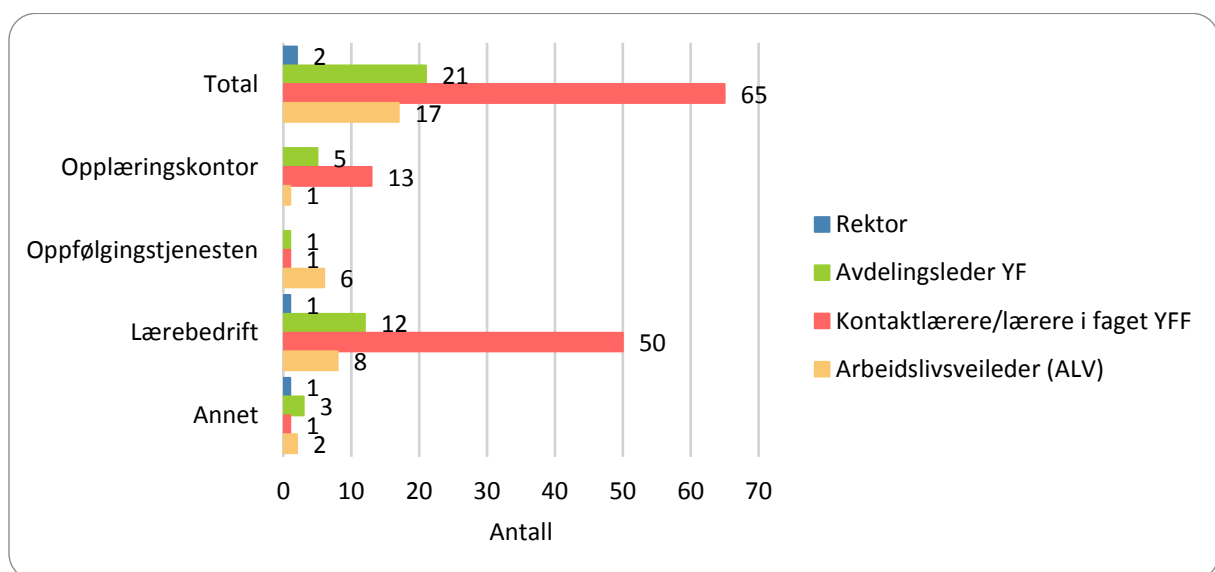
Rektorene fra pilotskolene som er intervjuet bekrefter også at opplæringskontorene er aktivt involvert i arbeidet med formidling, at samarbeidet og samspillet med opplæringskontorene er blitt mye tettere, og at man i mye større grad enn tidligere jobber med det helhetlige opplæringsløpet. En av aktivitetene som har blitt utviklet er formidlingsmøtene som er faste samarbeidsmøter mellom skolen og opplæringskontorene om formidling av læreplasser.

Formidlingsmøter avholdes i vårsemesteret. Her går faglærere, opplæringskontor, ALV og avdelingsledere gjennom skjema som er ført på alle elevene som har vært ute i praksis. Et av målene med disse møtene er at bedriftene skal vurdere å inngå lærekontrakt med elevene som har vært utplassert hos dem i faget YFF.

5.2 VIKTIGSTE SAMARBEIDSAKTØR I SKOLEN FOR OPPLÆRINGSKONTOR, BEDRIFTER OG OT

Representantene fra opplæringskontorene, OT, lærebedriftene og opplæringsutvalgene ble bedt om å rangere fra 1-3 hvilke(n) aktør(er) innad i skolene som er deres mest sentrale samarbeidsaktør i arbeidet rundt formidling av lærlinger og lærekandidater til læreplass. Totalt rangerer hele 62 prosent av utvalget kontaktlærer eller lærer i faget YFF som den viktigste samarbeidsaktøren i skolen. 20 prosent rangerer avdelingsleder som den viktigste, 16 prosent trekker frem arbeidslivsveileder (ALV), mens bar to prosent vurderer rektor som den viktigste samarbeidsaktøren.

Figur 23 viser hvilke aktører som ble rangert som nr. 1, og viser også hvordan representantene fra OK, OT og lærebedrift har svart:

Figur 23: Hvilke(n) aktør(er) innad i skolene er din mest sentrale samarbeidsaktør i arbeidet rundt formidling av lærlinger og lærekandidater til læreplass? (N=105)

Figuren viser at det i størst grad er representanter fra lærebedriftene som anser lærerne som de viktigste samarbeidsaktørene. Hele 70 prosent (50 av 71) av disse har rangert lærer som den viktigste. Mens 17 prosent (12) av representantene fra lærebedriftene har rangert avdelingsleder, er det bare 11 prosent (åtte) som har rangert arbeidslivsveileder (ALV) som den viktigste samarbeidsaktøren. Også opplæringskontorene (OK) anser lærerne som de viktigste samarbeidsaktørene i skolene i arbeidet rundt formidling av lærlinger og lærekandidater til læreplass. 13 av representantene fra OK har rangert lærerne som viktigst, mens fem har vurdert avdelingsledere. Kun én har rangert ALV som viktigste samarbeidsaktør. Seks av åtte representanter fra OT har vurdert ALV som viktigste samarbeidsaktør.

Kontaktlærerne sin sentrale plass i formidlingen av lærlinger til læreplass understrekes i åpne svar fra aktører både i og utenfor skolen. En sier det slik; *Kontaktlærernes innsats er en suksessfaktor for at elevene får lærlingeplass.*

En annen sier det slik;

Ellers hører vi ikke noe fra han (AØV) annet enn at jeg vet at han fanger opp de elevene som ikke får læreplass. Vi har også et opplæringskontor for (fagområde) som i svært liten grad er inne i skolen. For det meste er det læreren i YFF som gjør jobben med yrkesveiledning, hjelp til å skrive søknader og opprette kontakt med næringen.

Flere kontaktlærere og YFF-lærere understreker også i åpne svar at samarbeidet deres med opplæringskontorene er viktig, og at opplæringskontorene har en viktig formidlingsrolle for ordinære elever som ønsker læreplass.

Flere av representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene understreker i åpne svar viktigheten av å følge opp lærlingene. Enkelte trekker frem behovet for friske midler for å bedre oppfølgingen i starten av læretiden, samt sikre kvalitet på veiledning og rapportering av ukesoppdrag, kvartalsoppdrag og halvårsrapport. En erfaren respondent fra en lærebedrift mener å erfare at behovet for oppfølging av lærlingene har økt de senere årene.

Flere respondenter understreker at det viktigste med SØG er samarbeid. En representant fra opplæringskontor antyder imidlertid at «...det har vært noen uheldige situasjoner der skoler har signalisert at de kan tenkes å ta rollen som opplæringskontor», og at dette ikke er noen ønskelig utvikling fra bedriftenes side da disse i stor grad ønsker å bevare ordningen med opplæringskontorene. Enkelte andre sier at samarbeidet med skolene er veldig bra, men at samarbeid med rådgiverne med fordel kan bedres.

Som nevnt tidligere i rapporten må ikke bekreftelsen av YFF-lærerens sentrale posisjon som samarbeidsaktør tolkes som en indikasjon på manglende måloppnåelse med etableringen av arbeidslivsveileder. Det rapporteres snarere at disse funnene er sterkt i samsvar med målsettingen om at formidling til læreplass skal være en integrert del av opplæringen. Det er ikke et mål at arbeidslivsveiledere skal erstatte YFF-lærers rolle i formidlingsarbeidet, men de skal, som oppdragsbeskrivelsen understreker, jobbe på systemnivå med strukturer og systematikk for bedre samarbeid og oppfølging.

5.3 OPPSUMMERING

Det er bred enighet blant de ansatte i skolen om at deres skole jobber aktivt med å skaffe flere læreplasser, og at samarbeidsarenaer som er opprettet mellom skole, bransje og opplæringskontor er sentrale verktøy for å nå målet om flere læreplasser. Blant representantene fra opplæringskontorene, OT og lærebedriftene er det flere som svarer at de *delvis er enig* i disse påstandene. Det er representantene fra opplæringskontorene som i minst grad er enige.

Blant ansatte i skolen er i hovedsak arbeidslivsveiledere og lærere som oppgir at de selv i stor eller noen grad er involvert i arbeidet med å øke tilgangen til læreplasser. Dette er også tilfellet for så å si alle representantene fra opplæringskontor og halvparten av representantene fra OT. Arbeidet handler i hovedsak om å vedlikeholde eksisterende nettverk i arbeidslivet uformelt, etterfulgt av å arbeide for at flest mulig elever får forhåndsavtale med bedrifter gjennom praksis i faget YFF og oppfordre praksisbedrifter til å bli lærebedrift. Det er også lærere og arbeidslivsveiledere som svarer at de i stor grad jobber aktivt med formidling av elever til læreplass. Det som det i hovedsak jobbes rutinemessig med i denne sammenhengen er å hjelpe elever med å kontakte bedrifter, formidle kontakt mellom elever og opplæringskontor og delvis å hjelpe elevene konkret med å skrive søknad.

Respondentene fra opplæringskontorene, oppfølgingstjenesten og lærebedriftene vurderer i stor grad kontaktlærer og lærer i faget YFF som sine mest sentrale samarbeidsaktører i skolen.

6 PILOTSKOLENE

De tre pilotkolene for implementering av Samspill for økt gjennomføring (SØG) er Bardufoss, Ishavsbyen og Stangnes. Pilotkolene ble, ifølge representant fra Utdanningsetaten i Troms, valgt ut på bakgrunn av størrelse (de største skolene) og geografi (en fra hver region). Halvparten av yrkesfagselevne i Troms går på disse tre skolene.

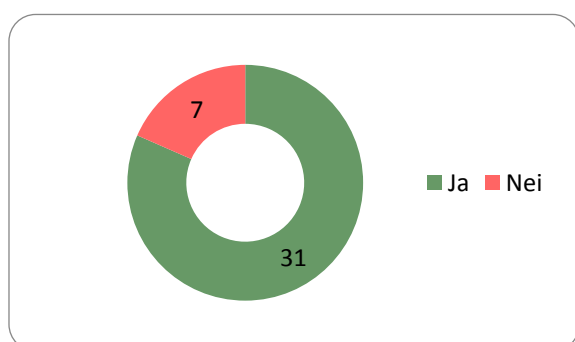
Pilotkolene har fått tilført 900 000 kroner årlig. Det ble ikke gitt noen detaljerte instruksjoner om hva midlene skulle brukes til, men pilotkolene skulle, i tillegg til etablering av ALV-funksjonen, etablere lokale opplæringsutvalg og få et bredere rektoransvar for å oppnå mål om en mer helhetlig fag- og yrkesopplæring. Nærmere bestemt skulle rektor få delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift, og etablere systematisk samhandling mellom avgiverskolen og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori fra avgiverskolen.

Rektorene som er intervjuet i denne studien ser det som sentralt spørsmål hvordan man kan tenke opplæringen som et helhetlig løp fra elevene starter i skolen og til de er ferdige med opplæringen i bedrift.

Selv om ansvaret for lærekontraktene er gitt rektor, har rektorene i praksis delegert arbeidet og ansvaret med å godkjenne lærekontrakter til merkantilt/administrativt ansatte og/eller til arbeidslivsveileder.

6.1 KJENNSKAP TIL AT SKOLEN ER PILOTSKOLE BLANT DE ANSATTE

Av 83 ansatte i skolene som har besvart denne undersøkelsen jobber 39 (47 prosent av utvalget) ved en av de tre pilotkolene. Disse 39 har mottatt en del ekstra spørsmål som angår lokale opplæringsutvalg og rektors ansvar for en mer helhetlig fag- og yrkesopplæring. Første spørsmål angikk kjennskap til at skolene er pilotkolene for implementering av strategier under SØG:

31 av 38 svarer at de kjenner til at skolen er pilotkolene for implementering av strategier under navnet Samspill for økt gjennomføring, mens syv ikke kjenner til dette. Av disse syv er det en avdelingsleder og seks lærere.

Figur 24: Kjenner du til at skolen du jobber ved er pilotkolene for implementering av strategier under navnet Samspill for økt gjennomføring (SØG)?

6.2 LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG

Egne lokale opplæringsutvalg er opprettet innenfor de ulike fagområdene ved de tre pilotskolene. Utvalgene er satt sammen av de ulike partene i arbeidslivet. Rektorer ved to av skolene forteller at utvalgene har bestått av både LO, NHO, rektor, arbeidslivsveileder, avdelingsleder og faglærer-representant. Mandatet til opplæringsutvalgene har, som for eksempel ved Bardufoss, vært å jobbe med lokale læreplaner i faget YFF og bedrift, bidra i dimensjoneringsarbeidet, bidra til utprøving av fleksible opplæringsmodeller, godkjenning av samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift og bidra i arbeidet med å etablere flere læreplasser.

I starten hadde en av skolene tre møter hvert semester i opplæringsutvalgene, men rektor ved skolen forteller at de strevde litt med å finne formen og hva som skulle være agenda på møtene. Nå er det noe færre møter.

Som ledd i arbeidet med å sikre at partssamarbeidet utøves så nært fag- og yrkesopplæringen som mulig, etablerte en av skolene i tillegg bransjemøter. En av oppgavene man skal jobbe med på de bransjespesifikke møtene er hvordan bedriftene kan trekkes mer inn i skolene og undervisningen.*se hvordan skolen kan kalibrere seg i forhold til hva som forventes der ute. Hva er relevant og hva er ikke relevant.* Dette må, ifølge rektoren, sees som svar på arbeidslivets opplevelse av at *ungdommene ikke kan de relevante tingene når de kommer fra skole og ut i bedrift.*

6.2.1 KJENNSKAP TIL LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG BLANT ANSATTE I PILOTSKOLENE

Først fikk de 39 respondentene som tilhører pilotskolene spørsmål om hvorvidt de kjenner til, og eventuelt selv sitter i, et lokalt opplæringsutvalg. 14 av disse visste ikke om at det er etablert lokale opplæringsutvalg ved deres skole. Av disse 14 var tre avdelingsledere, to rådgivere og de øvrige ni lærere. 18 respondenter fra pilotskolene oppga at de selv sitter i et lokalt opplæringsutvalg. Dette var tilfellet for 10 avdelingsledere, to rektorer og alle tre arbeidslivsveilederne. I tillegg oppga tre lærere at de sitter i et lokalt opplæringsutvalg. Syv andre oppga at de kjenner til utvalgene, men uten å oppgi at de selv sitter i et. Svarene er oppsummert i tabell 21:

Tabell 21: Kjennskap til lokale opplæringsutvalg blant ansatte i pilotskolene

	Ja, kjenner til etableringen av lokale opplæringsutvalg	Ja, sitter selv i et eller flere av disse utvalgene	Nei, kjenner ikke til at det fins lokale opplæringsutvalg ved min skole	N
Total	11	18	14	39
Avdelingsleder y-fag	2	10	3	13
Rådgiver y-fag	1	0	2	3
Rektor	3	2	0	4
Kontaktlærer y-fag Vg2	3	2	6	11
Arbeidslivsveieder (ALV)	1	3	0	3
Faglærer i faget YFF Vg2	3	3	5	10

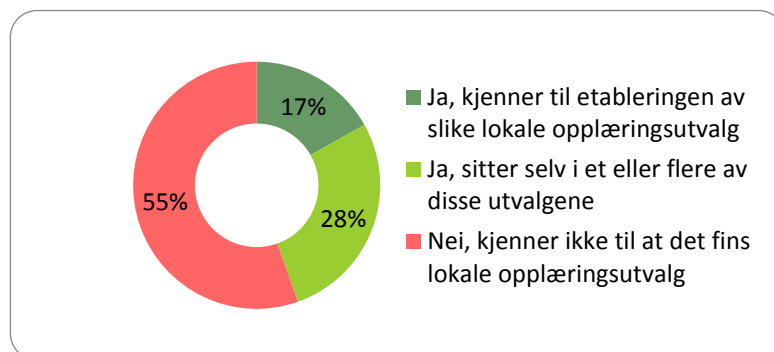
6.2.2 KJENNSKAP TIL LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG I OPPLÆRINGSKONTOR, LÆREBEDRIFTER OG OPPFØLGINGSTJENESTEN

Representantene fra opplæringskontor, lærebedrifter og oppfølgingstjenesten fikk spørsmål om hvorvidt de samarbeider med en eller flere av de tre pilotskolene. Av de 119 i utvalget er det, som tabell 22 viser, 42 som oppgir at de samarbeider med Ishavsbyen, 25 med Bardufoss og 31 som samarbeider med Stangnes. 37 oppgir at de ikke samarbeider med noen av pilotskolene. Dette betyr at det er 82 personer i utvalget som samarbeider med en eller flere av de tre pilotskolene. Flere av respondentene samarbeider med mer enn en av skolene.

Tabell 22: Hvilke av skolene under samarbeider du med i Troms rundt fagopplæringen (om praksisplasser, lære plasser, samarbeidsavtaler etc)?

Navn	Antall
Ishavsbyen	42
Bardufoss	25
Stangnes	31
Ingen av disse skolene	37
N	119

De som oppga at de samarbeider med en av de tre pilotskolene, fikk oppfølgings spørsmål om hvorvidt de kjenner til etableringen av lokale opplæringsutvalg.

Som figuren viser, er det hele 55 prosent av utvalget som ikke kjenner til de lokale opplæringsutvalgene. 17 prosent svarer at de kjenner til utvalgene, mens 28 prosent (23 personer) opplyser at de selv sitter i et slikt utvalg.

Figur 25: OT, OK og lærebedrifter; Kjennskap til lokale opplæringsutvalg (N=83)

Av 15 representanter fra opplæringskontorene som samarbeider med pilotskolene, oppgir 12 at de sitter i et eller flere lokale opplæringsutvalg, mens to ikke kjenner til at slike utvalg fins. Blant de seks representantene fra OT som samarbeider med en eller flere av pilotskolene er det tre som kjenner til utvalgene og tre som ikke kjenner til dem. Hele 40 av de 57 representantene fra lærebedriftene som samarbeider med pilotskolene oppgir at de ikke kjenner til opplæringsutvalgene, mens åtte svarer at de selv sitter i et eller flere slike. De resterende ni svarer at de kjenner til etableringen av opplæringsutvalgene. Det betyr at opplæringsutvalgene er ukjent for 70 prosent av representantene fra lærebedriftene som samarbeider med pilotskolene. Kjennskap til, og deltakelse i, de lokale opplæringsutvalgene er oppsummert i tabell 23:

Tabell 23: Kjennskap til lokale opplæringsutvalg blant ansatte i opplæringskontor, OT og lærebedrifter.

	Ja, kjenner til etableringen av slike lokale opplæringsutvalg	Ja, sitter selv i et eller flere av disse utvalgene	Nei, kjenner ikke til at det fins lokale opplæringsutvalg	N
Total	14	23	46	83
Opplæringskontor	1	12	2	15
Oppfølgingstjenesten	3	0	3	6
Lærebedrift	9	8	40	57

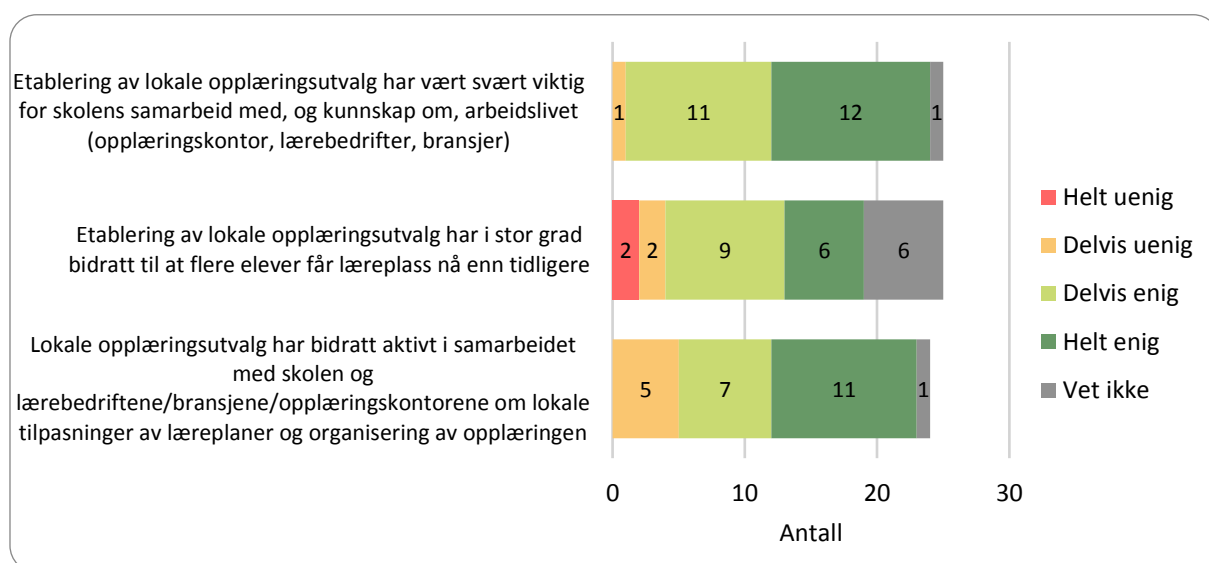
6.2.3 BETYDNINGEN AV DE LOKALE OPPLÆRINGSUTVALGENE

De 25 respondentene fra pilotskolene som kjente til de lokale opplæringsutvalgene (inkludert de som også selv sitter i et utvalg) ble videre bedt om å ta stilling til tre påstander knyttet til de lokale opplæringsutvalgenes betydning for skolens samarbeid med og kunnskap om arbeidslivet, antall elever som får læreplass og for samarbeid om lokale tilpasninger av læreplanen og organisering av opplæringen.

Alle så nær som to er helt eller delvis enige i at opprettelsen av lokale opplæringsutvalg har vært viktig for skolens samarbeid med, og kunnskap om, det lokale arbeidslivet. Kun en lærer er delvis uenig, mens en svarer vet ikke.

Det er færre som er enige i at etableringen har bidratt til at flere elever har fått læreplass. Mens 15 er helt eller delvis enige i dette er det fire som er helt eller delvis uenige og seks som svarer vet ikke. De som er helt eller delvis uenige er avdelingsledere og lærere.

Det er videre fem som er delvis uenige i påstanden om at utvalgene har bidratt aktivt i samarbeidet med skolene og arbeidslivet om lokale tilpasningen av læreplanen og organiseringen av opplæringen. Disse fem er avdelingsledere og lærere. 18 av respondentene er imidlertid helt eller delvis enige i påstanden, mens kun en svarer vet ikke. Svarene er oppsummert i figur 26. Av hensyn til anonymitet viser vi ikke resultatene for de ulike gruppene for disse påstandene:

Figur 26: Ansatte i skolen om betydning av de lokale opplæringsutvalgene. N=23

Blant de ansatte i skolen som kjenner til og sitter i lokale opplæringsutvalg er det bred enighet om at etableringen av utvalgene har vært viktig for skolens samarbeid med, og kunnskap om, arbeidslivet.

Det er også relativt bred enighet om at de lokale opplæringsutvalgene har bidratt aktivt i samarbeidet med skolen og arbeidslivet om lokale tilpasninger av læreplaner og organisering av opplæringen. Ifølge rektor ved en av pilotskolene har det vært noe utfordrende at opplæringsutvalget skulle jobbe med lokale læreplaner. Dette skyldes i praksis at det er like mange lokale læreplaner som det er lærlinger. Det er derfor i hovedsak lærerne som jobber med de lokale læreplanene, mens opplæringsutvalgene i større grad kommer med tilbakemelding og justeringer. Dette kan innebære kvalitetssikring helt ned på de enkelte kompetansemålene. Her er bransjene mer på banen enn tidligere forteller en rektor. Selve nytten av utvalgene har aldri vært diskutert, sier en rektor, og fortsetter; *Det er noe med å sitte i samme rom. Det kan dukke opp ting når man får til en dialog.*

Respondentene i skolen er i noe mindre grad enige om, og sikre på at, etableringen har bidratt til at flere elever enn tidligere får læreplass, men det er allikevel langt flere som er enige enn uenige i dette. Rektorene som er intervjuet er av en klar formening om at flere enn tidligere nå formidles til læreplass. Dette tilskrives delvis SØG og samarbeidet som skjer med bransjene og bedriftene rundt faget YFF.

Opplæringskontor, OT og lærebedrifter om betydningen av opplæringsutvalgene

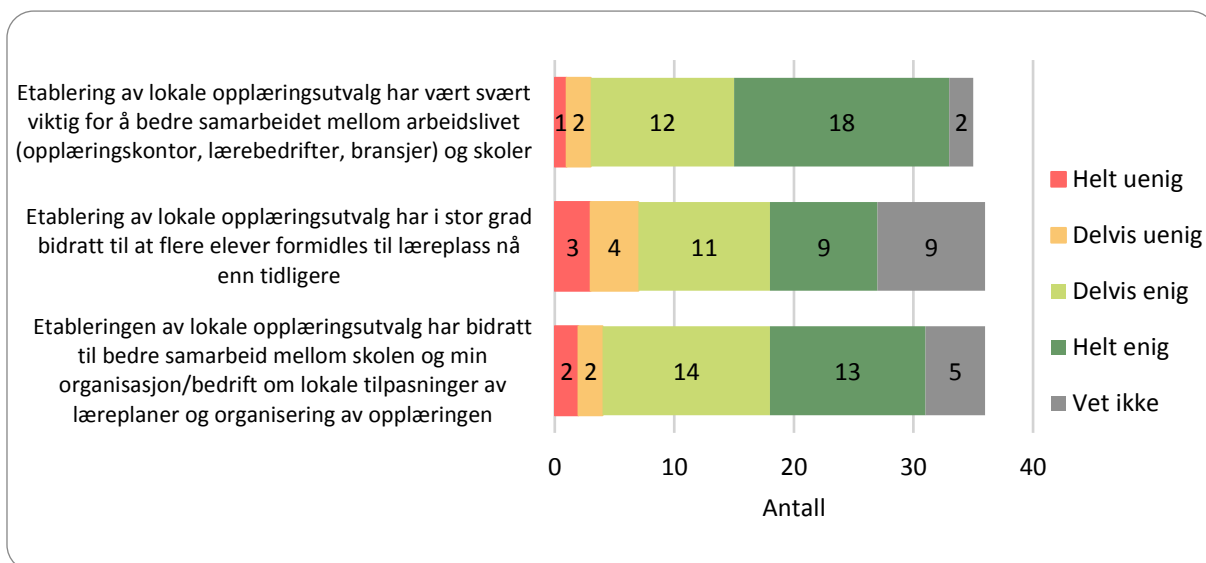
De som samarbeider med en av de tre pilotskolene, og som kjenner til de lokale utvalgene eller selv sitter i et, ble bedt om å vurdere i hvilken grad de var enige i de samme tre påstandene som de ansatte i skolen tok stilling til knyttet til betydningen av de lokale opplæringsutvalgene for samarbeid, formidling av elever til læreplass og for lokale tilpasninger av læreplaner og organisering av opplæringen.

Totalt er hele 30 av 35 helt eller delvis enige i at opprettelsen av utvalgene har vært svært viktig for å bedre samarbeidet mellom arbeidslivet og skolene. Kun tre er helt eller delvis uenige, mens to svarer at de ikke vet.

Det er også mange (27 av 36) som mener at etableringen av de lokale opplæringsutvalgene i stor grad har bidratt til å bedre samarbeidet mellom deres organisasjon/bedrift om lokale tilpasninger av læreplaner og organisering av opplæringen. Fire er helt eller delvis uenige i dette.

Noen færre (20) er helt eller delvis enige i at opprettelsen av de lokale opplæringsutvalgene i stor grad har bidratt til at flere elever formidles til læreplass nå enn tidligere. Syv er helt eller delvis uenige i denne påstanden, mens ni svarer at de ikke vet.

Resultatene er oppsummert i figur 27:

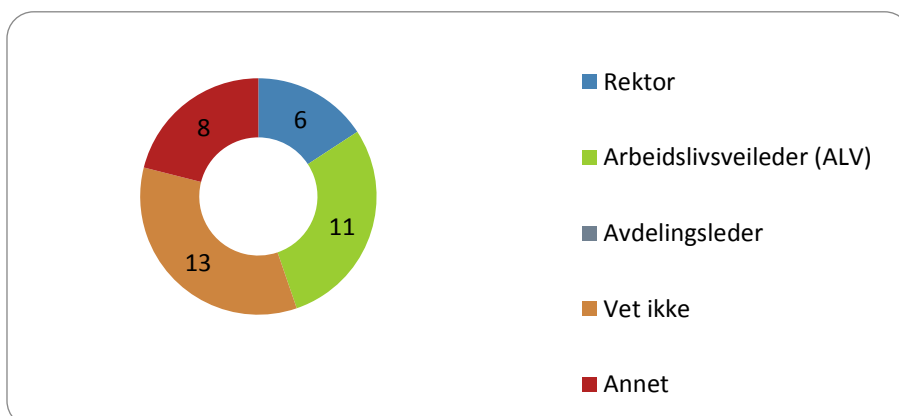
Figur 27: OK, OT og lærebedrifter om betydningen av de lokale opplæringsutvalgene. N=83

En sammenligning av svarene til de ansatte i opplæringskontor, OT og lærebedrifter på den ene siden og til de ansatte i skolen på den andre, viser at betydningen av de lokale opplæringsutvalgene oppleves temmelig likt av de to utvalgene hva angår samarbeid og for formidling av læreplasser.

6.3 REKTORS ANSVAR FOR MER HELTHETLIG FAG- OG YRKESOPPLÆRING

Ved pilot skolene har det vært jobbet for at rektor skal få ansvar for en mer helhetlig fag- og yrkesopplæring. Rektor har fått delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift, og fått ansvar for å etablere systematisk samhandling mellom avgiverskolen og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori fra avgiverskolen.

De ansatte i pilot skolene ble stilt spørsmål om hvem ved deres skole som har hovedansvar for kvalitetssikring og kontroll av lærekontrakter. Her svarer 11 ALV, seks svarer rektor, hele 13

svarer vet ikke, mens åtte svarer annet. Fire av de som svarer annet, svarer *opplæringskontor*, en svarer *fylket* mens tre svarer *andre*.

Figur 28: Hvem ved din skole har hovedansvar for kvalitetssikring og kontroll av lærekontrakter?

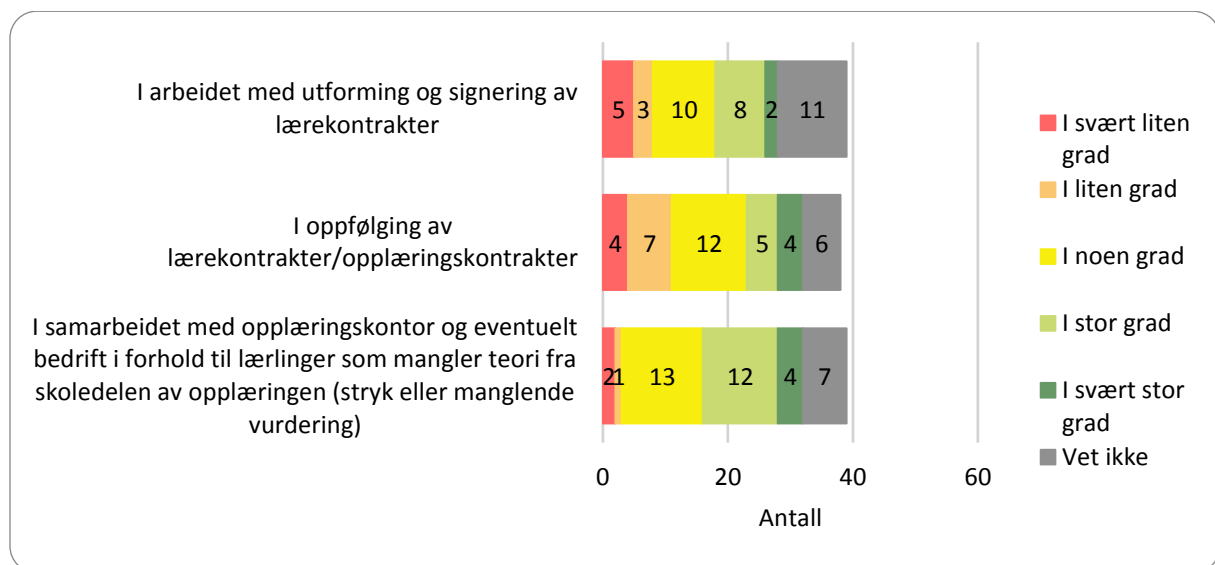
Svarene på hvem ved pilotskolene som har ansvar for kvalitetssikring og kontroll av lærekontrakter (figur 28) viser at det ikke er godt kjent blant de ansatte at dette er rektors ansvar:

Hele utvalget av respondenter som tilhørte pilotskolene ble videre stilt overfor påstander knyttet til rektors endra rolle i forhold til utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter, og i forhold til samarbeid med opplæringskontor og bedrifter i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoledelen av opplæringen grunnet stryk eller manglende vurdering.

Som figur 29 viser, er det kun to som mener at rektor *i svært stor grad* har en tydeligere rolle i dag enn tidligere hva angår utforming og signering av lærekontrakter, mens åtte mener at dette *i stor grad* er tilfelle. 10 respondenter mener dette *i noen grad*, mens åtte mener at rektor *i liten* eller *svært liten grad* har en tydeligere rolle med utforming og signering av lærekontrakter. Dette tilsier et tyngdepunkt rundt en oppfatning av at rektor *i noen grad* har en tydeligere rolle enn tidligere i arbeidet med utforming og signering av lærekontrakter. En relativt stor andel (11 av 39) har ikke noen formening om dette. De som i størst grad er enige i denne påstanden er rektorene selv, mens de andre gruppene i større grad er delt.

Hva angår oppfølging av lærekontrakter og opplæringskontrakter er det ni av 38 som mener at rektor *i stor* eller *svært stor grad* har en tydeligere rolle enn tidligere. Også her ligger tyngdepunktet rundt at rektor *i noen grad* har en tydeligere rolle enn tidligere. Alle gruppene av ansatte er representert både blant de som mener at rektor i liten grad har en tydeligere rolle, og de som mener at rektor i større grad har en tydeligere rolle.

Den påstanden som har størst oppslutning er at rektor har en tydeligere rolle nå enn tidligere hva gjelder samarbeid med arbeidslivet (opplæringskontor, bedrift) rundt lærlinger som mangler teori fra skoledelen av opplæring grunnet stryk eller manglende vurdering. Tyngdepunktet av svarene samlet ligger her mellom *i noen grad* og *i stor grad*.

Figur 29: I hvilken grad opplever du at rektor og skolen i dag har en tydeligere rolle enn tidligere i forhold til følgende

Tabell 24 viser gjennomsnittlig oppslutning om de tre påstandene fremstilt i figur 29 på en skala fra 1 (i svært liten grad) til 5 (i svært stor grad).

Tabell 24: Resultatene om opplevelse av rektors rolle nå og tidligere fremstilt i statistisk tabell

Spørsmål	N	Gjennomsnitt
I arbeidet med utforming og signering av lærekontrakter	39	2,96
I oppfølging av lærekontrakter/opplæringskontrakter	38	2,94
I samarbeidet med opplæringskontor og evt. bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoledelen av opplæringen (stryk eller manglende vurdering)	39	3,47

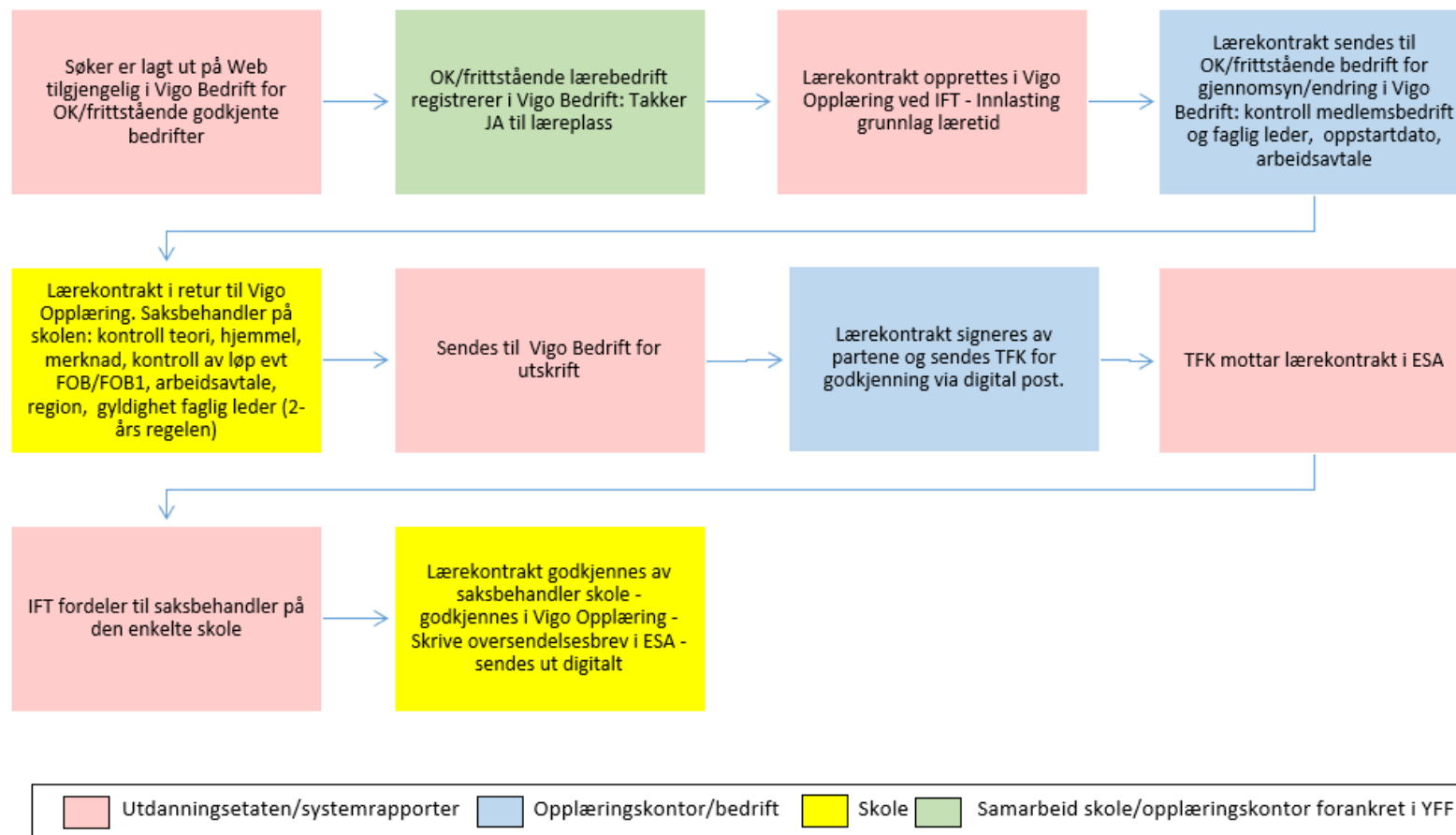
Ifølge rektor ved en av pilotskolene er skolen på gang i forhold til å følge opp lærlinger som mangler teori fra skoledelen av opplæringen. Skolen skal tilby teori, enten ved at lærlingen melder seg opp som privatist, eller melder seg opp i faget. Det er vanskelig å standardisere slike løp, og man må skreddersy fra år til år avhengig av behov og arbeidssituasjon, forteller rektoren. Skolene bruker formidlingsmøtene til dette arbeidet. Her utarbeides det skjema på alle elevene på Vg2, hvor det føres på hvorvidt de mangler teori. Opplæringskontorene og arbeidslivsveileder samarbeider så om å skreddersy løp for å få dekket hull i opplæringen.

Ifølge representant fra Utdanningsetaten er målet om å få til en systematisk samhandling mellom avgiverskole og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori ikke utelukkende uproblematisk å få til i praksis. En av årsakene til dette er at fristen for å melde seg opp til privatisteksamen er 15.2, og at oversikten over manglende vurdering og stryk naturlig nok ikke er klar da.

Det trekkes også frem i intervjuer og i kommentarer i spørreskjema at det er utfordringer i forhold til hvordan delegeringen av fullmakt til rektor for å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift skal skje i praksis. Fordelen med at dette ansvaret flyttes fra Utdanningsetaten og ut til skolene og rektor, er at skolene kjenner elevene og vet hvilke tilpasninger disse har behov for. Flere opplæringskontor kommer også med tilbakemeldinger om at det går raskere å få godkjent kontraktene nå enn tidligere. Samarbeidet mellom skolene og opplæringsbedriftene/opplæringskontorene har også blitt tettere og bedre. En rektor mener at *.....det har vært en revolusjonerende utvikling og udelt positivt.*

Hva som trekkes frem som utfordrende er kvalitetssikringen av arbeidet med godkjenning av kontrakter, blant annet hvordan sikre at kontraktene er korrekt juridisk formulert. *Det er behov for kompetanseoverføring av en kompetanse som skolene ikke har, men som de burde ha,* sier representant fra Utdanningsetaten. En rektor sier i denne sammenhengen at de fortsatt støtter seg mye til Utdanningsetaten i dette arbeidet. *Vi støtter oss veldig mye til fylkeskommunen her. Selve papirarbeidet gjør vi. Om vi er usikre går vi til dem. Vi må innse at vi må lære det.*

Som ledd i kvalitetssikringen rundt arbeidet med godkjenning av lærekontrakter, er det utviklet et flytskjema som viser at prosess og ansvar for godkjenning av lærekontrakter er komplisert. Før revisjon 2019 så dette flytskjema ut som følger;

Figur 30: SØG. Rektoransvar for mer helhetlig fag- og yrkesopplæring. Flytskjema for registrering og godkjenning av lærekontrakt

Rektorene som er intervjuet opplever at det er en større bevissthet nå enn tidligere i forhold til at aktørene i og utenfor skolen er enige om formålet med den helhetlige opplæringen. De opplever at skolen i større grad enn tidligere har tatt ansvar for det helhetlige løpet, og at skolen har større innflytelse i alle overganger. De opplever også at samspillet med opplæringskontorene har blitt tettere i jobben med det helhetlige løpet, og at bransjene er rause i forhold til å ta inn elever som har slitt på skolen.

6.4 OK, OT OG LÆREBEDRIFTENE OM PILOTSKOLENES ENDRA ROLLE I FAG OG YRKESOPPLÆRINGEN

Hele utvalget av respondenter fra opplæringskontor, oppfølgingstjeneste og lærebedrifter som samarbeider med de tre pilotskolene, ble stilt samme spørsmål som de ansatte i pilotskolene nevnt over. Dette vil si i hvilken grad de opplever at de tre pilotskolene i dag har en tydeligere rolle enn tidligere i forhold til utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter og i forhold til samarbeid med opplæringskontor og bedrifter i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoledelen av opplæringen grunnet stryk eller manglende vurdering. I tillegg fikk de spørsmål om i hvilken grad de opplever at skolens og rektors rolle er endret i forhold til samarbeid omkring dimensjonering. Svarene er oppsummert i tabell under. Merk at svarene er oppgitt i prosent.

Tabell 25 viser at 40 prosent av utvalget *i liten* eller *i svært liten grad* er enige i at pilotskolene har en tydeligere rolle nå enn tidligere i forhold til utforming og signering av lærekontrakter. 18 prosent mener at de i stor eller svært stor grad har fått en tydeligere rolle, mens 19 prosent mener at de *i noen grad* har fått dette. Hele 23 prosent svarer at de ikke vet.

Det er enda større andel som *i liten* eller *i svært liten grad* er enige i at pilotskolene har fått en tydeligere rolle hva angår oppfølging av lærekontrakter. Mens 48 prosent i liten/svært liten grad er enige i dette, er det bare 14 prosent som *i stor/svært stor grad* er enige i at pilotskolene har en tydeligere rolle enn tidligere hva angår oppfølging av lærekontrakter og 17 prosent som *i noen grad* mener dette. 21 prosent svarer vet ikke.

Når det gjelder pilotskolenes samarbeid omkring lærlinger som mangler teori fra skoledelen, svarer hele 35 prosent at de ikke vet, mens 33 prosent svarer at skolene i liten/svært liten grad har fått en tydeligere rolle i dette samarbeidet. 19 prosent svarer i noen grad, mens kun 13 prosent svarer i stor/svært stor grad.

Når det gjelder det siste spørsmålet - i hvilken grad pilotskolene har fått en tydeligere rolle i samarbeidet omkring dimensjonering av fagopplæringstilbudet, svarer nesten 40 prosent at de ikke vet, mens bare 11 prosent svarer at skolen i stor/svært stor grad har fått en tydeligere rolle. Tabell 25 oppsummerer svarene:

Tabell 25: OT, OK og lærebedrifter om opplevelsen av pilotskolenes endra rolle/tydeligere rolle i forhold til

Svar oppgitt i prosent	I svært liten grad %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	I svært stor grad %	Vet ikke %	N
Utforming og signering av lærekontrakter	23	17	19	11	7	23	83
Oppfølging av lærekontrakter	28	21	17	10	5	21	83
S.beid i forhold til lærlinger som mangler teori fra skole	13	19	19	10	4	35	83
S.beid om dimensjonering av fagopplæringstilbudet	8	16	27	8	2	39	83

Vi ser at en stor andel av utvalget svarer *vet ikke* på påstandene omkring skolens endra rolle i fag og yrkesopplæringen. Dette gjenspeiler både at det er mange som samarbeider med disse skolene som ikke kjenner til de lokale opplæringsutvalgene, og at representantene fra lærebedriftene ikke nødvendigvis har kjennskap til skolens arbeid i forhold til de nevnte oppgavene.

Rektorene som er intervjuet ved pilotskolene bekrefter delvis at skolene ikke har fått eller tatt en tydeligere rolle i dimensjoneringsarbeidet. En rektor forteller at man har tonet ned dette fokuset i opplæringsutvalget, men at de er et rådgivende organ i så måte. En annen rektor forteller at bransjemøtene, omtalt tidligere, er et fora hvor dimensjonering diskuteres.

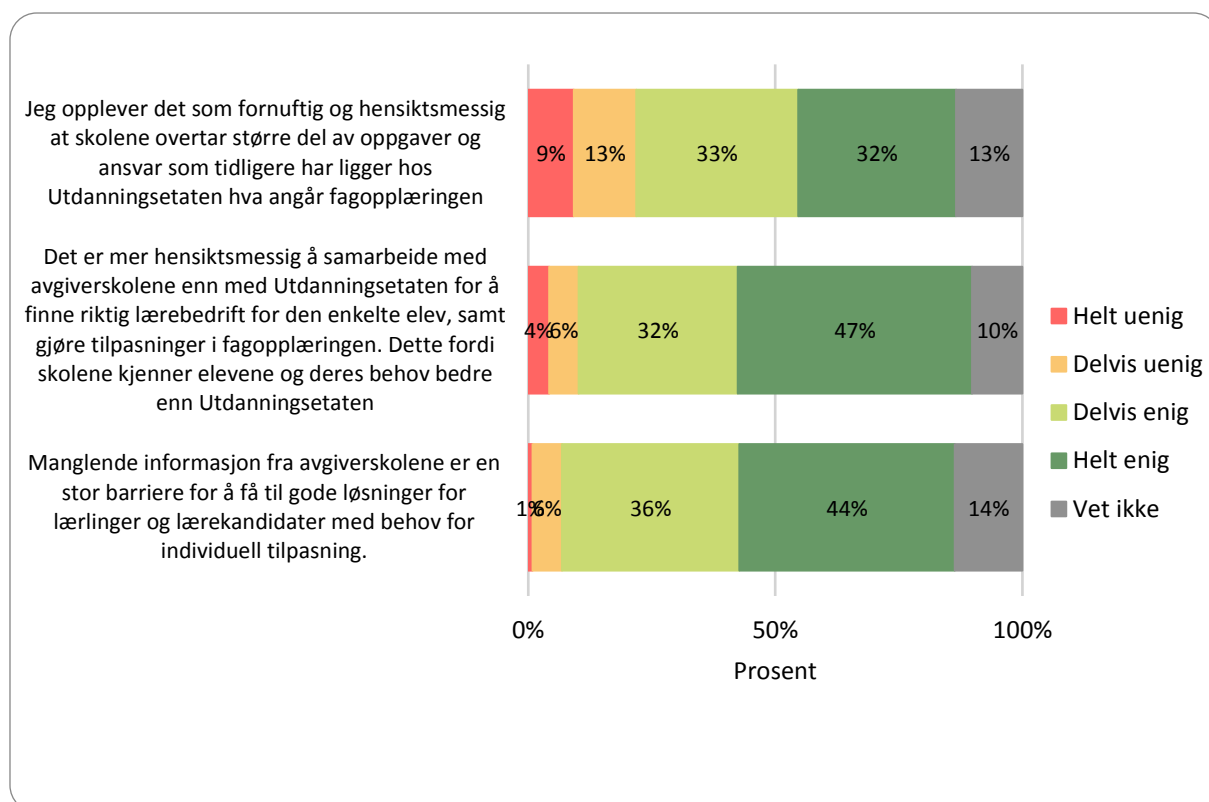
Nøkkelinformant fra Utdanningsetaten forteller at det i all hovedsak kun er innen elektrofaget at det er mangel på læreplasser i Troms. Der har også opplæringsutvalget vært direkte involvert i å finne løsninger. Læretiden på elektrofag er normert til 2,5 år, og ikke 2 år som tilfellet er for de fleste andre fag. Man har da gjennom samarbeid i opplæringsutvalg kommet til en ordning hvor de som ikke har fått læreplass innen elektro fra høsten av kan starte opp med å ta teoridelen som hører til opplæringen på Vg3 elektrofag som privatister. Ordningen er basert på opplæringskontorenes erfaring med at det fra nyttår blir ledige læreplasser i elektrofaget. På den måten utnytter man ledig kapasitet i næringen i vårhalvåret, og ungdommene kan gjøre seg ferdig med den obligatoriske teoridelen uten å miste tid. Opplæringskontorene tar ansvar for å skaffe læreplass til de som gjennomfører teoridelen på høsten. Ordningen gjennomføres for første gang høsten 2019, og er et konkret eksempel på at et opplæringsutvalg har vært aktivt involvert i dimensjoneringsarbeid innenfor dagens tilbudsstruktur.

6.5 OT, OK OG LÆREBEDRIFTER OM SKOLENS UTVIDEDE ANSVAR

Hele utvalget av respondenter fra opplæringskontor (OK), lærebedrifter og oppfølgingstjenesten (OT) ble avslutningsvis bedt om å ta stilling til tre påstander om samarbeid med skolene og Utdanningsetaten. Nær 65 prosent av utvalget er, som figur 31 viser, helt eller delvis enige i at det er fornuftig og hensiktsmessig at skolene overtar en større del av oppgaver og ansvar som tidligere har ligget hos Utdanningsetaten hva angår fagopplæringen, mens 22 prosent er helt eller delvis uenige i denne påstanden.

Det er enda større oppslutning om at det er mer hensiktsmessig å samarbeide med avgiverskolene enn med Utdanningsetaten for å finne riktig lærebedrift, samt gjøre tilpasninger i fagopplæringen. Hele 80 prosent er helt eller delvis enige i dette, mens kun 10 prosent er helt eller delvis uenige, mens 10 prosent svarer at de ikke vet.

Det er imidlertid også, som figuren under illustrerer, bred enighet om at manglende informasjon fra avgiverskolene fortsatt er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lærekandidater med behov for individuell tilpasning. Gjennomsnittlig ligger svaret rundt et tyngdepunkt på helt enig. Nær 80 prosent av utvalget er helt eller delvis enige i at manglende informasjon fra avgiverskolene fortsatt er en stor barriere for å få til gode løsninger, mens kun syv prosent er helt eller delvis uenige. 14 prosent svarer at de ikke vet, de fleste av disse representerer lærebedrifter.

Figur 31: OK, lærebedrifter, OT og representanter fra lokale opplæringsutvalg om samarbeid med skolen og skolens rolle hva angår fagopplæringen

Dersom vi sammenligner svarene fra de tre gruppene opplæringskontor, lærebedrift og oppfølgingstjenesten, ser vi at det er liten forskjell mellom gruppene i forhold til påstandene. Forskjellen er først og fremst at representantene fra opplæringskontorene i mindre grad er helt enige i påstandene enn de øvrige. De som er helt eller delvis uenige i at det er fornuftig at skolen overtar større del av oppgaver og ansvar som har ligget hos Utdanningsetaten tilhører opplæringskontor (åtte av 19 fra opplæringskontorene) og lærebedrifter (18 av 85 fra lærebedriftene). Det samme er tilfellet for påstand 2, men her er det færre som er helt eller delvis uenige, kun tre fra opplæringskontor og ni fra lærebedrifter. Svarene fordelt på de tre gruppene er oppsummert i tabell 26;

Tabell 26: OK, lærebedrift og OT: Hvor enig eller uenig er du i følgende tre påstander?

Påstand 1	<i>Det er fornuftig at skolen overtar større del av oppgaver og ansvar som har ligget hos Utdanningsetaten.</i>					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	11	15	39	38	16	119
Opplæringskontor	5	3	8	1	2	19
Oppfølgingstjenesten	0	0	2	6	0	8
Lærebedrift	6	12	26	27	14	85
Påstand 2	<i>Det er mer hensiktsmessig å samarbeide med avgiverskolene enn med Utdanningsetaten for å finne riktig lærebedrift for den enkelte elev, samt gjøre tilpasninger i fagopplæringen.</i>					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	5	7	38	56	12	118
Opplæringskontor	1	2	8	7	1	19
Oppfølgingstjenesten	0	0	2	5	0	7
Lærebedrift	4	5	24	41	11	85
Påstand 3	<i>Manglende informasjon fra avgiverskolene er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lære kandidater med behov for individuell tilpasning.</i>					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	N
Total	1	7	42	51	16	117
Opplæringskontor	0	0	5	13	1	19
Oppfølgingstjenesten	1	1	1	4	1	8
Lærebedrift	0	5	32	33	13	83

At et så stort flertall av utvalget samlet er enige i at manglende informasjon fra avgiverskolene er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lære kandidater med behov for individuell tilpasning er et viktig funn. Dette tyder på at det er behov for økt åpenhet og dialog for å få til de beste løsningene for lærlingene og lære kandidatene. Fra Utdanningsetatens side rapporteres det på at dette er en kjent utfordring som har blitt sterkt aktualisert i prosjektperioden. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som jobber med konkrete forslag til løsning, og det vil, ifølge nøkkelinformant fra Utdanningsetaten, være aktuelt å koble arbeidslivsveilederne på dette arbeidet.

Noen av respondentene som representerer opplæringskontor og lærebedrifter har også utdypet sine synspunkter på at skolene skal overta mer ansvar og oppgaver: En respondent trekker frem at selv om det er fornuftig å overføre ansvar fra Utdanningsetaten til skolene, så kan en uheldig konsekvens av dette bli en større avstand mellom Utdanningsetaten og den enkelte elev/lærling. En annen respondent som representerer lærebedriftene mener at det er viktig at overordnede oppgaver på systemnivå, slik som godkjenning av lærebedrifter og signering av kontrakter foregår på fylkesnivå. «En skole må være en samarbeidspart og ikke en «overordnet» part i fagopplæringen». En representant fra lærebedriftene påpeker også at det er en utfordring av de som bedrift får flere aktører (avgiverskoler) å forholde seg til nå enn da de forholdt seg til Utdanningsetaten. Dette er også tilbakemeldinger som rektorene har fått fra enkelte bransjer som helst ser at kontakten går via opplæringskontorene som før. Det er i denne sammenheng viktig å presisere at tiltakene i Samarbeid for økt gjennomføring ikke har til hensikt at skolen eller arbeidslivsveileder skal overta opplæringskontorenes rolle og direkte kontakt med opplæringsbedriftene.

6.6 OPPSUMMERING

Pilotskolene har etablert lokale opplæringsutvalg og fått et utvidet rektoransvar gjennom delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring i bedrift, samt etablere systematisk samhandling mellom skoler og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori.

De lokale opplæringsutvalgene er satt sammen av partene i arbeidslivet og skulle blant annet jobbe med lokale læreplaner. I praksis er det hovedsakelig lærerne som utformer de lokale læreplanene, mens opplæringsutvalgene i større grad kvalitetssikrer disse.

De ansatte i de tre pilotskolene er godt kjent med at skolene er pilot i strategien Samspill for økt gjennomføring (SØG). De ansatte i skolene og representanter fra opplæringskontorene er også i stor grad kjent med etableringen av lokale opplæringsutvalg. Disse er mindre kjent blant lærebedriftene.

Det er bred enighet blant ansatte i pilotskolene og blant representanter fra opplæringskontor, OT og lærebedrifter at opprettelsen av lokale opplæringsutvalg har vært viktig for skolens samarbeid med, og kunnskap om, det lokale arbeidslivet.

Det synes å være liten kjennskap blant øvrige ansatte i pilotskolene at rektor har hovedansvar for godkjenning av lærekontrakter. Det er heller ikke bred oppfatning blant de ansatte i pilotskolene at rektor har fått en tydeligere rolle i utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter, eller i samarbeidet med bedrifter i forhold til lærlinger som mangler teori fra skoleledelsen. Dette kan skyldes at rektor i stor grad har delegert disse oppgavene, og at man fortsatt er i startgropa i forhold til arbeidet med elever som mangler teori.

Det positive med delegert fullmakt til rektor er, ifølge rektorene, at det går raskere å få godkjent lærekontrakter. Skolene har også fått et bedre og tettere samarbeid med opplæringskontorene og bransjene. Signering av formelle samarbeidsavtaler har også bidratt positivt til en institusjonalisering av samarbeidet. Utfordringene med delegert fullmakt er i første rekke knyttet til kvalitetssikring, og skolene er fortsatt avhengige av tett oppfølging fra Utdanningsetaten.

Blant respondentene fra opplæringskontor, OT og lærebedrifter er det ingen bred oppfatning av at skolene har en tydeligere rolle enn tidligere hva angår utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter. Mellom 40 og 50 prosent av utvalget mener at dette i liten eller svært liten grad er tilfellet. Et klart flertall av dette utvalget (65 prosent) er imidlertid helt eller delvis enig i at det er hensiktsmessig at skolen overtar oppgaver og ansvar som tidligere har lagt hos Utdanningsetaten, selv om det også peker på utfordringer ved dette.

Til tross for at respondentene både i skole og utenfor skolen bekrefter og verdsetter økt samarbeid mellom skoler og bransjer/opplæringskontor, er det bred enighet om at manglende informasjon fra avgiverskolene fortsatt er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lære kandidater med behov for individuell tilpasning. Dette er en kjent utfordring som Utdanningsetaten jobber aktivt med å løse.

7 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

7.1 ENDRINGER SOM FØLGE AV OPPRETTELSEN AV ALV I SKOLEN

Den første hovedproblemstillingen for evalueringen av Samspill for økt gjennomføring var å se på hvilke endringer opprettelsen av ALV-funksjonen har ført til hva angår skolenes samarbeid med lærebedrifter/opplæringskontor og bransjer om tilpasning av læreplaner, timetall og organisering av opplæringen.

7.1.1 BEDRE SAMARBEID MELLOM SKOLE OG ARBEIDSLIV

Den mest åpenbare endringen som registreres som følge av tilsetting av arbeidslivsveiledere, er at skolen og dens samarbeidsaktører har fått en kontaktperson i skolen som har ansvar for koordinering, samarbeid og arbeid med at overgangen til læreplass blir en mer integrert del av opplæringen, og som jobber systematisk med oppfølging av elever som står i fare for ikke å bestå, eller av ulike årsaker ikke får læreplass, og lærlinger som mangler teori.

Arbeidslivsveilederne har både opprettet og deltar i en rekke samarbeidsfora, og nettopp *økt samarbeid* er det som vurderes som den største betydningen ved etablering av ALV-funksjonen. Det vil derfor være hensiktsmessig å bygge videre på de samarbeidsarenaene som er utviklet i kjølvannet av Samspill for økt gjennomføring.

De som jobber som arbeidslivsveiledere vurderer selv at de i aller størst grad har bidratt positivt til økt samarbeid med arbeidslivet for å oppnå økt antall lærlinger og lærekandidater. De mener også at skolene i stor grad benytter dem som ressurs i arbeidet med å formidle læreplasser til elever, sikre at overgangen til læreplass blir en integrert del av opplæringen og i arbeidet med å etablere samarbeid med aktører utenfor skolen. Flere arbeidslivsveiledere opplyser også at oppfølging av enkeltelever er en viktig del av deres arbeid. flere nevner i denne sammenhengen høstformidlingen.

Både de som jobber i skolen og aktørene utenfor skolen vurderer, i likhet med ALV-ene selv, at betydningen av ordningen med ALV har vært størst for skolens samarbeid med arbeidslivet. Videre er det en utbredt forståelse av at formidling av elever til læreplass har blitt mer systematisk enn tidligere, og at etableringen av ALV har bidratt til økt kunnskap om fagopplæring i skolen.

Samlet sett er aktørene som jobber i skolen tilfreds med ordningen. 66 prosent av de ansatte i skolen oppgir at de er tilfreds eller svært tilfreds, mens kun 8 prosent er lite eller svært lite tilfreds.

Til tross for at etableringen av ordning med ALV vurderes som viktig for å nå mål om å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag- og yrkesopplæringen, er det fortsatt aktører, både i skolen (noen lærere) og utenfor skolen (særlig representanter for lærebedrifter), som er ukjent med ordningen. Kun 21 prosent av representantene for lærebedriftene kjenner til ordningen. Det synes derfor fortsatt å være et uforløst potensial ved enkelte skoler for å få til et enda bedre/mer systematisk og formalisert samarbeid mellom skole og arbeidsliv. På den andre siden jobber ALV-ene i all hovedsak ut mot opplæringskontorene og ikke direkte ut mot

opplæringsbedriftene. I så måte er ikke manglende kjennskap til ALV hos opplæringsbedriftene nødvendigvis et tegn på manglende måloppnåelse ut fra ALV-enes oppdrag.

Med innføring av ALV har man, slik vi ser det, i stor grad lyktes i å bedre samarbeidet mellom skole og arbeidsliv og det systematiske arbeidet rundt formidling av elever til lærlingeplasser. På denne bakgrunn vurderer vi at ordningen med arbeidslivsveiledere for fag- og yrkesopplæringen bør videreføres. Samtidig viser evalueringen at det fortsatt er behov for å tydeliggjøre grenseoppgangen mellom arbeidslivsveileders og andres roller og oppgaver. Hva er for eksempel grenseoppgangen mellom ALV og OTs oppgaver og funksjoner, og hvordan kan samarbeid mellom disse sikre overgangen Vg2-lære og hindre at elever slutter uten å fullføre videregående opplæring?

7.1.2 UTDANNING.NO BRUKES, MEN I VARIERENDE GRAD

En av oppgavene som ligger i oppdraget til ALV er å utvikle samarbeidet mellom skole og næringsliv gjennom bruk og videreutvikling av digitale hjelpemidler (Utdanning.no og Finnlærebedrift.no) til formalisering av blant annet samarbeidsavtaler i faget yrkesfaglig fordypning (YFF) og registrering av læreplaner, hospitering med mer. Utdanning.no er godt kjent blant aktørene i skolen, opplæringskontorene og OT, mens under halvparten (37 prosent) av respondentene fra lærebedriftene oppgir at de kjenner til nettstedet. 73 prosent av aktørene i skolen har også brukt Utdanning.no. Alle yrkesgruppene i skolen er representert blant de som har brukt nettstedet, mens både lærere, avdelingsledere og en rektor er representert blant de som *ikke* har brukt det. Blant aktørene utenfor skolen oppgir seks av 19 representanter fra opplæringskontorene og 10 av 27 fra lærebedriftene (som kjenner til nettstedet) at de har brukt det.

Aktørene i skolen bruker nettstedet i størst grad i undervisning og veiledning av og med elever, til å bli bedre kjent med regionens arbeidsliv og finne aktuelle bedrifter til praksisplass for elever. Blant de ansatte i skolen oppleves nettstedet som mest nyttig til å finne yrkesbeskrivelser og til å registrere samarbeidsavtaler.

Aktørene utenfor skolen bruker nettstedet i størst grad til å finne yrkesbeskrivelser og aktuelle lærebedrifter for potensielle lærlinger og ungdom som står utenfor videregående opplæring. Det er i størst grad OT som oppgir å bruke Utdanning.no. Det er også disse som opplever at nytteverdien er størst, og da i forhold til å finne aktuelle lærebedrifter for potensielle lærekandidater, for ungdom som står utenfor videregående opplæring og for potensielle lærlinger.

Representantene fra lærebedriftene som har besvart undersøkelsen er i liten grad klar over hvorvidt samarbeidsavtalene som de har inngått med skolene er publisert på Utdanning.no eller ikke.

Rektorene er av den oppfatning av det viktigste med de formelle samarbeidsavtalene mellom skole og bedrift er at samarbeidet har blitt mer formalisert og mindre personavhengig enn tidligere. Allikevel trekkes uformelle nettverk og bekjentskaper fortsatt frem som viktig for samarbeid skole-arbeidsliv av alle gruppene som har besvart undersøkelsen. Dette viser at det

er viktig å fortsatt legge til rette for arenaer hvor aktørene møtes i en uformell setting. Samtidig bidrar de formelle samarbeidsavtalene til å forplikte partene. De har derfor en viktig betydning ut over de uformelle nettverkene.

Noen respondenter har opplevd at informasjonen på Utdanning.no og Finnlærebedrift.no ikke er oppdatert. For at dette nettstedet skal oppleves relevant og fylle hensikten, er det viktig at informasjonen som ligger der til enhver tid er oppdatert og korrekt.

7.1.3 ALV OG LÆRERE ER SENTRALE I SKOLENS ARBEID MED Å SIKRE LÆREPLASS-SITUASJONEN

Det er bred oppslutning blant ansatte i skolen om at skolene jobber aktivt med å etablere flere lære plasser, og at samarbeidsarenaene som er opprettet mellom skole, bransjer og opplæringskontor er sentrale verktøy for å nå målet om flere lære plasser. Også blant aktørene utenfor skolen er flertallet enige i dette, selv om det er større andel som svarer delvis enig blant disse enn blant aktørene i skolen.

I skolene er det i hovedsak arbeidslivsveilederne og lærerne som oppgir at de er involvert i arbeidet med å etablere flere lære plasser og er aktivt involvert i formidling av elever til lære plass. Alle representantene fra opplæringskontorene (så nær som én) og halvparten fra OT svarer også bekreftende på dette.

Å vedlikeholde eksisterende nettverk i arbeidslivet uformelt, samt arbeide for at flest mulig elever får forhåndsavtale med bedrifter gjennom praksis i faget YFF er de oppgavene som flest aktører, både i og utenfor skolen, trekker frem som det mest sentrale i dette arbeidet.

7.1.4 LÆREREN FORTSATT DEN VIKTIGSTE SAMARBEIDSAKTØREN I SKOLEN

Læreren oppleves fortsatt som den viktigste samarbeidsaktøren i skolen for flertallet av representanter fra opplæringskontorene og lærebedriftene. I en lignende studie gjort i Nordland fant vi også at elevene i liten grad kjente til formidlingskoordinatoren (tilsvarende ALV), og at de i stor grad forholdt seg til læreren (Antonsen og Seppola 2018).

Det er også flere lærere som understreker verdien av direkte samarbeid med både opplæringskontor og bedrifter. Dette er på mange måter «naturlig», all den tid læreren både er den som kjenner elevene best og har bygd opp relasjoner og nettverk i lang tid før arbeidslivsveiler ble tilsatt. Det har da heller ikke vært et mål med Samspill for økt gjennomføring at arbeidslivsveileder skal inn å overta lærerens sentrale posisjon i arbeidet med formidling.

Tidligere studier har vist at ungdom i stor grad forholder seg til kontaktlærer dersom de har behov for å snakke med en voksen, uansett hva. Hva elevtjenester angår, er ungdommen mer opptatt av å ha noen stabile personer å forholde seg til enn hvilken funksjon disse har. De snakker om Lars og Kjersti som hjelper dem, og er i mindre grad klar over hva slags funksjon eller tittel Lars og Kjersti har (Antonsen, Anvik og Waldahl 2016; Antonsen og Waldahl 2017; Larsen et al. 2017).

Undersøkelsen viser at flere ALV-er opplever at rollen deres ikke nødvendigvis er avklart i skolen. Selv om oppdraget i hovedsak ligger på system. Og strukturnivå er det flere ALV-er som jobber direkte opp mot enkeltelever. Et viktig suksesskriterium for Samspill for økt gjennomføring vil derfor være hvordan arbeidslivsveileder og lærer utfyller hverandre på best mulig måte i forhold til både samarbeid med arbeidslivet og opplæringskontorene, og hva angår arbeidet med formidling av elever til læreplass, og oppfølgingen av elevene på veien dit.

7.2 LOKALE OPPLÆRINGSUTVALG HAR BETYDNING FOR PARTSSAMARBEIDET

Evalueringen har videre tatt mål av seg å se på hvilke endringer/initiativer de tre pilotskolene har gjort/tatt for å sikre at partssamarbeidet (omkring samarbeids- og koordineringsarenaer for skole og lærebedrift/opplæringskontor) utøves så nært fag- og yrkesopplæringen som mulig.

Lokale opplæringsutvalg er opprettet innenfor de ulike fagområdene ved de tre pilotskolene. Utvalgene er noe ulikt sammensatt, men både arbeidslivet/opplæringskontor, organisasjonene og skolene har vært representert.

Mandatet til opplæringsutvalgene har blant annet vært å jobbe med lokale læreplaner i faget YFF og bedrift, bidra i dimensjoneringsarbeidet, bidra til utprøving av fleksible opplæringsmodeller, godkjenning av samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift og bidra i arbeidet med å etablere flere læreplasser.

Av representantene fra lærebedrifter som samarbeider med en eller flere av pilotskolene, er det få som kjenner til at det fins lokale opplæringsutvalg.

Blant aktørene både i og utenfor skolen som kjenner til, eller selv sitter i, lokale opplæringsutvalg er det bred enighet om at etableringen av utvalgene har vært viktig for å bedre samarbeidet mellom arbeidslivet og skoler. Det er også et flertall som mener at opplæringsutvalgene har hatt betydning for samarbeid om lokale tilpasninger av læreplaner og organisering av opplæringen, og for at det formidles flere elever til læreplass nå enn tidligere.

Det kommer samtidig frem gjennom undersøkelsen at rollen og funksjonen til de lokale opplæringsutvalgene er noe uklar, og at de har blitt mer rådgivende/kvalitetssikrende hva angår for eksempel arbeidet med lokale læreplaner som fortsatt i hovedsak gjøres av lærerne som kjenner enkeltelevne. Det kan generelt se ut som om det vil være hensiktsmessig å avklare rollen til opplæringsutvalgene opp mot andre fora og samarbeidsorgan.

7.3 ENDRINGER I PRAKSIS SOM FØLGE AV UTVIDET REKTORANSVAR

Som ledd i implementeringen av Samspill for økt gjennomføring har rektor ved pilotskolene fått delegert fullmakt til å godkjenne, følge opp og utstede dokumentasjon for opplæring, og fått ansvar for å etablere systematisk samhandling mellom avgiverskolen og opplæringskontor/bedrift i forhold til lærlinger som mangler teori fra avgiverskolen.

Rektorene selv er av den formening at de har en tydeligere rolle i dag enn tidligere i arbeidet med utforming, signering og oppfølging av lærekontrakter og samhandling i forhold til lærlinger som mangler teori fra avgiverskolen. De øvrige ansatte i pilotskolene er mer delte i oppfatning av rektors endra rolle. Dette skyldes trolig at selv om rektor har dette ansvaret formelt, så er selve arbeidsoppgavene i stor grad delegert til andre ved skolen, som merkantilt ansatte eller arbeidslivsveileder.

Representantene fra opplæringskontor, lærebedrifter og OT er i mindre grad enn de ansatte i skolen enige i at rektors/skolens rolle er endra, men et klart flertall av dette utvalget er allikevel helt eller delvis enig i at det er fornuftig og hensiktsmessig at skolene overtar større del av oppgavene og ansvaret som tidligere har lagt hos Utdanningsetaten. Halvparten av representantene fra opplæringskontorene er helt eller delvis enige i dette, mens det er langt større oppslutning blant representantene for både lærebedriftene og OT. Det er enda større enighet blant dette utvalget om at det er mer hensiktsmessig å samarbeide med avgiverskolene for å finne riktig lærebedrift for den enkelte elev, samt gjøre tilpasninger i fagopplæringen. Resultatene fra undersøkelsen tyder dermed på at det er riktig å delegere fullmakt fra Utdanningsetaten til skolene, samtidig som det er viktig at Utdanningsetaten er tilgjengelig som faglig og formell støttespiller for skolene.

Den siste problemstillingen som var ønsket belyst i undersøkelsen var på hvilken måte skolene bidrar konkret i samarbeid med lærebedrifter og opplæringskontor/bransjer om å fremskaffe kunnskapsgrunnlag om tilgang til lære- og praksisplasser for fylkeskommunens dimensjoneringsarbeid. Dette synes å være den delen av strategi 2 hvor man har kommet kortest. Allikevel er det en viss formening blant respondentene fra opplæringskontor, lærebedrifter, OT og lokale opplæringsutvalg at pilotskolene har fått en tydeligere rolle i dette arbeidet. Det er også gjort konkret arbeid i opplæringsutvalg for å få til en ordning hvor ungdom som venter på ledig læreplass i elektrofaget kan ta den obligatoriske teoridelen som privatist mens de venter på ledig læreplass over nyttår. Dette er et eksempel på hvordan opplæringsutvalg brukes for å løse utfordringer knyttet til dimensjonering. Bransjemøtene trekkes også frem som fora hvor dimensjonering blir diskutert. Diskusjoner om dimensjonering er imidlertid vanskelig da verken skolene eller bransjene ønsker å være dem som foreslår nedlegging av opplæringstilbud.

Erfaringene med utvidet ansvar for rektor/skolene er både positive og negative. Fordeler som trekkes frem av både rektorer og representanter i og utenfor skolen er at rektor/skolen kjenner elevene sine og vet hvilke tilpasninger disse har behov for, samt at godkjenning av lærekontrakter går raskere enn da ansvaret lå hos Utdanningsetaten. Ulempene er i hovedsak knyttet til kvalitetssikring hva angår juridiske forhold ved kontraktene, og rektorene uttrykker at de fortsatt har behov for å støtte seg til Utdanningsetaten. Det er også enkelte som peker på ulempen ved at bedriftene får flere å forholde seg til sammenlignet med når formidlingen i hovedsak foregikk gjennom opplæringskontorene. For å unngå misnøye fra opplæringsbedriftene er det derfor viktig at kontakten ut mot bransjene er godt koordinert fra skolens side.

7.4 AVSLUTNING

Funnene i undersøkelsen viser en klar tendens mot at man, gjennom etablering av tiltakene i strategi 2, er på rett vei i arbeidet med å sikre en mer helhetlig fag- og yrkesopplæring hva angår bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv og bedre oppfølging av elever i overgangen mellom Vg2 og lære i bedrift. Vi vet fra tidligere studier av implementering av tiltak at videregående skoler er komplekse organisasjoner hvor forankring og implementering av tiltak tar tid. Evalueringen viser da også fortsatt behov for å avklare roller og tydeliggjøre arbeidslivsveileders oppgaver, både overfor opplæringskontor, lærebedrifter, lærere og elever/lærlinger.

Opplæringskontorene, lærebedriftene og OT opplever fortsatt at manglende informasjon fra avgiverskolene er en stor barriere for å få til gode løsninger for lærlinger og lære kandidater med behov for individuell tilpasning. Viktig i det videre arbeidet vil derfor være å utvikle systemer for å sikre enda bedre/tilstrekkelig informasjonsflyt i overgangen mellom skole og lærebedrift til det beste for lærlingene og lære kandidatene.

I denne evalueringen er hovedpersonene, det vil si elevene og lærlingene, på mange måter usynlige. Ved en videre utvikling og evaluering av tiltak, vil en synliggjøring av disse stemmene kunne bidra til ytterligere innsikt.

KILDER

Antonsen, K. M. og Seppola, A-L. 2018. Evaluering av Prosjekt samarbeid skole-arbeidsliv og Prosjekt fagopplæring med fokus på ordningen med formidlingskoordinator, NF-notat nr. 2003/2018

Antonsen, K. M. og Waldahl, R.H. 2017. Vi utgjør en forskjell, det er jeg sikker på. Om oppfølgingstjenesten i Sogn og Fjordane. NF-notat nr. 2009/2017

Antonsen, K. M., Anvik, C. H. og Waldahl, R. H. (2016); Jeg skulle ikke være en av de som slutter, liksom. Frafall og tiltak mot frafall i videregående opplæring i Lofoten, NF-rapport nr. 10/2016

Larsen, T., Anvik, C. H., Torbro, M., Waldahl, R. H., Olsen, T., Antonsen, K., Urke, I., Holsen, I., Brastad, B. og Hansen, T-B. 2017. Gode psykososiale læringsmiljø bedre gjennomføring i videregående skole. Delrapport fra Complete-prosjektet, HEMIL-rapport 2017, Universitetet i Bergen.

FYO 2015; Samspill for økt Gjennomføring. Fylkestingsmelding om fag- og yrkesopplæringen i Troms, Troms Fylkeskommune

Kravspesifikasjon Bidrag til evaluering av strategi fylkestingsmeldingen

Denne rapporten sammenfatter evaluering av strategi 2 i fylkestingsmeldingen Samspill for økt gjennomføring i Troms fylkeskommune.

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Postboks 1490
N-8049 Bodø
Norge

Tlf: +47 75 41 18 10
nf@nforsk.no
www.nordlandsforskning.no

ISBN:
978-82-7321-776-9 (trykt)
978-82-7321-777-6 (digital)
ISSN-nr: 0805-4460